

PE MALURILE PRUTULUI

www.pemalurileprutului.ro

IAȘI

- *revistă bianuală de educație prin geografie* -

An I, nr. 1 (iunie 2023)

ISSN: 3008-2439

ISSN-L: 3008-2439

***Număr dedicat memoriei academicianului ION SIMIONESCU cu prilejul
împlinirii a 150 de ani de la naștere (1873 - 2023)***

Revistă fondată în decembrie 2022 de Viorel Paraschiv și Gheorghî Niculița

Titular: Societatea Geografică "Gheorghe I. Năstase"

Adresa: Iași - România, Bd. Independenței, nr. 28

Corespondență: paraschiv03@gmail.com

Coordonator proiect **Viorel Paraschiv**

Comitetul științific:

- Dr. **Petru Urdea** – prof. emerit în Universitatea de Vest din Timișoara, membru corespondent al Academiei Române
- Dr. **Vasile Surd** – profesor emerit în Universitatea „Babeș – Bolyai” Cluj Napoca, Facultatea de Geografie - Centrul de cercetare pentru așezări și urbanism
- Dr. **Veronica Hrițcu** – profesor în Universitatea Națională „Iuri Fedcovici” din Cernăuți
- Dr. **Marcel Mândrescu** – profesor în Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Facultatea de Istorie – Geografie
- Dr. **Elena Sochircă** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Gheorghî Niculița** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Vasile Maxim** – conferențiar în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- Dr. **Gheorghe Jigău** – conferențiar în Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău
- Dr. **Petru Bunduc** – secretar științific în Institutul de Ecologie și Geografie al Universității de Stat din Moldova, Chișinău
- Dr. **Radu Săgeată** – cercetător în Institutul de Geografie al Academiei Române din București
- Dr. **Nicolae Aurelian Roman** – lector în Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Geologie și Geografie - Departamentul de Geografie
- Dr. **Covăsnianu Adrian**, geograf, expert dezvoltare durabilă în S.C. „GeoArtis” SRL Iași
- Dr. **Ioan Mărculeț**, profesor în Colegiul Național „I.L. Caragiale” din București
- Dr. **Lucian Șerban**, profesor în Colegiul Național „Gh. Vrânceanu” din Bacău
- Dr. **Viorel Paraschiv**, profesor în Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași

Redacția Iași: Paraschiv Viorel, prof. dr. în geografie, redactor coordonator; Voicu Cristina Georgiana, prof. dr. în filologie și geograf, redactor și traducător în lb. engleză; Corduneanu Flaviană, prof. dr. în hidrologie și geograf, redactor; Ipate Dănuț Emil, profesor de geografie, secretar de redacție și redactor; Achiței Ricardo-Daniel, geograf student, preprint și site.

Redacția Chișinău: Dobândă Liuba, dr., lector univ., redactor și Melinte Nicolae, profesor și director de liceu, redactor.

Redacția Cernăuți: Hrițcu Veronica, dr. în geografie, redactor și Timiș Rodica, redactor, profesor - consultant, Instituția municipală „City Center for Professional Development of Pedagogical Workers” - Consiliul orașenesc Cernăuți.

Corespondenți: Livingston Viorica Mihaela – profesor în Carolina de Sud (SUA), Balaban Marcel Vasile – profesor în Londra (Regatul Unit), Vornicu Bogdan – cercetător în ”Mowi West” (Canada), Nicolae Victor – cercetător dr, consilier în Ambasada Republicii Moldova din Varșovia (Polonia), Păuleț Constantin – profesor, Consulatul României la Bologna (Italia).

Foto copertă: Prutul la Fălciu (autor Doina Rebegea, © iunie 2023)

© Articolele reprezintă proprietatea intelectuală a autorilor, iar redacția revistei nu răspunde pentru eventualele contestații de ordin științific.

© Nici o parte din prezenta revistă nu poate fi copiată sau folosită fără acordul scris al autorului sau a redacției!

CUPRINS

I. EVOCĂRI. AMINTIRI. ANIVERSĂRI

- 1 *Savantul Ion Simionescu la 150 de ani de la naștere / The 150th anniversary of the birth of the scientist Ion Simionescu* **7**
Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana
- 2 *Prof. univ. dr. doc. Grigore Posea (1928-2023) / Grigore Posea, Professor docent PhD (1928-2023)* **17**
Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana
- 3 *In memoriam, Profesor universitar doctor emerit Liviu Apostol (1949 – 2023)* **24**
In memoriam professor doctor emeritus Liviu Apostol (1949 – 2023)
Nistor Alina, Nistor B.
- 4 *Cercetător principal I doctor în geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu (1931-2023) / Gheorghe Popa-Tutoveanu, Senior Geography Researcher, PhD (1931-2023)* **28**
Mărculeț I., Mărculeț Cătălina

II. CERCETĂRI GEOGRAFICE

- 1 *Industria aeronautică românească și transporturile aeriene civile din perioada interbelică / The Romanian aeronautical industry and civil air transport during the interwar period* **34**
Paraschiv V., Maxim V., Niculița Gh.
- 2 *Vegetația Câmpiei colinare a Fălciului / The vegetation of the hilly plain of Fălciu* **48**
Grădinaru Janeta
- 3 *Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz / Anthropogenic impact in the lower basin of the Uz river* **50**
Mocanu Nicoleta Paraschiva
- 4 *Impactul activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie – Constanța, Sit Natura 2000 / The impact of human activities on the ecosystem of Tăbăcărie Lake – Constanța, Natura 2000 Site* **55**
Cazacu Steliana
- 5 *Calitatea și starea mediului în bazinul râului Bistrița Ardeleană / The quality and state of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin* **63**
Filipaș Lucreția
- 6 *Zonele de interes ecologic transfrontalier Giurgiu și Ruse / The cross-border ecological areas of interest from Giurgiu and Ruse* **67**
Bucurică Vaviluța
- 7 *Multiculturalitatea în satele dobrogene / Multiculturalism in the villages of Dobrogea* **74**
Cazacu Dumitra

8	<i>Efectele economice ale turismului asupra teritoriului / The economic effects of tourism on the territory</i>	82
	Barbu C. I.	
9	<i>Semnificațiile termenului geografic „hlabnic” sau „vlabnic” din Moldova istorică / The meanings of the geographical terms of „hlabnic” or „vlabnic” in historical Moldova</i>	91
	Ipate Emil-Dănuț	
III. DIDACTICA GEOGRAFIEI. CERCETĂRI PEDAGOGICE		
1	<i>Utilizarea DEA în evaluarea eficienței școlilor gimnaziale la Evaluarea Națională. Studiu de caz: județul Constanța, Dobrogea, România / DEA usage in assessing the efficiency of secondary schools in the National Assessment. Case study: Constanța county, Dobrogea, Romania</i>	99
	Matei Gh.	
2	<i>Cunoștințe geografice explicative / Explanatory geographical knowledge</i>	131
	Niculiță Gh., Paraschiv V.	
3	<i>Împărățiile floristice ale Terrei. Vegetația holarctică a Americii de Nord / The floristic kingdoms of the Earth. Holarctic vegetation of North America</i>	135
	Niculiță Gh.	
4	<i>Investigația, dezbateră și eseul de cinci minute – trei metode utile pentru dezvoltarea inteligenței naturaliste la orele de Geografie (clasa a IV - a) / The investigation, the debate and the five-minute essay – three useful methods to develop the naturalistic intelligence in Geography classes (4th grade)</i>	142
	Corduneanu Flaviana, Corduneanu Doina	
5	<i>Formarea de competențe în activități didactice extrașcolare (excursia școlară – aplicații practice în Munții Bucegi) / Skills development in extracurricular teaching activities (The school trip – field trips in the Bucegi Mountains)</i>	152
	Constantin Dorina	
6	<i>Proiectarea demersului didactic / Planning the didactic approach</i>	157
	Amironesei Elena-Denisa	
7	<i>Programă pentru Curriculum la decizia școlii Erbiceni – vatră de locuire milenară / School curriculum decision making Erbiceni – a millennial living hearth</i>	163
	Ivan Elena	
8	<i>Stimularea creativității elevilor prin jocul geografic / Stimulating students' creativity through geographical game</i>	170
	Chipăilă Mirela	
IV. INTERDISCIPLINARITATE ȘI COMPETENȚE TRANSVERSALE		
1	<i>Dobrogea istorică în viziunea lui Nicolae Bălcescu, în anul 1850 / Nicolae Bălcescu's perspectives on the 1850 historical Dobrogea</i>	174
	Sîngeorzan Volumia	
2	<i>Frontiera româno-sovietică (1919-1934). Percepții parlamentare / The Romanian-Soviet border (1919-1934). Parliamentary perspectives</i>	178

	Filipescu R.	
3	<i>Modificări inerente pe harta politică provocate de Rusia împotriva statelor din vecinătatea apropiată / Inherent changes on the political map caused by Russia against the neighboring countries</i> Maxim V., Paraschiv V.	187
4	<i>Opere literare care - și corespund (I) / Corresponding literary works (I)</i> Burghelea Ionelia	194
IV. MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE GEOGRAFICE. PROIECTE. GEO-TURISM		
1	<i>La Wieliczka, în universul unic al celei mai cunoscute saline din Polonia</i> <i>At Wieliczka, in the unique universe of the most famous Polish salt mine</i> Epure T.	199
2	<i>Simpozioane geografice omagiale internaționale la Iași, în 2023</i> Paraschiv V., Voicu Cristina-Georgiana	203
VI. RECENZII. NOTE		
1	Ionel Muntele, Alexandru Bănică, Constantin Rusu (coordonatori) <i>Turbulențe, discontinuități și adaptări teritoriale în Antropocen</i> <i>Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2022, 197 pag., ISBN 978-606-714-731-5</i> Paraschiv V.	206
2	Ioan Mărculeț (coordonator) <i>„România – 32 de superlative fizico-geografice”</i> , Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, București, ISBN 978-973-0-38081-1, București, 2023, 51 pag. Artut Halil Ibrahim	207

I.
EVOCĂRI. AMINTIRI. ANIVERSĂRI

Savantul Ion Simionescu la 150 de ani de la naștere 150 years since the birth of the distinguished scholar Ion Simionescu

Paraschiv Viorel¹, Voicu Cristina-Georgiana²

Rezumat. Naturalistul Ion Simionescu este una din cele mai mari personalități științifice a perioadei interbelice. Cu studii academice și specializări internaționale în paleontologie la Viena și Grenoble Ion Simionescu a fost un demn continuator al școlii ieșene de geologie întemeiată de Grigore Cobălcescu. Contribuțiile sale științifice vaste au fost dintre cele mai variate din domeniile științe ale naturii (geologie, paleontologie, geografie, biologie) și educație-învățământ. Lucrările sale de geologie generală cu exemple din natura și evoluția pământului românesc sunt citate în străinătate, în diverse studii și monografii de anvergură. Fost președinte al Academiei Române și membru al altor foruri științifice naționale sau internaționale, Ion Simionescu a marcat epoca sa prin modelul omului de succes prin spiritul enciclopedist, dârz, responsabil și atașat valorilor neamului românesc.

Cuvinte-cheie: *personalitate științifică, științele naturii, educație pe toată durata vieții*

Abstract. The naturalist Ion Simionescu is one of the greatest scientific personalities of the interwar period. With academic studies and international specializations in paleontology in Vienna and Grenoble, Ion Simionescu was a worthy successor of the Iași school of geology founded by Grigore Cobălcescu. His extended scientific contributions were among the most varied in the fields of natural sciences (geology, paleontology, geography, biology) and education. His works on general geology with examples from the nature and evolution of the Romanian land are cited abroad, in various large-scale studies and monographs. Former president of the Romanian Academy and member of other national or international scientific forums, Ion Simionescu marked his era with the model of a successful man with an encyclopedic spirit, brave, responsible and attached to the values of the Romanian nation.

Keywords: *scientific personality, natural sciences, lifelong learning*

Ion Simionescu a marcat lumea științifică din prima jumătate a secolului al XX-lea prin contribuțiile sale din domeniul științelor naturii și în mod special cele de geologie – paleontologie și geografie. Opera sa științifică și de popularizare a științelor cuprinde numeroase acțiuni și volume din domeniul politicilor educaționale, cu o implicare susținută în promovarea științelor în rândul populației.

Ion Simionescu s-a născut în satul Fântânele din actualul județ Bacău, la 10 iulie 1873. Rămas orfan este adoptat de bunicii din partea mamei la doar 3 ani de când numele său va fi schimbat definitiv în „Simionescu”, după ce la naștere primise numele părinților naturali, Gheorghiu. Urmează studiile primare și secundare la Botoșani, unde absolvă Liceul „A.T. Laurian”, în 1890 obținând bacalaureatul. În același an se înscrie la Universitatea din Iași, la Facultatea de științe, unde este remarcat de profesorii Grigore Cobălcescu (geolog) și Petru Poni (chimist) și obține prin concurs o bursă a Școlii Normale

¹ Prof. dr. la Liceul Tehnologic Economic de Turism, Iași, e-mail: paraschiv03@gmail.com

² Prof. dr. la Școala Gimnazială „Titu Maiorescu” Iași, e-mail: voicucristina2004@yahoo.fr

Superioare³. După absolvirea studiilor universitare la Iași revine la Botoșani, unde este angajat ca profesor suplinitor de științele naturii pentru doi ani, la liceul pe care-l absolvise.

În 1894², Ion Simionescu câștigă bursa „Vasile Adamachi” a Academiei Române și urmează studii de specializare doctorală în geologie și paleontologie la Universitatea din Viena sub coordonarea profesorului Eduard Suess. Studiază bazinul hidrografic al văii Dâmbovicioarei și în 1898 obține doctoratul în filozofie – disciplina geologie la Viena⁴. Își continuă specializarea timp de un an în paleontologia amoniților eocretacici la Universitatea din Grenoble, sub îndrumarea profesorului Charles Wilfrid Kilian. În toamna anului 1899, revenit la Iași, Ion Simionescu este numit profesor de științe naturale la Școala comercială și Institutul (liceul) de fete „Humpel”, dar și conferențiar la

Seminarul pedagogic universitar.

În 1900 își începe cariera academică și devine preparator la laboratorul de mineralogie al Universității din Iași, sub coordonarea profesorului Vasile Buțureanu, pentru ca peste câteva luni să fie numit profesor suplinitor la nou înființata catedră de geologie-paleontologie. Urcă repede toate treptele academice universitare la Iași devenind prin concurs profesor agregat în 1902 și profesor titular din 1905. Tot în 1905 devine membru în Consiliul superior din Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor și publică prima sa lucrare de geografie turistică intitulată „Ce se poate învăța de la un drum lung”.

În 1906 publică lucrarea de sinteză „Geologia României” și studiul „Valorificarea subsolului românesc”. În 1907 devine membru corespondent al Academiei Române, iar în 1910 este promovată decan al Facultății de Științe ieșene. În 1911 este ales membru titular al Academiei Române și profesor suplinitor al catedrei de geografie la Universitatea din Iași. În perioadele 1911-1914 și 1919-1920 profesorul Ion Simionescu a suplinit catedra de geografie de la Facultatea de Științe predând cursuri studenților. Ion Simionescu a predat cursuri de înaltă ținută și s-a preocupat de organizarea laboratorului de geografie, de procurarea materialului didactic, obținând crearea unui post de preparator-desenator în care l-a încadrat pe Mihai David, la 1 noiembrie 1913. Tot pe baza demersurilor sale administrative s-a obținut finanțarea de către universitate a excursiilor didactico-științifice cu studenții, o tradiție nouă care s-a menținut de-a lungul timpului. Prin noua organizare a învățământului superior, în baza Decretului Regal din mai 1918, a fost creată secția de Geografie la Universitatea din Iași. Cursurile universitare au fost reluate însă abia în 1919 și în acel an academic Ion Simionescu a predat „Geografia României”, iar Ion Borcea a predat „Geografia Eurasiei”⁵. Din amintirile discipolului său Mihai David, Ion Simionescu mărturisea că „a simțit totdeauna chemarea cea mai puternică pentru studiul geografiei”⁶. Având și

³ Macovei Gh., în revista „Natura” nr. 1/1945, pag. 5.

⁴ Teza de doctorat cu titlul *Über Die Geologie Des Quellengebietes der Dâmbovicioara (Rumänien)* a fost susținută la Viena în 21 iulie 1898.

⁵ I. Donisă (1984, 2010, 2014)

⁶ Revista „Natura” nr. 1 – ianuarie 1945, pagina 37

numeroase sarcini oficiale administrative, Ion Simionescu nu s-a putut consacra geografiei așa cum i-ar fi permis vastele sale cunoștințe de teren, mai ales, acumulate în timp.

În 1912 este ales rector al universității din Iași, funcție în care a fost reales și în 1923. În perioada academică ieșeană Ion Simionescu s-a preocupat de formarea unor discipoli de marcă în geologie, care și-au susținut tezele de doctorat sub coordonarea sa, printre care îi amintim pe Gh. Macovei, Mihai David, Teodor Văcăuțeanu și Neculai Macarovici.

Pentru popularizarea științelor, înființează în 1922 la Editura „Cartea românească” din București o colecție numită „Cunoștințe folositoare” cu mai multe serii despre științe naturale, cunoașterea țării, energii românești, gospodărie ș.a., în care a publicat 53 de broșuri unele în tiraje de 20.000 exemplare!⁷

Monografia dedicată personalităților lumii și intitulată *Oameni aleși* a apărut în 1920 (volumul I) și 1926 (volumul II), fiind retipărită ulterior în câteva ediții. În 1927 publică „Tratatul de geologie generală” în care sunt menționate numeroase dovezi geologice despre teritoriul românesc, iar în 1928 apare cursul „Introducere în paleontologie”.

În toamna lui 1929 Ion Simionescu se mută la București pentru a îndeplini funcții administrative în ministerul învățământului și este transferat ca profesor la catedra de paleontologie a Universității din București, fiind înlocuit la catedra de la universitatea din Iași. În perioada bucureșteană cercetează și publică lucrări despre fauna fosilă a vertebratelor din siturile paleontologice de la Berești și Mălușteni (Platforma Moldovenească), din bazinul Petroșani ș.a. În 1930 este ales președinte al „Societății Române de Științe”. Între 1933 și 1934 publică două volume de impresii de călătorie *În curmezișul țării și Colțuri de țară*.

În 1937 apare la Editura Fundației Regale cea mai complexă lucrare a sa cu caracter geografic intitulată *Țara noastră – natură, oameni, locuri*, cu o foarte elogioasă publicitate din partea istoricului Nicolae Iorga și profesorului Emmanuel de Martonne⁸. În 1938 publică volumele „Fauna și flora României” și „Mamiferele pliocene de la Cimișlia”. Activitatea sa didactică la București este curmată brusc de dictatura fascistă, fiind înlăturat de la catedră prin impunerea pensionării în 1940.

În 1941, Ion Simionescu este ales președinte al Academiei Române și apare volumul omagial „O viață de muncă (Profesorul I. Simionescu)” o dedicație din partea discipolului său, Gh. Macovei. În 1943 publică „Paleontologia României” și este sărbătorit la 70 de ani de Academia Română. Între 1940 și 1943 a publicat alte numeroase cercetări despre: delfinidele sarmațiene din România, ursul de cavernă de la peștera Cioclovina, amoniții de talie mare din cretacicul României precum și un studiu asupra primului craniu paleolitic descoperit în România (împreună cu Fr. Rainer). Ca o recunoaștere a meritelor sale la promovarea științei, în general, și a geologiei paleontologiei și geografiei, în special, a fost ales președintele Societății Române Regale de Geologie (1932), a primit titlul de membru de onoare al Societății Române Regale de Geografie și a fost membru de onoare al Societății „Progresul silvic”.

Academicianul Ion Simionescu a decedat subit în urma unui infarct, în seara zilei de Sf. Ion, pe 7 ianuarie 1944!

Lucrări geografico-geologice de popularizare. Activitatea publicistică a profesorului Ion Simionescu a fost una vastă și laborioasă, care cuprinde cca 1.600 de titluri din diverse domenii ale

⁷ Vasile Netea în prefață la volumul „Prin munții noștri”, Editura pentru turism, București, 1973

⁸ Ioan Gh. Botez în revista „Natura”, nr. 1 / 1945 pag. 29

științelor naturii și educației⁹. În centrul activității științifice a lui Ion Simionescu se regăsesc și numeroase lucrări elaborate în vederea popularizării științei, adresate în special tinerilor. Aceste lucrări prezintă viața în toate laturile ei și sunt corelate cu locuri din România și cu trăirile specifice poporului român¹⁰. Din seria de lucrări despre resursele naturale a scris resursele subsolice, despre gaze naturale, petrol și cărbune, adică sursele energetice cu o importanță deja dovedită la momentul la care Simionescu scria despre ele, dar care trebuiau mai bine cunoscute și cu un rol mai mare în dezvoltarea economică românească. Din broșura *Cărbunele de pământ* (care a fost publicată în două ediții, în 1919 și 1925, dar cartea a fost scrisă în anul 1915, pe când Marele Război deja izbucnise în Europa) ne-a atras atenția concepția lui Simionescu despre necesitatea lucrărilor de popularizare a științei. A scris broșuri de popularizare și despre sare și fier. Dată fiind și specializarea academică a savantului Ion Simionescu, cărțile despre resursele naturale conțin în bună parte și cunoștințe mai avansate, geologice, de exploatare și prelucrare industrială.

Opera geografică a profesorului Ion Simionescu cuprinde și lucrări de geografie regională, cu ample interpretări de geopolitică, în care sunt descrise state, regiuni sau continentele. A fost preocupat de informarea noastră despre țări îndepărtate (*Afganistanul* – foto, sau Indonezia) sau vecine, așa cum a fost broșura despre *Bulgaria*. Iată cum era descris Afganistanul într-o carte insolită pentru viața publicistică națională la momentul apariției ei, în care observăm și o gândire geopolitică profundă în acele triste vremuri ale istoriei naționale și a planetei în ansamblul său: „Afganistanul e în inima Asiei. Având conturul unei pere, partea dinspre coadă e ca înfiptă în înaltul podiș al Pamirului, nodul în care vin să se împreune ghirlanda munților ce înconjoară Persia și de unde pornesc acele lanțuri de munți

înalți care samănă cu degetele răsfirate de la mâna pusă pe toată întinderea Asiei de răsărit. E un stat rămas independent dintr’o necesitate politică. Cam cum rămăsesem noi înainte de război, o zonă neutră între cele două mari imperii cu aceleași năzuinți de întindere, însă în direcții contrare, așa a rămas azi Afganistanul ca tipul statului-tampon între cele două mari puteri din Asia: Rusia și Anglia”¹¹.

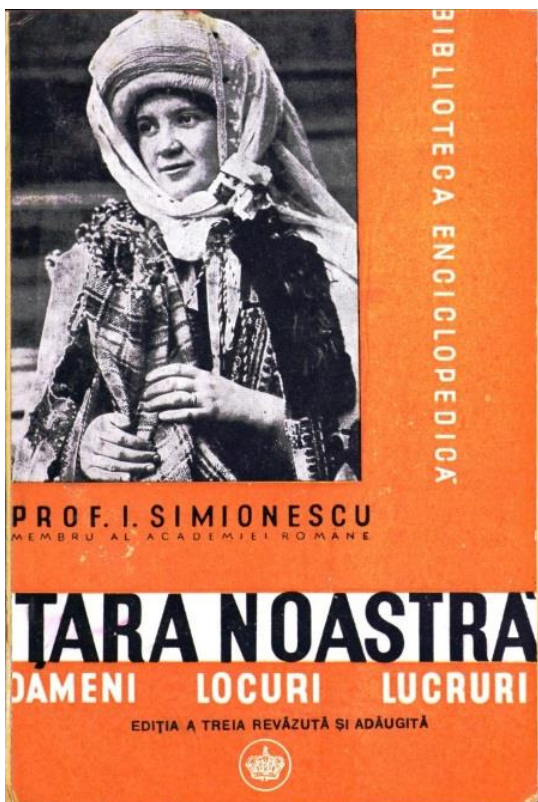
În volumul regional dedicat „Bulgariei”, publicat în 1920, la scurt timp după Primul Război Mondial și tratatele de pace aferente acestuia, Simionescu arăta că cel mai bine este să ne cunoaștem mai întâi pe noi, și apoi pe vecinii noștri apropiați mai înainte de cei din Apus, de unde „ne veneau lumina și sprijinul industrial al vieții noastre moderne” pentru că „nu strică dacă din vreme în vreme ne mai aruncăm ochii la vecin”, mai ales unul considerat neprietenesc (inamic în Primul Război Mondial). Simionescu a scris cartea și cu rol moralizator, nu doar de popularizare geografică, pentru că ea „se adresează mai mult copiilor de școală, care trebuie crescuți într’o atmosferă alta

⁹ Macovei, 1941

¹⁰ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ion_Simionescu

¹¹ <http://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

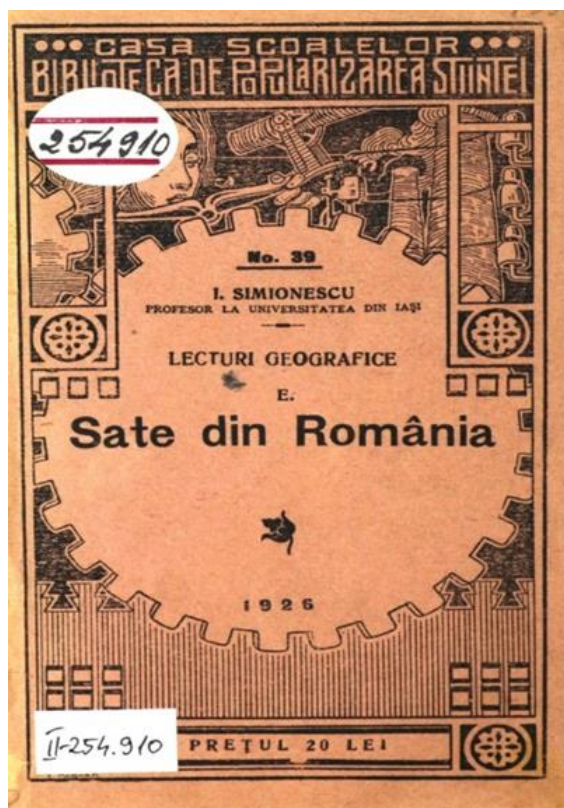

de cât până acum. Mai multă atenție se cuvine să dăm lucrurilor apropiate, de cât celor prea depărtate, în totul, de noi”¹².

O altă contribuție importantă geografică de popularizare a fost volumul *Orașele din România* (1925), o extraordinară culegere de geografie urbană care prezenta pe scurt situația orașelor din România Mare, existând păreri că volumul s-a dorit a fi și o invitație la drumeție sau chiar un mic ghid turistic. În prefața ediției întâi, din anul 1925, Simionescu nota: „Scopul volumului acestuia e de a atrage atențiunea vizitatorilor asupra particularităților orașelor noastre. Nu le-am cuprins pe toate, pentru că nici timpul, nici mijloacele nu mi-au îngăduit să le cunosc pe toate [...]. Nu le-aș fi strâns în volum, dacă nu mi s’ar fi cerut din toate părțile, mai ales de la conducătorii excursiilor școlare, lipsiți adese de orice orientare în popasurile scurte ce aveau de făcut cu elevii lor. Aș fi mulțumit dacă le-aș fi cât de puțin de folos, după cum și osteneala mea aș socoti-o pe deplin răsplătită, dacă schițele de față ar servi drept îndemn la cât mai mulți,

să-și cunoască țara și frumoasele ei orașe. Avem atât de minunate colțuri necercetate de nimeni și totuși multe mai măndre cele de peste graniță, care atrag ca un miraj!”¹³

Monografia geografică „*Țara noastră. Oameni, Locuri, Lucruri*” ediția a treia revizuită¹⁴ și adăugită a apărut în 1940 la „Tipografia Monitorul oficial” și „Imprimeria Națională”. În cele 528 de pagini, structurate în 32 de capitole, se descrie cadrul natural și uman al României, precum și date despre finanțele țării, administrație, viața culturală și femeia română (vezi coperta). Specific vremii primele capitole tratează istoricul cercetării spațiului românesc, locul țării noastre pe continentul European și un capitol intitulat liric „Icoana generală a pământului românesc”. Chiar în primele pagini sunt oferite lămuriri asupra edițiilor anterioare și este argumentată nevoia reparației lucrării cu noi date și informații. Această monografie este

¹² <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

¹³ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

¹⁴ După edițiile I (1937) și II (1938).

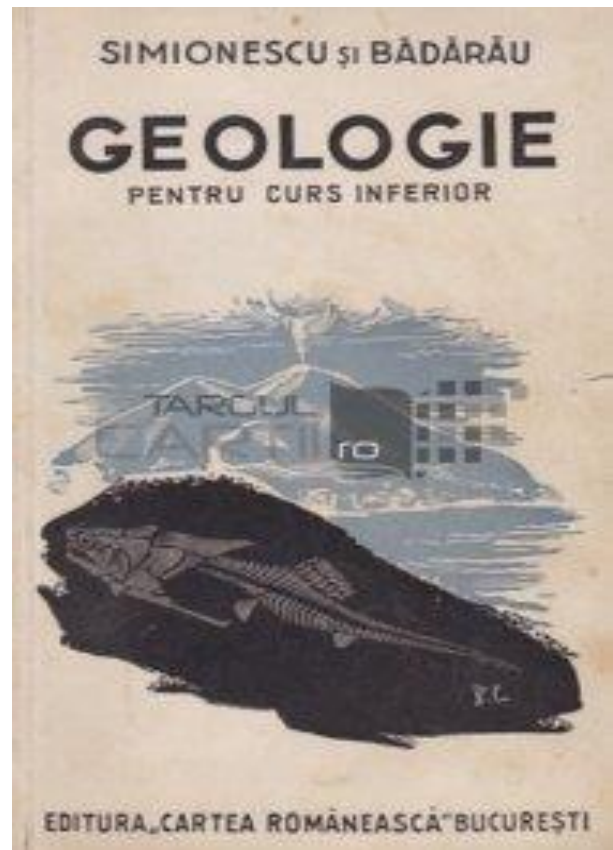
structurată pe baza cursului universitar „Geografia României” pe care profesorul Simionescu l-a susținut la universitatea ieșeană.

Volumul *Sate din România* (1926) este o parte din aceleași lecturi geografice, care descriu câteva incursiuni istorico-geografice în peisajul rural predominant din România Mare, purtându-ne din nordul Moldovei, pe la Bivolari, Ruginoasa, Șendriceni și Pomârla, apoi prin Basarabia, la Naslavcea pe Nistru prin satele din stepa Bălților și coborând în Bugeac, la Șaba și Vîlcov, apoi în depresiunea Transilvaniei, la Bazna și Cîsnădioara, în Oaș și Maramureș pe la Bixad, Ieud și Brebu, prin nordul Dobrogei, la Niculișel și în clisura Dunării, la Moldova Veche...

În 1939 Ion Simionescu începe publicarea voluminoasei sale scrieri în 5 volume intitulată *Pitorescul României*: volumul I *Între Dunăre și Mare* (1939), volumul II *În lungul graniței* (1939), volumul III *Pe drumul apelor mari* (1940), volumul IV *Prin munții noștri* (1941) și volumul V *Printre dealuri și câmpie* (1943).

Opera științifică geologică cuprinde peste 100 de studii dedicate Carpaților, Subcarpaților, Podișului Moldovenesc dintre Siret și Nistru, Podișului Dobrogei și a altor regiuni ale României. Ion Simionescu s-a dovedit a fi un deschizător de drumuri, fiind recunoscut și pe plan internațional, în mod deosebit ca specialist în fauna neocomianului. A descris pentru prima dată mai multe specii de amoniți, a avut o contribuție originală în analizarea originii conglomeratelor verzi din Carpații Orientali – provenite din șisturile verzi ale catenei chimice din Dobrogea – în lucrarea *Sur l'origine des conglomérats verts du tertiaire Carpathique*, 1910. A redactat și publicat în 1927 primul tratat de geologie în limba română¹⁵. A descris prin cele mai noi metode ale vremii geologia și paleontologia mezozoicului Dobrogei de nord, geologia Podișului Moldovenesc, cercetări clasice de mare importanță științifică pentru școala românească de geologie. Prin cercetările sale a descoperit mai multe specii noi, pe baza cărora a întocmit valoroase generalizări paleoclimatice, fiind un important deschizător de noi drumuri în cercetarea și corelarea speciilor pe baza evoluției climei.

Opera pedagogică și educativă a profesorului Ion Simionescu cuprinde serii de popularizare a științei, în general, selectate tematic în volumele: *Lecturi geografice*, *Lecturi botanice*, *Lecturi zoologice*, *Lecturi geologice*, *Pe plaiuri de munte*, *Prin poiene și pajiști ș.a.* Majoritatea acestor broșuri și volume au apărut la edituri cu sediul în București.

¹⁵ Singurul tratat de geologie în limba română.

Volumul *Scrisori către un învățător* apărut în martie 1943 la Editura „Cartea românească” este o carte de povește dedicată învățătorilor, dar și o analiză de politici educaționale specifice vremii. În cele 15 texte ale volumului găsim povește legate de rolul învățământului în societate și al învățătorului în comunitate (rurală, cu precădere), poporul, satul și copiii, apoi este analizat rolul comunitar al învățământului normalist, al pregătirii de bază a învățătorilor, al programelor școlare și se continuă cu importanța socială care trebuie să fie reflectată de așteptările societății față de învățători. Ultima povastă este scrisă dintr-o puternică determinare a spiritului maioreșcian și haretian, potrivit căruia învățătorii erau „iluminatorii maselor și ai satelor”. Să nu uităm că la acea vreme populația rurală a României era de cca 80%, după estimările¹⁶ și interpretările recente. Rolul învățătorului în comunitate era mult amplificat de Ion Simionescu dincolo de educație și transmitere de cunoștințe, insistând pe rolul „stâlpilor intelectuali ai satului” și recomandând

învățătorilor o implicare culturală activă prin „căminul cultural și muzeul școlar”.

Ion Simionescu a fost și autor de manuale pentru învățământul secundar (gimnazial și liceal) cu titluri despre științele geologie, geografie, zoologie sau biologie. Alături de Theodor A. Bădărău, profesor la Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați și ulterior la Liceul Internat din Iași, Ion Simionescu a realizat un manual de geologie mai ales în primii săi ani de activitate academică. Elaborat într-o manieră didactică descriptivă manualul de „Geologie pentru curs inferior” era destinat „...și pentru cei care vor să învețe fără profesor” (foto).

Implicarea sa activă la toate nivelurile societății pentru educația tinerilor avea semințele adânci desprinse din activitatea sa de cercetaș, cu care s-a identificat încă din 1914, când făcea parte din Comitetul de Patronaj al Asociației Cercetașilor României, susținându-i la Iași pe profesorii Vasile Boga, Vasile Teodoreanu, Dimitrie Cădere ș.a. să inițieze Cohorta „Vasile Lupu”. Apoi, în perioada refugiului din 1916-1918 mergea frecvent în taberele cercetașilor refugiați la Iași (la Școala Normală de Băieți „Vasile Lupu” de la Copou) și la conacul de la Sculeni, încurajându-i pe elevi să învețe, asigurând din propriile resurse susținerea materială a taberelor¹⁷.

De asemenea, Ion Simionescu a manifestat interes și față de istoria științei mărturie fiind lucrarea *Evoluția culturii științifice în România*, publicată în 1913, pe baza discursului rostit la Academia Română la data de 24 mai/6 iunie, din același an¹⁸.

¹⁶ 77,2% rural la 01 iulie 1946 potrivit <https://insse.ro/cms/files/evenimente/RoCentenar/ROCentenar.pdf> pag. 29.

¹⁷ „Gândul lui curat și fapta sa bună, dintr-un început s-au îndreptat spre tineret prin formarea temeinică a căruia – atât prin școală cât și prin cercetășie- vedea posibilitatea redresării necesare a neamului românesc” – Radu Cădere în revista „Natura” nr. 1/ ian. 1945

¹⁸ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

Toată opera profesorului Ion Simionescu este rezultatul numeroaselor călătorii și sutelor de conferințe pe care le-a susținut de-a lungul vieții sale, fie la Ateneul Român din București sau la Școala Normală „Alexandru Vlahuță” de la Șendriceni-Botoșani, în taberele de cercetași de la Iași și Sculeni, sau cu prilejul întrunirilor publice sau academice, toate acestea fiind dedicate frumuseților patriei și educației poporului român¹⁹. Preocupările sale constante pentru știință și educație sunt reflectate și de faptul că în 1910 a fost unul din membrii fondatori ai Revistei științifice „Vasile Adamachi” de la Iași.

Concluzii. În întreaga sa carieră publică savantul Ion Simionescu a dovedit un înălțător cult pentru înaintașii săi, considerând că prezentarea vieții și importanței sociale a marilor personalități ale țării este importantă pentru poporul român: „pentru noi e și mai necesar, chiar imperios, să pomenim mai des pe cei care, învingând cumpenele vremii din trecut, prin jertfa lor, ne-au asigurat puțința vieții de azi, după cum represintă cheazășia vieții noastre de mâine. Trebuie însă să-i privim în cadrul timpurilor tragice în care au avut tăria să se manifeste și să nu le doborâm însemnătatea, schimbându-i în pitici, prin comparația cu cei preamăriți peste măsură uneori de ai lor. Nimic nu poate fi mai dăunător în calea nouă ce avem de dus, de cât neconținută închinare numai cătră zeli altora [...]. Nesocotind ce e al nostru, micșorându-i valoarea, ne clătinăm pe drumurile altora, schimbându-le după bătaia vântului. Redescoperind de sub praful gros al uitării dăunătoare, făptuirile trecutului din a căror sfortare se poate clădi o tradiție, contribuim la „pregătirea participării noastre în simfonia culturală a omenirii”²⁰. Considerăm înălțător faptul că memoria savantului Ion Simionescu încă dăinuie în mod pozitiv, mobilizator și chiar moralizator, în cadrul Departamentului de Geologie al Facultății de Geologie și Geografie al *Almei mater iassiensis*, acolo unde, în muzeul de paleontologie, se păstrează biroul (foto), scaunul, truse de lucru pe teren, lupa, lucrări științifice, colecții de fosile (foto), cursuri și hărți care i-au aparținut cândva profesorului...

Contribuțiile științifice ale profesorului Ion Simionescu pot fi asociate unui amestec fericit între trăirea academică, impregnată cu numeroasele experiențe practice de teren, și asumarea rolului educațional al exponenților lumii academice la care s-a adăugat inevitabil dragostea sa față de poporul român și de creațiile lui. Ion Simionescu a fost un apostol de marcă al științei românești, un promotor fervent al emancipării maselor cultivând accesul la educație. „Geolog, geograf, antropolog, etnograf, călător neobosit (educator - n.a.), sensibil la nuanțe și armonii, român pe deasupra oricărei preocupări profesionale, el a fost până în ultimele sale zile, o conștiință luminată și înțeleaptă a faptelor și gesturilor pământului și a neamului românesc”²¹. „Nemurirea profesorului Ion Simionescu stă în scrierile sale”²²... „acest necurmat lucefăr al culturii românești”, ce „a slujit ca un preot în altarul universității ieșene exact trei decenii”²³, este un model academic greu de egalat în vremurile noastre.

¹⁹ <http://150.uaic.ro/personalitati/geografie-si-geologie/ion-simionescu/>

²⁰ <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>

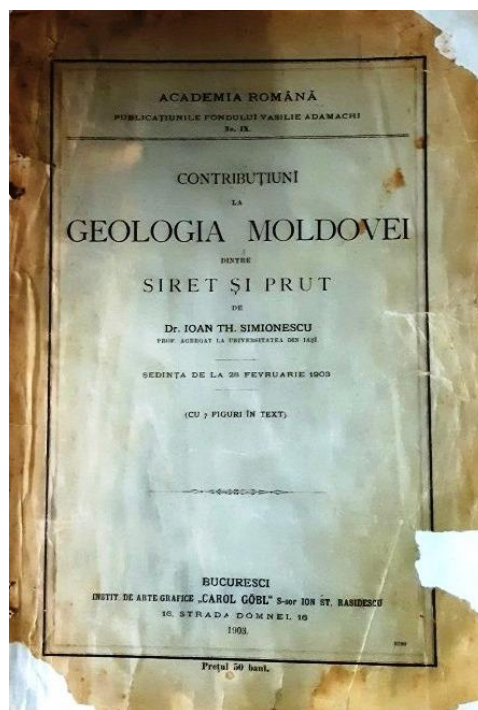
²¹ Redacția revistei „Natura” nr. 1 – ianuarie 1945, anul XXXIV, Editura „Oficiul de Librării” Al. Pasere, București (număr dedicat în totalitate comemorării unui an de la decesul lui Ion Simionescu).

²² Mihai David, în revista „Natura” nr. 1/1945 pag. 35.

²³ Mihai David, în revista „Natura” nr. 1/1945.

La biroul lui Ion Simionescu cercetătorul paleontolog Sergiu Loghin le explică elevilor de la Centrul de Excelență la geografie despre viața și opera savantului (foto V. Paraschiv - aprilie 2022)

Detalii de pe biroul savantului Ion Simionescu (foto V. Paraschiv, decembrie 2021)

B I B L I O G R A F I E

- Brânzilă M., *Academicianul Ion Simionescu: savant și dascăl al neamului*. Editura Universității “Al. I. Cuza” din Iași, 2010
- Donisă I., *File din istoricul geografiei ieșene*. Editura Ștef, Iași, 2014
- Donisă I., „Activitatea geografică a lui Ion Simionescu”, în *Analele științifice ale Univ. Iași*, II b, seria Geol. Geogr., tom XXX, 1984
- Dragomirescu Ș., „Ion Simionescu. Repere cronologice academice” în rev. *Academica*, V, nr. 8, pag. 24-30, București, 1995
- Macovei G., *O viață de muncă (Prof. I. Simionescu)*, București, 1941
- Muntele I., Vasiliniuc I., „Contribuția lui Ion Simionescu (1973-1944) la dezvoltarea geografiei românești” în volumul colectiv *Aniversarea a 150 de ani de la nașterea profesorului Ion Simionescu*, editat de Academia Română – Filiala Iași, 2023
- Pop I.S., „Un geograf patriot: Ion Simionescu (100 de ani de la naștere)” în *Studii și cercetări de Geologie, Geofizică, Geografie. Seria Geografie*, vol. XX, nr. 2, pag. 225-231, București, 1973
- Simionescu I., *Prin munții noștri*, Editura pentru turism, București, 1973 (ediție îngrijită de Vasile Netea)
- * * * *Istoria științelor în România. Geologia. Geofizica. Geodezia. Geografia*. Editura Academiei, București, 1977
- *** *Personalități românești ale științei și tehnicii*. Editura științifică și enciclopedică, București, 1982
- <https://muzeu.unibuc.ro/ro/ion-simionescu-1873-1944/>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/48152>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/46182>
- <http://dspace/bcu-iasi.ro/handle/123456789/27039>
- https://dspace.bcucluj.ro/bitstream/123456789/68140/1/BCUCLUJ_FP_493856_1945_034_001.pdf

Prof. univ. dr. doc. GRIGORE POSEA (1928-2023)²⁴
GRIGORE POSEA, Professor docent PhD (1928-2023)

Paraschiv Viorel²⁵, Voicu Cristina-Georgiana²⁶

Rezumat. În spiritul marilor personalități, acest articol aduce un omagiu memoriei distinsului profesor universitar doctor docent Grigore Posea printr-o prezentare succintă a vieții sale academice de o desăvârșită valoare științifică prin contribuțiile aduse la dezvoltarea geomorfologiei moderne și a celei românești, în special. Prin magnetismul personalității sale, prin profesia didactică de excepție și cercetările în domeniu de o incontestabilă calitate realizate ca formator al școlii geomorfologice universitare, profesorul Grigore Posea va rămâne în memoria spirituală a generațiilor viitoare ca o expresie a realității devenirii și desăvârșirii profesionale geografice.

Cuvinte-cheie: *geomorfologie, cercetare, parcurs academic, omagiu*

Abstract. In the spirit of great personalities, this article pays tribute to the memory of the distinguished university professor doctor docent Grigore Posea through a brief presentation of his academic life of a perfect scientific value by his contributions made to the development of modern and Romanian geomorphology, in particular. By his fascinating personality, his exceptional teaching skills and undeniable quality research in the field carried out as a remarkable contributor to the academic geomorphological environment, Professor Grigore Posea will remain in the spiritual memory of future generations as a real expression of the geographic professional development and excellency.

Keywords: *geomorphology, research, academic career, tribute*

În ziua de 23 februarie 2023, geografia românească a mai pierdut un demn continuator și formator de școală geomorfologică universitară. Profesorul Grigore Posea a avut de-a lungul unei lungi și rodnice perioade din viața sa o activitate academică deosebită și plină de reușite, reușind să determine cu energia sa un important imbold cercetărilor geomorfologice, în special.

A fost un student emerit, a fost un profesor excepțional, cu recunoaștere internațională, a fost cel care a pus bazele geomorfologiei moderne românești. A fost decan al Facultății de Geografie a Universității din București, director al Institutului de Geografie al Academiei Române, rector și prorector al Universității

²⁴ Foto de Marian Cruceru@

²⁵ Secretarul științific al Societății de Geografie „Gh. Năstase” din Republica Moldova, Chișinău, e-mail: paraschiv03@gmail.com

²⁶ Prof. dr. la Școala Gimnazială „Titu Maiorescu” Iași, e-mail: voicucristina2004@yahoo.fr

„Spiru Haret” în cadrul căreia a înființat Facultatea de Geografie, președinte al Societății de Geografie din România, președinte și membru fondator al Asociației Geomorfologilor din România...²⁷

De-a lungul carierei sale profesorul Grigore Posea a publicat cca 340 de lucrări științifice, din care peste 30 de volume, reprezentând cercetări științifice personale, sinteze, manuale, tratate, dicționare de specialitate, unele în colaborare, dar la toate având aportul substanțial sau fiind coordonator (fig. 1-12). De asemenea, a coordonat și realizat peste 50 de contracte de cercetare științifică. Contribuțiile sale de marcă sunt legate de domeniul geografiei fizice, iar la maturitatea sa intelectuală profesorul Posea a elaborat și cercetări de geopolitică²⁸. Prezentăm pe scurt câteva repere din activitatea sa profesională, după cum urmează:

Titluri științifice

- *Diplomat universitar* cu Diplomă de Merit (1952);
- *Doctor în geografie*, Universitatea din Cluj (Hot. Com. Sup. de Diplome din 15 mai 1958 și cabinet Ministru nr. 1070/15.05.1958);
- *Doctor docent în științe*, Universitatea din București (Hotărârea Comitetului Superior de Diplome 284/30.03.1970);
- *Profesor de Onoare* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2 mai 2002).

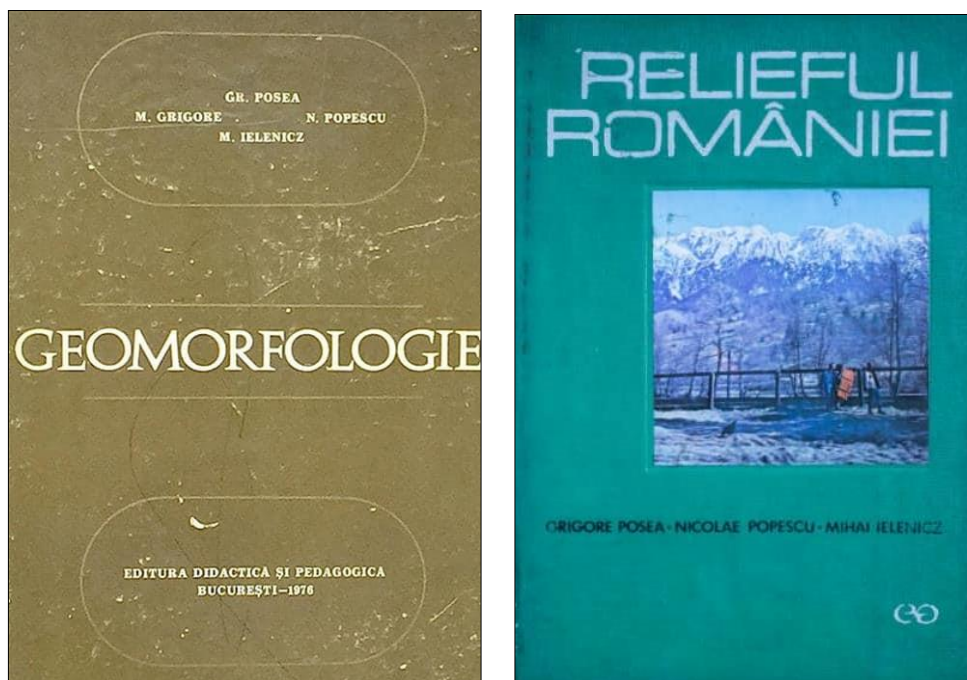

Fig. 1-2. Volume de referință din opera științifică a profesorului Posea

²⁷ Mădălina Andrei (Facebook 24.02.2023)

²⁸ „România. Geografie și geopolitică”, Editura „Fundației România de Măine”, București, 1999

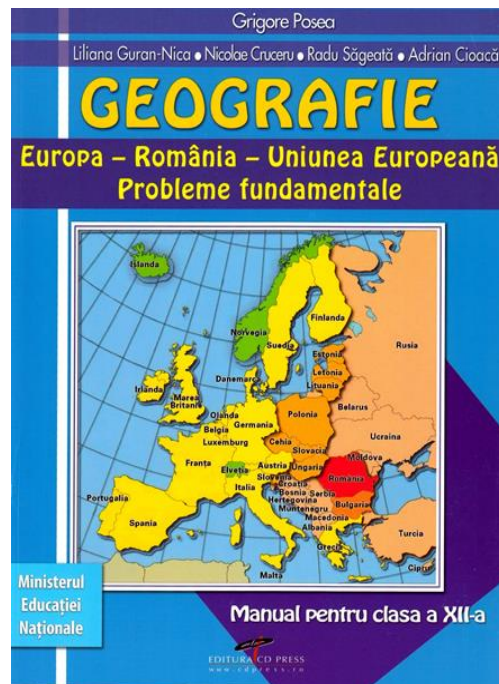
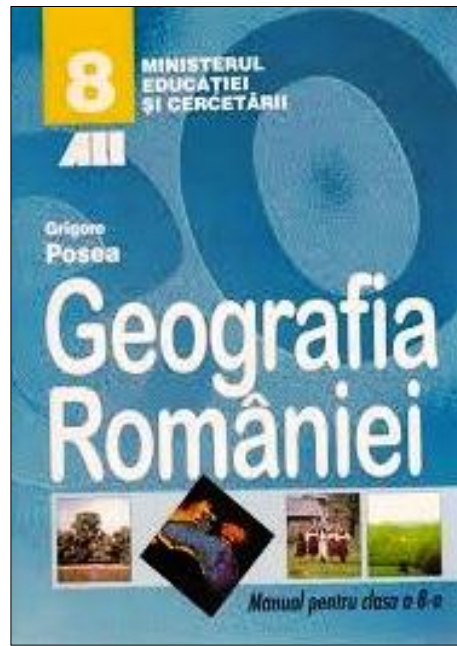
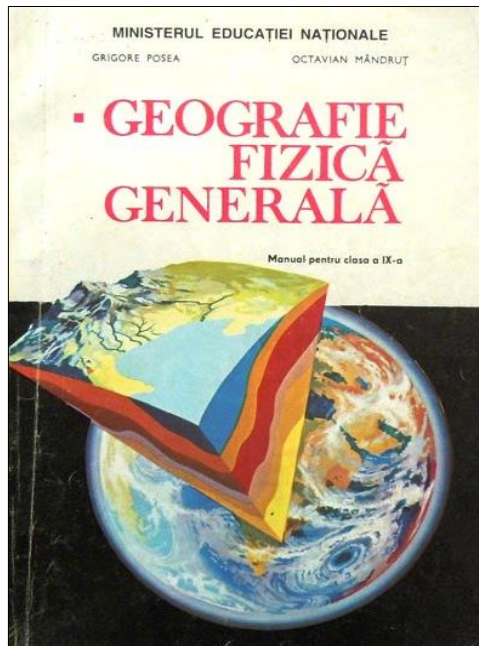

Fig. 3-6. Manuale școlare realizate

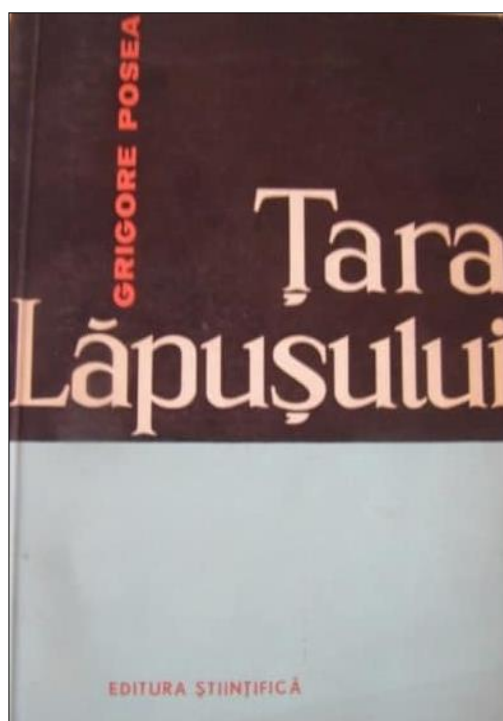
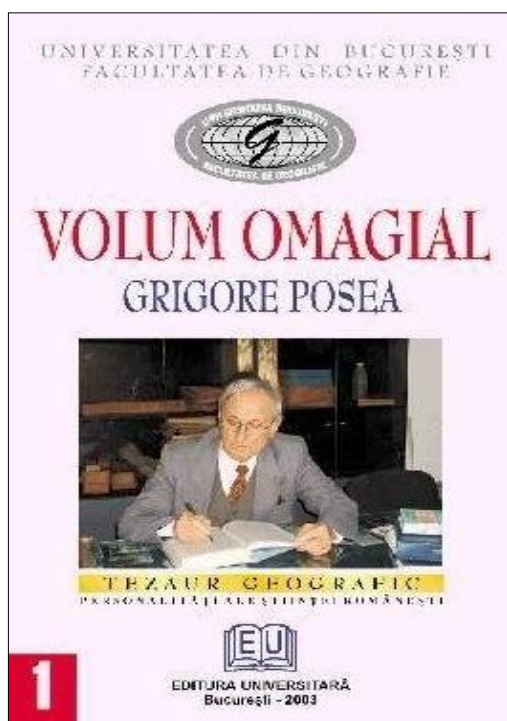

Fig. 7. Volumul omagial dedicat profesorului Posea de Universitatea din București (2003)
Fig. 8. Lucrarea de doctorat a profesorului Posea (1962)

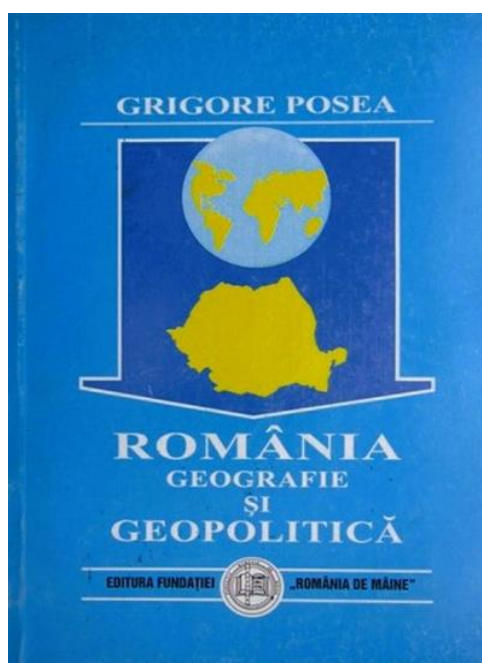
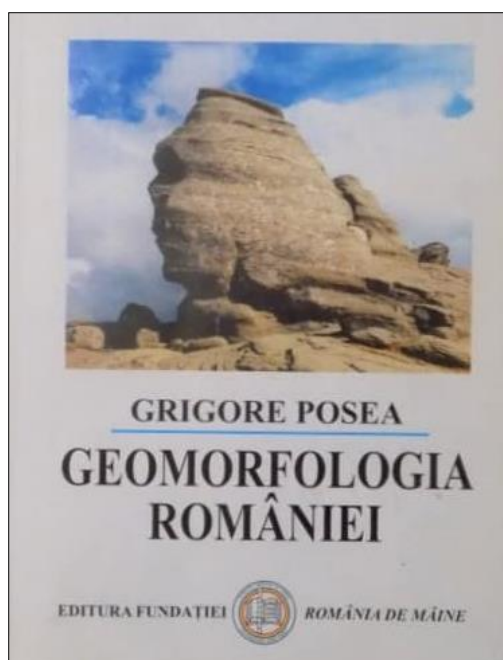

Fig. 9 - 12. Lucrări importante din opera profesorului Gr. Posea

Specializări în străinătate

- în 1962 la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (4 luni la prof. K. Markov);
- între 1965 - 1966, la Universitatea „Sorbonne” din Paris (4 luni la prof. J. Dresch).

Evoluția profesională și funcții didactice

- Prodecan la Facultatea de Geologie-Geografie a Universității din București (1961-1963);
- Decan la Facultatea de Geologie-Geografie a Universității din București (1972-1976); ordin M.E.I. nr. 794/ 22.05.1972;
- Director al *Institutului de Geografie al Academiei Române* (1975-1976), numit prin ordin M.E.I. nr. 490/ 18.06.1975;
- Șef de catedră Geografie Fizică (1966-1972) și Geomorfologie-Pedologie (1990 -1996);
- Conducător de doctorat pentru Geomorfologie (din 1965);
- Conducător de doctorat pentru Geografie Fizică (din 1968); ordin Ministerului Învățământului nr. 40 / 27.01.1968;
- Vicepreședinte al *Comitetului Național de Geografie* (1968-1998);
- Prim-vicepreședinte al *Societății de Geografie din România* (1972-1990);
- Președinte al *Societății de Geografie din România*, 1990-2004, apoi Președinte de Onoare;
- Fondator și Președinte al *Asociației Geomorfologilor din România* între 1990 - 1998, apoi Președinte de Onoare;
- Vicepreședinte al Fundației „România de Măine“, din 1990;
- Rector al Universității „Spiru Haret” din București (1993-1994) și președinte al Consiliului de științe geografice și ecologice;

- Prorector la Universitatea „Spiru Haret” din București, din 1995;
- Președinte sau membru în numeroase comisii de doctorat la universitățile din București, Cluj și Iași.

Activitatea editorială

- Redactor-șef adjunct la revista Academiei Române, *Revue Roumaine de Géographie* (1970-1998);
- Redactor-șef adjunct la revista Academiei Române, *Studii și cercetări de geografie* (1970-1998);
- Membru în colectivul revistei *Terra* a Societății de Geografie (din 1968);
- Redactor responsabil al *Buletinului Societății de Geografie din România* (din 1995);
- Redactor responsabil al *Analelor Universității „Spiru Haret”*, Seria Geografie (din 1997);
- Membru în colectivul de redacție al revistei *Analele Universității București*, Seria Geografie (1968);
- Membru în Comitetul de Cercetare al Supervizorilor (Research Board of Advisors) la *The American Biographical Institute* (în 2002);
- Membru în colegiul de redacție al revistei de *Geomorfologie*;
- Membru în Comitetul de redacție al revistei francofone *Physio-Géo* (Géographie Physique et Environnement), Parts (2007);
- Membru în colectivul de coordonare al *Tratatului de Geografia României* (vol. I-VI) din 1978 și redactor-responsabil pentru volumul V, apărut în 2005, la Editura Academiei;
- Coordonator al unor volume ca: *Enciclopedia Geografică a României* (1982), *Dicționarul de Geografie* (Geografia de la A la Z, 1986), *Probleme de Geomorfologie* (1969 și 1988) ș.a.;

Premii științifice și distincții

- Premiul Ministerului Învățământului pentru cercetare științifică (în 1959 și 1962);
- Premiul „Gh. Munteanu Murgoci” al Academiei Române, 1974, pentru volumul colectiv *Relieful României*;
- Premiul „Gr. Cobălcescu” al Academiei Române, 1984, pentru volumul colectiv *Enciclopedia Geografică a României*, coordonator și autor principal;
- Diplome și medalii ale Societății de Geografie (între 1975-2006);
- Profesor de onoare al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2002) la propunerea Facultății de Geografie și Geologie;
- Ordinul „Meritul pentru Învățământ” în grad de Cavaler (Decret prezidențial nr. 1181/13.12.2004)

Apartenență la societăți științifice

- Societatea de Geografie din România (președinte și președinte de onoare);
- Asociația Oamenilor de Știință din România;
- Uniunea Internațională de Geografie (U. I. G.);
- Asociația Geomorfologilor din România (președinte și fondator) – A.G.R.;
- Membru periodic în unele comisii de lucru ale Uniunii Internaționale de Geografie (până în 1978, după care țara noastră nu a mai plătit cotizația);

Pentru majoritatea profesorilor ce au activat în ultima parte a secolului al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea, opera geografică a profesorului Grigore Posea va rămâne referențială mai ales în domeniul geomorfologiei. Contribuțiile sale științifice au determinat noi nivele evolutive și idei ale de-

și re-constructivismului teoriilor cu privire la interpretarea geomorfologiei teritoriului românesc, dar și asupra metodologiilor cercetării științifice fizico-geografice.

In memoriam,
Profesor universitar doctor emerit Liviu Apostol (1949 – 2023)
In memoriam professor doctor emeritus Liviu Apostol (1949 – 2023)

Nistor Alina²⁹, Nistor Bogdan³⁰

În data de 9 ianuarie 2023, a plecat în eternitate profesorul universitar doctor emerit Liviu Apostol, veritabil model de erudiție și profesionalism pe tărâmul geografiei, având contribuții remarcabile la dezvoltarea climatologiei românești.

Liviu Apostol s-a născut în data de 1 noiembrie 1949 la Iași, unde și-a petrecut copilăria și primii ani de școală. Absolvent al Colegiului Național „Costache Negruzzi” din Iași promoția 1967, a urmat studiile superioare, specializarea Geografie la Universitatea din București (1969-1973) pe care le-a completat cu perfecționarea ca agent de turism de specialitate la Centrul de formare a personalului Ministerului Comerțului Interior și Turismului, București (1977-1981) și cu obținerea titlului de doctor în geografie în anul 1999 la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. În perioada 1967-1982 și-a conturat drumul în cariera sa având diferite experiențe profesionale: operator chimist (1967 – 1968, la Întreprinderea de Antibiotice Iași), profesor de geografie (1974 – 1976, la școlile generale din comunele Oniceni și Icușești, jud. Neamț) și agent turism principal de specialitate (1976 – 1982, la Oficiul Județean de Turism Neamț). Din anul 1982 și până în anul 2015, domnul profesor universitar doctorat emerit Liviu Apostol a urcat treptele unei cariere științifice în geografie. Cercetările științifice de la Stațiunea de Cercetări Biologice, Geografice și Geologice „Stejarul” P. Neamț (1987 – 2002) l-au propulsat de la activitatea de geograf la cea de cercetător științific principal I.

În paralel cu activitatea de cercetare științifică din anul 1994 până în anul 2001, în calitate de lector universitar doctor a ținut cursuri de meteorologie și climatologie la Facultatea de Istorie și

²⁹ Doctorand la Departamentul de Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava

³⁰ Prof. dr. Școala Gimnazială Nr. 4 din Suceava, e-mail: nistorbobo@yahoo.com

Geografie din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava. În perioada 2001 – 2008 a deținut funcția didactică de conferențiar, ca mai apoi să devină profesor universitar doctor la Catedra de Geografia mediului – Departamentul de Geografie, Facultatea de Geografie și Geologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Din anul 2004 a devenit Profesor coordonator doctorate la Școala doctorală Chimie, Științele vieții și ale Pământului, iar din anul 2017 la Școala doctorală de Geoștiințe, modelând caractere, schimbând și conturând cariere și destine ale unor oameni pasionați de geografie.

Activitatea didactică a fost însoțită permanent de activitățile de cercetare în cadrul Departamentului de Geografie, inclusiv prin contracte de cercetare CNCSIS, PNCDI, MEC, ANCS, Academia Română, Universitatea tehnică „Gh. Asachi”, Iași și Ministero dell’Università e della Ricerca, Italia. În calitate de specialist în domeniul meteorologiei, climatologiei, geografiei mediului, poluare atmosferică, geografie istorică și turism a fost membru în 22 rețele științifice electronice internaționale și în societățile științifice internaționale: “International Association for Urban Climate” (Huntington, Indiana, U.S.A), “International Commission on History of Meteorology” (Mexico City).

Pe parcursul activității sale științifice a publicat 7 cărți în edituri academice, 24 volume de lucrări și 230 articole științifice în reviste și volume ale unor manifestări naționale și internaționale, 7 articole omagiale, prefață la 14 cărți, 4 recenzii, prezentarea unui număr de 426 lucrări științifice la manifestări și conferințe în țară și străinătate.

A fost un constructor în sinea sa, reușind să pună bazele și să ducă până la maturitate proiectul „Simpozionul *Mediul Actual și Dezvoltarea Durabilă*”, să fondeze revista *Present Environment and Sustainable Development* pe care a crescut-o ca pe un copil până a ajuns mare.

Competența sa științifică a permis o implicare în activitățile didactice, științifice și de expertiză:

- membru în colectivele de cercetare pentru 117 contracte de cercetare științifică (din care 57 coordonate);
- membru și președinte în comisii de licență și dizertație (2005-2016);
- conducător de doctorate în cotutelă cu universități din străinătate;
- referent la 6 comisii de susținere a doctoratului din străinătate;
- coordonator la 6 stagii de cercetare în România pentru cadre didactice universitare din străinătate și 3 stagii postdoctorale pentru doctor din România;
- conducător științific pentru 10 lucrări de gradul I în învățământul preuniversitar;
- membru Comisia CALISRO – Calitate și standardizare în învățământul superior românesc, specialitatea Geografia mediului în anii 2004 – 2007;
- membru al Registrului național de experți evaluatori ARACIS, din 2006 – 2010, Domeniile „Știința mediului” și „Geografie”;
- membru în Comisia de experți permanenți ai ARACIS, 2010 – 2022, domeniile Geografie și Știința mediului;
- specialist autorizat de către Ministerul Mediului, pentru elaborarea studiilor de impact și a bilanșurilor de mediu 1998-2001;
- expert evaluator CNCSIS - UEFISCU;
- referent științific la 12 cărți în țară și la două cărți peste hotare;
- editor șef la două reviste, din care *Present Environment and Sustainable Development* (2005-actual), indexată ISI (Web of Science);
- redactor șef la 2 reviste din România

- membru în comitetul de redacție, o revistă cotate ISI, 2 indexate ISI, 2 peste hotare și 12 comitete de redacții la reviste din România;
- redactor științific la un atlas publicat în străinătate și coordonator la 3 simpozioane științifice din care unul internațional.

Rezultatele cercetărilor științifice și competențele acumulate în domeniu i-au adus numeroase diplome, medalii, distincții și premii ca semn al recunoașterii și încununării întregii activități desfășurate cu pasiune, ambiție și sacrificii:

- Diplomă de merit - *Inaugurare Stațiunea de practică Simion Mehedinți de la Tulnici*, 2002;
- Diploma de merit 125 de ani de la înființarea *Societății de geografie din România*;
- Diploma de merit și medalie la 100 ani de învățământ geografic la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, 2004;
- Medalia jubiliară „20 de ani de protecție a mediului în România”, 2011, Garda Națională de Mediu, București;
- Diplomă de onoare, a X-a ediție a Simpozionului Internațional „Present Environment and Sustainable Development”, 2015;

- Diploma de onoare a Asociației personalului didactic „Simion Mehedinți” Focșani, pentru promovarea operei lui Simion Mehedinți și a culturii române, 2015;
- Diploma și cupa “Special prize” Romanian Inventors Forum & Euroinvent, 2016, pentru Revista *Present Environment and Sustainable Development*, al cărei editor șef a fost de la fondare până în anul 2020;
- Diploma de excelență a Societății „Simion Mehedinți”, Focșani, 2016;
- Diploma de Profesor Emeritus, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, octombrie 2016;
- Diploma de onoare „60 de ani de la înființarea Stațiunii de Cercetări Biologice, Geografice și Geologice „Stejarul” din Piatra Neamț”, 2016;
- Diploma Ministerului Educației din Republica Moldova,

pentru abnegație și profesionalism în domeniul învățământului și cercetării, pentru contribuție substanțială în promovarea educației ecologice și de protecție a mediului, 2016;

- Diploma de Excelență pentru participarea la Simpozionul „Ziua Pământului”, Societatea de Geografie din România – Filiala Vrancea, 2017;
- Premiul Academiei Române (2017), pentru Literatură și Filologie „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, pentru monografia în colectiv de autori, „Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice”, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2015;
- Diploma de excelență a Technical-Scientific, Artistic and Literary Book salon „Euroinvent” – The 10th Edition of EUROINVENT – European Exhibition of Creativity and Innovation, Iași, 17-19 mai 2018, pentru dicționarul elaborat în colectiv de autori „Dicționarul fenomenelor atmosferice”, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași;

- Diploma *Centenar* (2018), la 100 de ani de la desăvârșirea statului român realizată prin Unirea tuturor provinciilor românești, Consiliul Județean Iași.
- Medalia *România 2019 EU*, Instituția prefectului județului Iași;
- Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” conferită de Academia de Științe a Republicii Moldova.

Comunitatea științifică din țară și de peste hotare și învățământul superior a suferit o pierdere irecuperabilă. Unul dintre cei mai înțelepți și raționali dascăli, ancorat în tot ce a însemnat evoluția societății omenești, a contribuit la formarea profesională a multor generații de studenți – un creator de școală lăsând în urmă un nor de climatologi și geografi bine formați.

**Cercetător principal I doctor în geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu
(1931-2023)**
Gheorghe Popa-Tutoveanu, Senior Geography Researcher, PhD (1931-2023)

Mărculeț Ioan¹, Mărculeț Cătălina³¹²

Rezumat. Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a născut la 22 august 1931, în localitatea Bălcaciu (comuna Jidvei), județul Alba. După terminarea liceului (1948-1952), la Școala Medie Tehnică Financiară din Blaj și-a continuat studiile superioare la Facultatea de Geografie din Universitatea București (1953-1958). După absolvirea Facultății de Geografie a lucrat ca cercetător în: Institutul de Geografie al Academiei Române din București, Direcția de Gospodărire a Apelor Argeș-Ialomița (1963-1968), Institutul de Studii și Proiectări pentru Îmbunătățiri Funciare, la Institutul de Studii și Proiectări Hidrotehnice și în Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice. A obținut titlul de doctor în geografie în anul 1973, cu teza „Argeșul – studiu hidrogeografic”. După pensionare, Gheorghe Popa-Tutoveanu a activat în mai multe instituții de învățământ din Capitală și din județul Ilfov, ca profesor de geografie cu gradul didactic I.

Cuvinte-cheie: *geograf, cercetător, profesor Gheorghe Popa-Tutoveanu*

Abstract. Gheorghe Popa-Tutoveanu was born on August 22, 1931, in the town of Bălcaciu (Jidvei commune), Alba county. After he graduated the Financial Technical High School in Blaj (1948-1952), he continued his academic studies at the Faculty of Geography of the University of Bucharest (1953-1958). After graduation, he worked as a researcher in: the Institute of Geography at the Romanian Academy in Bucharest, the Directorate of Water Management Argeș-Ialomița (1963-1968), the Institute of Studies and Designs for Land Improvements, at the Institute of Hydrotechnical Studies and Designs and at the Institute of Energy Research and Modernization. He received his PhD diploma in geography in 1973 with the thesis *Argeșul – A Hydrogeographical Study*. After retirement, Gheorghe Popa-Tutoveanu worked as a senior geography teacher in several educational institutions in Bucharest and Ilfov county.

Keywords: *geographer, researcher, professor Gheorghe Popa-Tutoveanu*

Viitorul geograf Gheorghe Popa-Tutoveanu³ s-a născut la 22 august 1931, în localitatea Bălcaciu (comuna Jidvei), județul Alba, din părinții Maria și Gheorghe, de profesie agricultori. A urmat școala primară în satul natal, școala generală la București – la Școala *Centrul Practic*, nr. 1 (1944-1946) și la Liceul Comercial „*Nicolae Bălcescu*” (1946-1948) – și liceul (1948-1952), la Școala Medie Tehnică Financiară din Blaj (fostul Liceu Comercial). Și-a continuat studiile superioare la Facultatea de Geografie din Universitatea București (1953-1958) – unde i-a avut profesori pe: Mihai Iancu (la Geografia fizică a României), Petre Coteț (la Geomorfologie), Ion Pișota (la Hidrologie), Raul Călinescu (la Biogeografie), Ștefan Stoenescu (la Meteorologie și climatologie), Ion Rădulescu (la Geografia continentelor), Constantin Herbst (la Geografia economică a lumii), Atena Herbst-Rădoi (la Geografia economică a

¹ Profesor dr. la Colegiul Național „I. L. Caragiale”, București; Calea Dorobanților, nr. 163, Sector 1; tel. 0730654593; e-mail: ioan_marculet@yahoo.com

² Cercetător științific dr. la Institutul de Geografie al Academiei Române, București; Dimitrie Racoviță, nr.12; tel. 0735011260; e-mail: cmarculet@yahoo.com

³ Numele de Tutoveanu l-a preluat prin căsătoria cu învățătoarea Aurora Tutoveanu, în anul 1976.

României) ș.a. –, finalizate cu susținerea lucrării de licență intitulată „*Târnava Mică – studiu geografic*”, coordonată de profesorul universitar Traian Naum.

Cercetător principal I dr. Gheorghe Popa-Tutoveanu

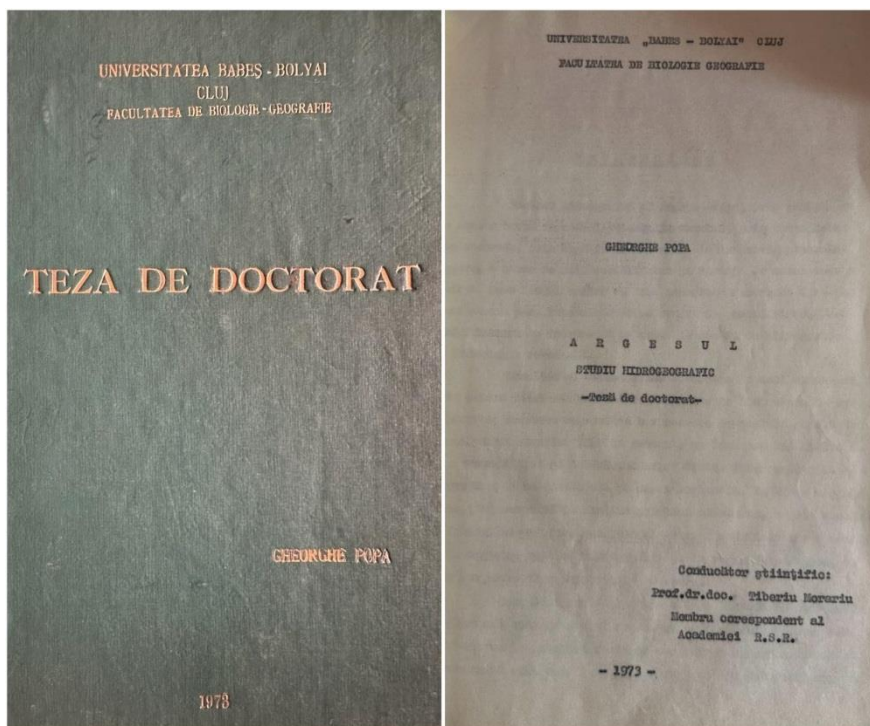
După absolvirea Facultății de Geografie, Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a angajat ca cercetător geograf în Institutul de Geografie al Academiei Române din București, până în anul 1963, când și-a schimbat locul de muncă, trecând la Direcția de Gospodărire a Apelor Argeș-Ialomița (1963-1968). În intervalul 1968-1974, și-a desfășurat activitatea în cadrul Institutului de Studii și Proiectări pentru Îmbunătățiri Funciare, iar între 1974 și 1976, la Institutul de Studii și Proiectări Hidrotehnice. Din 1976, până în 1994, când s-a pensionat, a lucrat în Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice. În perioada de activitate de cercetare (1958-1994), Gheorghe Popa-Tutoveanu a parcurs toate treptele științifice, ajungând chiar Cercetător principal I și șef al laboratorului de Cercetări Hidroenergetice din Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice.

Ca membru al Institutului de Geografie, s-a înscris la doctorat în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde a obținut titlul de doctor în geografie, cu teza „Argeșul – studiu hidrogeografic”⁴, coordonată de prof. univ. dr. doc. Tiberiu Morariu, membru corespondent al Academiei Române. Lucrarea, de pionierat pentru acea perioadă, de o reală valoare științifică, a fost susținută în ședință publică în anul 1973, doctorandul având în comisie, pe lângă coordonator, renumiți profesori și cercetători în hidrologie: Iosif Ujvari, Gheorghe Platagea și Petre Gâștescu.

Tot în perioada în care a activat în Institutul de Geografie al Academiei Române (1958-1963), Gh. Popa-Tutoveanu a abordat probleme variate de geografie fizică, în funcție de obligațiile de serviciu, publicate în mai multe articole: „Lacul Vulturilor din Siriu – geneză și regim hidrologic” (1960, în colaborare cu Petre Gâștescu), „Câteva observații asupra unor structuri criogenice din Depresiunea Praid-

⁴ Lucrarea, rămasă în stadiu de manuscris dactilografiat în biblioteca Facultății de Geografie din Cluj-Napoca, a fost structurată pe zece capitole: „I. Considerații generale”, „II. Apele freatice”, „III. Caracteristicile rețelei hidrografice”, „IV. Gradul de cunoaștere hidrometrică”, „V. Regimul de scurgere”, „VI. Bilanțul apei”, „VII. Procesul de eroziune și scurgerea de aluviuni”, „VIII. Regimul termic și al fenomenelor de îngheț”, „IX. Regimul hidrochimic” și „X. Folosirea râurilor și gospodărirea apelor”. La finalul lucrării se regăsesc „Concluzii” și o „Bibliografie” bogată.

Sovata” (1961), „Contribuții la studiul teraselor Bistriței și depozitele de terasă din sectorul Galu-Bicaz” (1961, în colaborare cu Lucian Badea), „Variația caracteristicilor rețelei hidrografice dintre Ialomița și Trotuș” (1962, în colaborare cu Gheorghe Platagea) și „Contribuții la studiul fizico-geografic al văii Târnavei Mici” (1963, în colaborare cu Tiberiu Morariu, Maria Călinescu, Gheorghe Platagea și Aurora Posea).

Teza de doctorat „Argeșul – studiu hidrogeografic” (1973)

Plecat din Institutul de Geografie (în 1963), preocupările științifice ale geografului Gheorghe Popa-Tutoveanu devin preponderent hidrologice. Majoritatea studiilor publicate au avut ca obiect bazinul hidrografic al râului Argeș – inclusiv acumulara de la „Vidraru” și „Uzina Hidroenergetică Cetățuia” (fostă „Gheorghe Gheorghiu-Dej”) – sau fac referiri la acesta și au fost publicate în revista „Hidrotehnica” sau în alte volume de specialitate: „Propagarea în albia râului Argeș a debitelor uzinate de uzina hidroelectrică «Gh. Gheorghiu-Dej»” (1968, în colaborare cu Romeo Amaftiesei), „Influența hidrocentralei «Gh. Gheorghiu-Dej» asupra repartiției scurgerii medii în timpul anului pe râul Argeș” (1968), „Analiza raportului dintre apele freatice și apele de suprafață în bazinul hidrografic al râului Argeș” (1971), „Analiza variației amplitudinii nivelurilor apei râurilor din bazinul hidrografic Argeș” (1971, în colaborare cu Marieta Alboiu), „Unele valori asigurate ale scurgerii maxime în bazinul hidrografic Argeș” (1972), „Unele aspecte ale scurgerii maxime în bazinul hidrografic al râului Argeș” (1973, în colaborare cu Maria Platagea), „Cu privire la scurgerea maximă în bazinul râului Argeș” (1975, în colaborare cu Maria Platagea), „Exploatarea acumulării Vidraru-Argeș, în perioada 1970-1981” (1983) ș.a.

Între preocupările geografului Gheorghe Popa-Tutoveanu, în colaborare cu cercetătoarele Cornelia Stoaia (hidrolog) și Georgeta Stănculescu (matematician), se evidențiază metodele de calcul și prognozele hidrologice destinate amenajărilor hidroenergetice, concretizate prin publicarea a trei articole: „Metodele de calcul în prognoza anuală a debitelor în bazinele amenajate hidroenergetic, pe baza analizei existenței ciclurilor hidrologice naturale mai mari de un an” (1980), „Metoda de prognoză a apelor mici din sezonul cald, în bazinele amenajate hidroenergetic” (1980) și „Metodă de prognoză hidrologică a apelor din zăpezi în amenajările hidroenergetice” (Bratislava, 1983).

După pensionare (1995-2008), Gheorghe Popa-Tutoveanu a desfășurat o intensă activitate didactică în mai multe instituții de învățământ din Capitală și din județul Ilfov: Școala nr. 59 „Dimitrie Sturdza” din București, Liceul „Pamfil Șeicaru” din Ciorogârla (județul Ilfov), Liceul Teoretic „Traian Lalescu” din Brănești (județul Ilfov) și Colegiul Preuniversitar „Dr. I.C. Cantacuzino” din București.

Ca profesor de geografie cu gradul didactic I, activitatea domnului Gheorghe Popa-Tutoveanu s-a diversificat mult, articolele care tratează aspectele hidrologice și pe cele ale amenajărilor hidroenergetice fiind extrem de reduse, unele având doar caracter informativ. Între materialele publicate se evidențiază: „Aspecte privind sistemul hidroenergetic Sebeș” (2009, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Brănești – o comună cu perspective” (2001, în colaborare cu Mihaela Crețu și Elena Costache), „Valea Pasărea – zonă cu potențial turistic rural” (2002), „Lacurile județului Ilfov în conjunctura actuală a dezvoltării economico-sociale” (2002, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cătălina Mărculeț), „Aspecte privind turismul în județul Ilfov” (2003, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Observații privind utilizarea și degradarea terenurilor din vestul Câmpiei Moviliței” (2003, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cristina-Ionica Tudorache), „Considerații asupra populației germane din România în secolul XX” (2004, în colaborare cu Ioan Mărculeț), „Teritoriul administrativ al orașului Gherla – aspecte geografice” (2004, în colaborare cu Ioan Mărculeț și Cătălina Mărculeț), „«Zgârie norii» invadează Bucureștiul” (2009), „Aspecte privind amenajarea râului Dâmbovița” (2010, în colaborare cu Ioan Mărculeț) ș.a.

În perioada în care activat ca profesor în București, geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu a redactat volumul al III-lea al revistei „Învățătorii noștri” (2005, sub egida Inspectoratului Municipiului București, Sector 3) și a coordonat și redactat revista „Liceul – prezent și viitor” (șapte volume, între anii 2003 și 2010), editată de Colegiul Preuniversitar „Dr. I. C. Cantacuzino”.

La 8 mai 2023, geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu a trecut la cele veșnice și a fost înmormântat în cimitirul Berceni 2.

BIBLIOGRAFIE

- Mărculeț, Ioan (coordonator), *Geografi români. Mică enciclopedie biografică*, Colegiul Național „I.L. Caragiale”, ISBN 978-973-0-21618-9, București, 2016.
- Mărculeț, Ioan, MĂRCULEȚ, Cătălina, „Geograful Gheorghe Popa-Tutoveanu la 80 de ani”, *Collegium Mediense, II, Comunicări științifice, XI, Mediaș*, 2012.

- Popescu, Nicolae, Ielenicz, Mihai, Osaci-Costache, Gabriela, Folea, Florina, Ene, Marian, *Relieful României – bibliografie*, Editura Eficient, București, 2001.
- ****Buletin Geografic. Bibliografie – Geografie fizică*, Inst. de Geografie al Academiei Române, București, 1998-1999.
- ****Liceul – prezent și viitor*, Vol. I-VII, Colegiul Preuniversitar „Dr. I. C. Cantacuzino”, București, 2003-2010.

II.
CERCETĂRI GEOGRAFICE

Industria aeronautică românească și transporturile aeriene civile din perioada interbelică

The Romanian aeronautical industry and civil air transport during the interwar period

Paraschiv Viorel³², Maxim Vasile³³, Niculița Gheorghi²

Rezumat. Prezentul articol își propune să reconstituie evoluția cronologică a perioadei de început a industriei aeronautice și a fazei de pionierat a transporturilor civile aeriene din țara noastră, în perioada interbelică. Prin analiza multicriterială am încercat să înțelegem politicile publice cu privire la aviația civilă, ca o reflectare a sistemului democratic al acelei perioade și a principalelor dominante din domeniul respectiv.

Cuvinte-cheie: *perioada interbelică, industrie, aeronautică, transporturi civile, România*

Abstract. This article aims to rebuild the timeline of the early aeronautical industry and the pioneering era of civil air transport in our country, during the interwar period. By applying a multicriteria analysis we tried to understand the public policies regarding civil aviation, as a reflection of the democratic system of that period of time and the main dominants in the field.

Keywords: *interwar period, industry, aeronautics, civil transport, Romania*

Introducere premisele economice post-1920. România Mare desăvârșită la 1 decembrie 1918 și recunoscută prin tratatele internaționale de la Paris (1919 Versailles și iunie 1920 Trianon-Versailles) devenise un stat mare și cu potențial economic însemnat în Europa centrală (295.041 km² și cca 15,7 milioane de locuitori³⁴). Starea economică a României în 1920, estimată după cele 16 luni de război, arătau din nefericire o țară distrusă, pe de o parte, și cu teritoriile reunite foarte slab dezvoltate (Basarabia avea un PIB/loc estimat la 1000 USD, față de 1414 USD Imperiul Țarist, în totalitate, în 1914). Economia României era practic ruinată, industria fiind distrusă în proporție de 60%, căile ferate distruse și ele în proporție de 30%, iar în domeniile extractiv și alimentar pagubele erau și mai mari prin distrugerea sondelor petroliere, a porturilor, a producției agricole cu foarte multe terenuri minate³⁵. Premisele economice ale României nu erau deloc îmbucurătoare imediat după război, prin raportarea la situația anterioară acestuia (tabel nr. 1) când, Regatul României, era poziționat economic peste toate economiile țărilor balcanice, fără datoriile externe și apropiat ca nivel de dezvoltare de Cehoslovacia și Polonia!

³² Dr. în geografie, profesor la Liceul Tehnologic Economic de Turism din Iași, str. Milcov, nr. 18A, e-mail: paraschiv03@gmail.com

³³ Dr., conferențiar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" Chișinău

³⁴ Petrișor Peiu pe <https://ziare.com/stiri/eveniment/cum-s-a-facut-romania-mare-socul-1918-1491362>

Statul	PIB/locuitor (dolari internaționali) 1990
Teritoriul actualei Polonii	1.739
Ungaria	2.098
Cehoslovacia	2.096
Bulgaria	1.137
Viitoarea Iugoslavia	973
România	1.741
Spania	2.056
Germania	3.648
Franța	3.485
Italia	2.301

Tabel nr. 1. PIB/locuitor în câteva state europene, în 1913 (după A. Maddison, 2003)³⁶

În domeniul aeronautic România dăduse lumii științifice „pionieri” de frunte ai tehnicii de zbor, așa cum au fost Traian Vuia, Aurel Vlaicu, George Bibescu, Henri Coandă ș.f.m.a. Ca orice domeniu industrial nou ramura aeronautică românească a fost printre primele din Europa Centrală dar, din păcate, numai ca intenții instabile din partea statului. Politicile statului în domeniu aeronautic au fost incoerente și nu au urmărit cu adevărat crearea unei industrii performante și utile atât pentru zborurile militare cât și celor civile, mulțumindu-se cu încurajarea importurilor aparatelor de zbor.

Discuții. a) Producția aeronautică. În perioada de pionierat a industriei aeronautice românești avem două perioade distincte, cea de până la intrarea în Primul Război Mondial (1916) și cea de după făurirea statului unitar român (1920). Anul 1909 este cel de debut pentru industria aeronautică românească, chiar dacă în cadrul unui atelier la începuturi. În toamna lui 1909 la Chitila lua ființă Compania *Cerchez&Co* integrate cu un aerodrom de încercare și școală de pilotaj. În cei doar doi ani de producție fabrica de la Chitila va produce avioane civile și militare după modelul francez „Farman MF 11”. Școala de pilotaj Cerchez & Co. a pregătit șapte piloți, din care doi brevetați, a construit șapte avioane „Farman”, din care patru au fost livrate Ministerului de Război, și a reparat „Farman”-ul prăbușit de René Guillemin, iar, pe aerodromul de la Chitila, s-a ținut câteva mitinguri aeronautice³⁷.

În 1911 ia ființă „Arsenalul Aeronautic” de la Cotroceni, construit lângă București, considerat cea de-a doua „fabrică” românească de avioane dar în realitate fiind un atelier destinat reparațiilor de avioane și din 1924 aici începe transformarea bombardierelor DH-9 (de Havilland) în avioane de pasageri. Câmpul de instrucție aeriană de la Cotroceni va fi transformat în aerodrom militar prin realizarea unei piste de zbor și construirea a trei hangare încăpătoare, fiecare din ele putând adăposti câte 5–6 avioane.³⁸ Pe durata primului război mondial producția de avioane a fost sistată, mai ales pe fondul ocupării țării de Puterile Centrale și al resurselor necesare producției.

În 1923 în cadrul uzinei „Astra” de la Arad începe producția de avioane într-o secție nouă ce a înglobat și secția de motoare de avioane deja existentă, în care se fabricau modelele „Martha” și „Bentz”.

³⁶ Maddison Agnus *The World Economy vol. 2 Historical Statistics* OECD Development Centre, 2003
<https://doi.org/10.1787/9789264022621-en>

³⁷ Frîncu, 2016

³⁸ Frîncu, 2016

Au fost construite avioane din modelul „Astra-Şeşefski” și 25 avioane de școală și acrobație „Proto-1”, ulterior modificat în modelul „Proto-2”.

Lipsa de interes a guvernului pentru înființarea unei industrii aeronautice naționale l-a determinat, în anul 1924, pe inginerul Grigore Zamfirescu să pună bazele unei fabrici de avioane pe care a denumit-o „Societatea de Exploatare Tehnice (SET)”, cu sediul în București. Produsele acestei fabrici au fost în special avioanele „SET” proiectate în propriul birou specializat. Avioanele „SET” au fost utilizate în special pentru școală-instructaj și pentru dotarea armatei. S-au fabricat și avioane sub licență: SET-Nardi FN-305, IAR-39. Fabrica SET a fost desființată în anul 1948³⁹ odată cu confiscarea acesteia de regimul comunist sovietic.

În 1925, fabrica de avioane din cadrul uzinelor „Astra” din Arad este relocalată la Brașov sub denumirea *IAR (Întreprinderea Aeronautică Română)*, fiind întemeiată printr-o asociere româno-franceză cu firmele „Bleriot-Spad” pentru avioane și „Lorraine Dietrich” pentru motoare. Inaugurarea uzinei a avut loc la 11 octombrie 1927. Aici încep să fie construite avioane și motoare sub licență, dar și modele rezultate din proiecte autohtone. La Întreprinderea Aeronautică Română de la Brașov s-a construit în 1930 primul avion monoplan de luptă cu aripă joasă „IAR CV-11” de creație integral românească. Raidurile aviației americane asupra României, în 1943–1944, au pus autorităților militare problema dispersării uzinei aeronautice de la Brașov și a personalului. Fabrica de celule a fost relocalată la Caransebeș și Topleş, fabrica de motoare la Colibași (actual, Mioveni) și Ucea, iar fabrica de armament și accesorii la Câmpulung Muscel⁴⁰.

La 15 august 1925, cu prilejul Zilei Marinei Regale Române, a avut loc zborul primului hidroavion de construcție românească, *GETTA S.T.C. tip R.A.S.–I*⁴¹. Hidroavionul GETTA a fost proiectat și construit de Radu Stoika în *Atelierile Societății de Transport Constanța (STC)*, între 1 iunie și 15 august 1925, cu personal românesc și din materiale indigene. Din păcate statul s-a mulțumit să importe escadrile de hidroavioane pentru dotarea armatei în loc să stimuleze dezvoltarea producției interne.

În 1927 se înființează la Iași, Cluj și Galați ateliere de reparat avioane, ceea ce arată că întreținerea și repararea parcului de avioane era obligatorie și că aviația civilă era în dezvoltare.

În 1931 se înființează la București „Întreprinderea de construirea avioanelor din România (ICAR)”, care va produce începând cu 1935 primul avion românesc destinat transportului de pasageri pentru maxim 5 persoane, denumit „ICAR M. 36 Comercial” (figura nr.1) căruia i s-a mai spus și „Turing”. Fabrica a mai construit și alte tipuri de avioane sub licență, până în 1950, când este transformată în fabrică de ventilatoare.

Fragilitatea și mobilitatea capitalului pe de o parte și mai ales slaba susținere a statului român au făcut ca industria aeronautică să se dezvolte sincopat și din inerția vremii și doar ceva mai susținut odată cu pregătirea celui de-al Doilea Războiului Mondial.

³⁹ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

⁴⁰ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

⁴¹ https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf

Primul avion de pasageri construit dupa proiect german in Romania

Figura nr. 1. Avionul ICAR M.36 Comercial (Sursa foto <https://roaviation.com/2018/03/01/primii-icari-de-pasageri-construiti-in-romania/>)

b) Transporturile aeriene civile

La Conferința de pace de la Paris-Versailles ministrul român de finanțe Nicolae Titulescu propune fondarea unei companii de aviație transcontinentală, cu capital franco-român, care va fi înființată la 23 aprilie 1920 sub numele de *Compania Franco-Română de Navigație Aeriană (CFRNA)*, prima companie internațională de aviație pentru pasageri, mărfuri și poștă din lume³. Primele zboruri încep în septembrie 1920 pe relația Paris (Le Bourget) – Strassbourg, urmate în octombrie 1920 cu linia Strassbourg-Praga, cu trei zboruri pe săptămână⁴². Începând din 1921 cursa este prelungită de la Praga până la Varșovia (figura nr. 2 a).

Figura nr. 2. a) traseul CFRNA; b) avionul de călători Bleriot-Spad 33 cu care se circula în 1922 (Sursa foto: <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>)

Începând din 1922 liniile operate de CFRNA care zburau pe ruta Paris-Praga, sunt prelungite până la Budapesta- Arad (Belgrad)- București- Constantinopole, primul zbor continuu fiind în ziua de 12 noiembrie 1922 pe distanța de 3144 km (figura 2a), flota fiind completată cu avioane noi modelul francez „Bleriot - Spad 33” (figura 2b). La început escała dintre Budapesta și București s-a făcut la Arad, deoarece autoritățile de la Belgrad nu au permis circulația în spațiul lor aerian. La 1 ianuarie 1925

⁴² <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>

compania CFRNA devine CIDNA – *Compania Internațională de Navigație Aeriană* cu o flotă aeriană de cca 25 avioane.

În 1925 este deschisă prima cursă civilă internă, de probă, pentru pasageri și coletărie poștală, pe ruta București - Galați, cu aparate de zbor civile de tip „Potez XV” conduse de piloți militari aflați sub comanda Direcției Aviației Civile, subordonată Ministerului de Război. Festivitatea deschiderii oficiale a primei linii aeriene comerciale românești a avut loc pe aeroportul Băneasa, înființat în 1920 pe aerodromul deschis de prințul George Valentin Bibescu încă din 1912. „Familia regală a trecut în revistă cele opt avioane DH-9 care urmau să-și ia zborul spre Galați, cu câte un pasager voluntar”⁴³, „aeroportul din Galați era deservit de două tipuri de avioane, monoplanele „Junkers F 13” care aveau curse de trei ori pe săptămână pe ruta București - Galați - Iași - Cernăuți și biplanele „Avia Bh 25” care mergeau zilnic pe rutile Galați - Chișinău - Iași și Galați - Constanța - Balciac⁴⁴. Aerodromurile Iași, Galați, Cernăuți și Chișinău capătă statutul de „aeroport comercial” fiind alocate resurse pentru construirea aerogărilor.

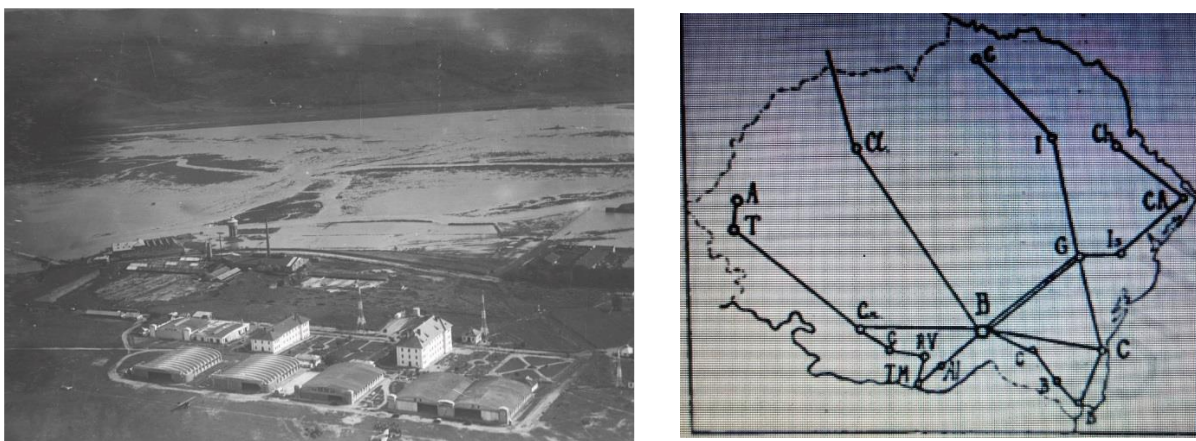

Fig. nr. 4. a) Aeroportul din Galați (Sursa foto: volumul "Galați, o poveste cu aviatori", de Dan Antoniu și Violeta Ionescu, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2015- din colecția personală Dan Antoniu)
b) Schiță de hartă cu rutele aeriene interne din 1936-1937 (Sursa: Simionescu, 1940)

În 24 iunie 1926 are loc prima cursă internă oficială a *Companiei Internaționale de Navigație Aeriană-CIDNA*⁴⁵ pe ruta București-Galați-Iași-Chișinău. Conform bibliografiei sovietice această cursă care a aterizat la Chișinău era operată de *Societatea Națională de Navigație Aeriană a Regatului României* (SNNA).

În anul 1930 compania de transporturi aeriene poștale și de pasageri a adoptat numele LARES (Liniile Aeriene Române Exploatate de Stat) și a funcționat până în 1937. LARES exploata doar două curse interne: București- Alexandria-Turnu Măgurele-Roșiorii de Vede-București și București-Galați-Ismail-Cetatea Albă-Chișinău.

În anul 1930, Direcția Aviației Civile din România a dezvoltat un proiect de legături aeriene între București și centrele regionale din România pentru a fi în măsură să se ajungă în orice colț al provinciilor,

¹⁰ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTdE

¹¹ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTdE

⁴⁵ Noua denumire a fostei CFRNA

după-înțeles, într-o zi. Spre exemplu, pentru a promova această idee a transportului aerian, în rândul locuitorilor, Autoritatea Aeronautică Civilă Română a echipat un avion special de propagandă pentru dezvoltarea transporturilor aeronautice și, în 28 octombrie 1930, aeronava a decolat de la București spre Bucovina și Basarabia unde a vizitat orașele Cernăuți, Hotin, Bălți, Orhei, Tighina, Cahul, Bolgrad, Cetatea Alba și Ismail, unul din scopuri fiind și acela de a alege terenurile pentru viitoarele aeroporturi. Rezultatele au fost peste așteptări, autoritățile civile, militare, și inclusiv populația, salutând cu entuziasm ideea”.⁴⁶ Un alt scop al acțiunii de propagandă/promovare/marketing era și familiarizarea locuitorilor cu avioanele și, ulterior, să fie astfel ușurată acțiunea de lămurire a cetățenilor în vederea obținerii terenurilor necesare dezvoltării și extinderii aerodromurilor și aeroporturilor. Anual, pe fiecare rută, urmau să fie efectuate 240 de curse complete. Se preconiza construcția a două aeroporturi/hangare în punctele extreme ale Basarabiei, la Hotin și Cetatea Albă, dotate cu ateliere de reparații ale aeronavelor.

În 1933 CIDNA este încorporată în compania AIR France.

În 1935 se înființează SARTA (*Societatea Anonimă Română de Transport Aeriană*), care după doi ani se va desființa. SARTA a zburat pe câteva rute interne printre care amintim București-Craiova (Turnu Severin)-Timișoara-Arad (1935-iulie 1937), iar în 1936 opera cursa internațională București-Praga, cu escale la Cluj, Ujgorod și Piestany. Această rută a fost preluată și operată în contrapartidă cu „CSA - Czech Airlines”, cu o regularitate de trei zboruri pe săptămână.

Ambele companii aeriene românești, SARTA și LARES, sunt desființate în 1937 și reorganizate într-o singură companie cu acționariat de stat și privat. Între anii 1937 și 1946, compania a fost redenumită Liniile Aeriene Române Exploatate cu Statul (adică tot LARES), dar prin noua titulatură (acronim) demonstra prezența acționarilor privați în compania nou înființată. Compania este dotată cu avioane moderne produse în SUA, mărcile „Lockheed 10A Electra”, „Lockheed 14 (fabricate în 1938)” și „Douglas DC-3”. În 1940, flota română de aviație civilă era una dintre cele mai moderne din Europa Centrală, iar autoritățile aviatice române promovau zborurile civile. Între 1937 și 1945, LARES a ajuns la o flotă de 57 de avioane de producție americană, italiană, britanică, germană și franceză. După fuziunea din 1937 au fost adăugate alte trei rute interne: București – Craiova – Timișoara – Arad- (Oradea Mare), București – Galați – Iași – Cernăuți și București – Constanța– Balcic.

Una din cele mai lungi linii aeriene din Europa a fost deschisă atunci când LARES împreună cu compania națională poloneză P.L.L. (LOT) au creat o legătură aeriană între Palestina și Polonia. Această rută era pe traseul: Lydda – Rhodos – Athena – Salonic – Sofia – București – Cernăuți – Lvov – Varșovia și retur. Tot ca urmare a parteneriatului român-polonez se dorea înființarea unei curse aeriene pe ruta ”Baltica-Marea Neagră”, între Gdansk-Varșovia-Cracovia- Cernăuți –Iași –Galați - (București)-Constanța⁴⁷.

Guvernul României a dezvoltat un program pentru crearea de noi linii aeriene naționale precum și internaționale care urmau a fi operate de către compania de stat precum și de operatori privați autorizați.

⁴⁶ <https://romaniaimaginideierisiasi.wordpress.com/2014/10/30/transportului-aerian-in-bucovina-si-basarabia-interbelica/>

⁴⁷ La ședința din 12 septembrie 1931, maiorul Sturza a explicat necesitatea construirii unui aeroport la Constanța: „Astăzi, în străinătate, zeci de călători voiajează pe calea aerului, metodele noi și perfecționările în tehnica avioanelor, asigurând acestor transporturi toate garanțiile de siguranță. Sesizate de aceasta, toate țările au trasat marile căi aeriene. Polonia a dat o deosebită importanță politicii aeriene. În 1929 ea a încheiat convenția aeriană cu România, stabilind o legătură între Marea Baltică și Constanța. Mijloacele financiare reduse nu ne-au permis să trimitem însă tricolorul nostru de la Constanța spre Baltică. (...) Orașul Constanța are norocul să fie capul liniei Baltica – Marea Neagră. Linia Paris – Barcelona – Zagreb – București va fi făcută până la Constanța. Experiențele făcute anul acesta cu linia București – Balcic – Constanța, ne-au arătat posibilitățile de dezvoltare” (<https://dobrogealive.ro/stiati-ca-in-orasul-constanta-a-existat-aeroport-iata-unde-si-in-ce-perioada/>)

Acest plan de dezvoltare al transporturilor aeriene prevedea deschiderea următoarelor rute aeriene: București – Turnu Severin – Timișoara – Arad- Oradea Mare (din iulie 1937), Galați – Chișinău, Cernăuți – Hotin, Chișinău – Cernăuți, București – Silistra – Bazargic – Balcic, Galați – Istanbul, Chișinău – Ismail, București – Galați – Iași – Cernăuți – Lvov –Varșovia, București – Cluj – Ujhorod – Praga. Pentru realizarea acestui plan trebuiau construite și dotate corespunzător aerodromurile de la Cluj și Cernăuți și terenuri de zbor la Timișoara, Satu Mare, Zalău, Bistrița, Rădăuți, Hotin, Soroca, Moreni, Urziceni, Făurei, Silistra și Bazargic. Acest plan a fost prezentat parlamentului și aprobat parțial.

Tabel nr. 2 Traficul pe aeroportul Arad în perioada 1935-1938 (Sursa datelor: anuarele statistice ale României pentru anii 1939,1940, 1941)

Anul	Perioada trafic	Operator aerian	Ruta de zbor	Număr pasageri
1935	2 aug.-15 sept.	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	764 persoane
1936	Tot anul	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	593 persoane
1937	1 apr.-20 iul.	SARTA	București-Craiova-Timișoara-Arad	259 persoane
	21 iul.-31 dec.	LARES	București-Tr. Severin -Timișoara-Arad	435 persoane
1938	Tot anul	LARES	Cernăuți-Cluj-Arad București-Arad- Budapesta	134 persoane 1419 persoane

În luna mai 1938 au fost redeschise zborurile interne pe rutele: București – Galați – Cernăuți, Cetatea Albă – Cernăuți, București – Arad. Iar în luna iunie 1938 au fost deschise câteva zboruri pentru sezonul estival: București – Călărași – Bazargic – Balcic, București – Constanța, Cernăuți – Iași – Galați – Constanța și Cernăuți – Cluj – Arad (tabel nr. 2), cu legături spre Europa vestică.

Aeroportul de la Arad devenise cel mai important punct de escală internă din vestul țării pentru cursele internaționale spre Budapesta-Viena-Berlin, care decolau de la București-Băneasa.

Numai în perioada 1936-1938 traficul de pasageri pe aeroportul din Arad a crescut an de an (tabelul nr. 3), aspect care era vizibil și pe celelalte aeroporturi importante românești (Galați, Iași, Cernăuți, Constanța ș.a.).

Compania națională LARES a folosit pentru zboruri civile aeroportul din Arad doar până la 14 noiembrie 1940, începând cu ziua următoare acesta a fost atribuit armatei germane, iar cursa internațională București-Viena-Berlin era operată doar de companiile germane Lufthansa și Malert. Și alte aeroporturi civile românești au fost ocupate de aviația germană începând din toamna lui 1940 (Băneasa, Popești-Leordeni, Craiova, Satu Mare, Galați, Constanța ș.a.), astfel încât cursele civile de călători au dispărut aproape total. În iunie 1940 odată cu rapturile teritoriale pe care România a trebuit să le suporte din partea statelor vecine (URSS „cedarea Basarabiei și a Bucovinei de nord”, Ungaria „Diktatul de la Viena” și Bulgaria „cedarea Cadrilaterului”), liniile interne și internaționale de transport civil se prăbușesc. Singurele rute internaționale care au mai funcționat în acel an, în număr de patru, au fost: București-Sofia-Salonic-Atena, București-Balcic-Istanbul; București - Turnu Severin - Belgrad -

Zagreb – Veneția - Milano - Marsilia și București - Turnu Severin – Arad – Budapesta – Viena - Berlin (harta din figura 3).

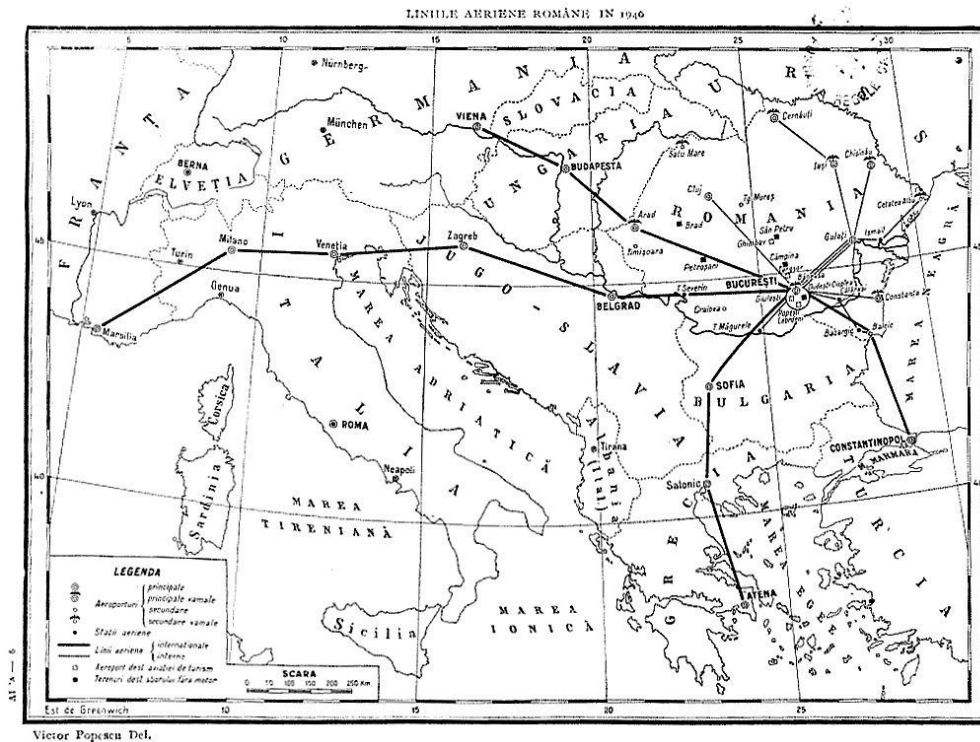

Figura nr. 3. Sursa hărții <https://www.facebook.com/Cadrilater/photos/harta-companiei-aerine-lares-pentru-1940>

Aviația civilă română a fost membră fondatoare a aviației civile internaționale⁴⁸.

După anexarea Basarabiei și Bucovinei de nord de către URSS, în iunie 1940, România începe treptat să se micșoreze. Acest lucru schimbă programele companiei LARES de-a lungul tuturor liniilor interne, nu numai cele din Basarabia și Bucovina. Începe pregătirea pentru inevitabilul război. O parte din avioanele de pasageri primesc camuflaj militar și au fost transformate în avioane de transport pentru armată. Zborurile pe direcția București - Călărași - Bazargic - Balcic, sunt efectuate de acum de trei ori pe săptămână, nu zilnic ca în sezoanele precedente. Liniile internaționale rămân doar cu două curse, pe linia București - Sofia - Salonic - Atena, și din luna mai până la jumătatea lunii septembrie 1940 s-a menținut pe linia București - Balcic - Istanbul. În ultimele patru luni de administrație românească, aeroportul Balcic a acceptat zboruri internaționale, deși nu exista vamă. Asta înseamnă că cel mai probabil aeroportul a fost deschis doar pe relația dintre Balcic și București.

În 1945, după ce România fusese ocupată de trupele sovietice încă din 1944, compania de transporturi aeriene civile LARES este desființată și patrimoniul său transferat către compania TARS (Transporturile Aeriene Româno-Sovietice). Astfel a fost lichidat transportul aerian civil din România și subordonat total intereselor ocupanților sovietici, cu toate că în 1946 s-a încercat redeschiderea rutei către Praga însă imediat închisă de sovietici din motive de „nerentabilitate”.

Infrastructura aeroportuară interbelică din România

⁴⁸ <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviația-civilă-din-r-moldova.html>

Majoritatea aeroporturilor erau doar aerodromuri dotate cu o pistă înierbată nivelată, suficientă pentru greutatea avioanelor din acea perioadă care nu necesitau piste betonate. Existau câteva aerodromuri militare, mai ales, care după ocupația germane-bulgară din 1917-1918 au fost distruse în mare parte și nemodernizate suficient în ani ce au urmat. Așa că, după 1920 se trece la un program de dezvoltare și a aviației civile construindu-se noi piste și clădiri pentru aerogări (aeroporturi - tabelul nr. 2). În jurul Bucureștiului erau 4 aerodromuri amenajate la Chitila, Cotroceni, Băneasa și Popești-Leordeni, aeroportul civil fiind amenajat la Băneasa. Alte aerodromuri importante erau la Galați, Iași, Chișinău, Craiova, Arad, Constanța, Călărași, Turnu Severin, Roșiorii de Vede, Caracal, Satu Mare, Tg. Mureș, Turnu Măgurele ș.a.

Aeroportul Galați era considerat aeroport principal și vama începând din 1930, fiind situat geografic în mijlocul tuturor rutelor importante naționale. În 1937 aeroportului din Galați i se recunoaște și rolul de "centru comercial aeronautic"⁴⁹. După București, Galațiul era al doilea nod aerian al României interbelice de unde se realizau legăturile aeriene cu Iași și Cernăuți, iar mai apoi și cu orașele Chișinău, Ismail, Cetatea-Albă și Constanța. Distrus parțial în 1944 aeroportul din Galați și-a pierdut din importanță odată cu creșterea autonomiei de zbor a avioanelor și a fost desființat de regimul comunist (1956).

Aeroportul Chișinău a fost construit începând cu 1922, pe timpul României întregite. Ansamblul aerian civil cuprindea pista și aerogara, o centrală electrică, un hangar, o clădire administrative și o stație de benzină. Începând cu 24 iunie 1926 de pe aeroport au fost operate primele curse regulate de pasageri pe ruta București-Galați-Chișinău.

Primul zbor care a testat viabilitatea acestei rute a avut loc chiar mai devreme, pe 1 iunie 1922. La Chișinău aerodromul românesc interbelic era situat în zona sectorului urban actual Râșcani (Râșcana) al capitalei, în zona străzilor Aerodrom și Kiev, de unde a fost dezafectat după anul 1960. S-a mai păstrat doar o parte a clădirii aerogării în urma parcelărilor sovietice și a construirii de noi străzi (figura nr. 5).

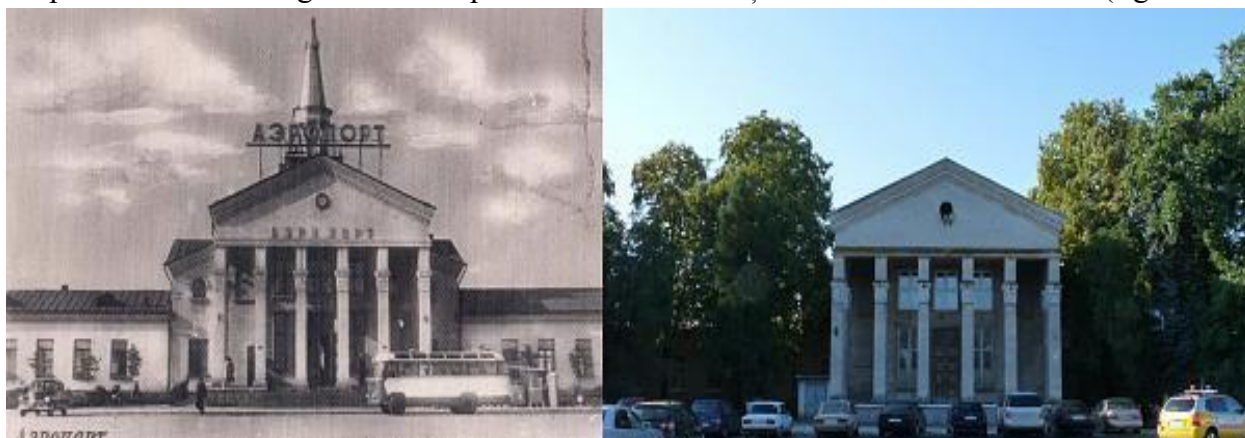

Figura nr. 5. Peisaje temporale: fostul aeroport Chișinău pe timpul ocupației sovietice între 1945-1960 și clădirea aerogării rămasă în urma mutării aeroportului (Sursa <https://www.prospect.md/ro/history/aviatie/aeroportul-din-chisinau.html>)

Deși Basarabia era provincia românească cea mai puțin dezvoltată economic drept urmare a ocupației și administrației țariste ruse, ruta de la București la Chișinău cu escală la Galați a fost prima rută de aviație civilă din România. Aviația fiind tehnologia cea mai nouă și promițătoare a vremii,

⁴⁹ https://www.viata-libera.ro/prima-pagina/93544-orasul-care-a-stiut-sa-zboare-galatiului-i-a-fost-construit-aeroportul-cu-forta?fbclid=IwAR2m2PJXQjQsCTxy9qBhi5Gt9xpMpmSTAw7twX5IT1-UQt24Q9wS8W_mTde

România interbelică conecta Basarabia la cel mai important circuit tehnologic al epocii.⁵⁰ În plus, înainte de reocupăția sovietică din 1940, existau deja elaborate planuri de construire a aeroporturilor de la Orhei, Bălți, Soroca și Hotin, și interconectarea acestor orașe cu rutele aeriene care urmau să transforme Chișinăul în punct nodal principal de legătură, inclusiv pe rutele către Cernăuți - Iași. Aeroportul din Chișinău, construit de România în perioada interbelică, a fost folosit de aviația de ocupație sovietică între 1944-1960, atât militar cât și civil, când a fost construit un nou aeroport mai mare la periferia sudică a orașului. Mutarea aeroportului vechi, românesc, a fost decisă și ca urmare a extinderii teritoriale a orașului spre est și sud.

Tabel nr. 3. Aerogări și aerodromuri construite în perioada interbelică

Orașul	Anul construirii clădirii administrative	Starea actuală a aerodromului și clădirii aeroportului
Iași	1926/1930	clădirea aerogării a fost demolată în 2014 odată cu modernizarea aeroportului internațional
Chișinău	1922	demolat în 1960 și relocat la sud de oraș; o parte din clădirea administrativă se păstrează cu o altă utilitate publică (figura nr. 6)
Galați	1926	Distrus în 1944, refăcut ulterior și demolat în 1956 pentru a face loc unei fabrici. Relocat la Suceava
Balcic	1933	transformat în bază militară sovietică după 1945; rușii – sau retras din baza militară după 1995; momentan închis
Cernăuți	24 mai 1935	funcțional
Cetatea Albă	20 iunie 1935	distrus
Bazargic	1935	distrus
Constanța	16 iulie 1936	distrus pentru construirea centralei termoelectrice „Palas”, relocat la Tuzla și mai recent la ”Mihail Kogălniceanu”
Călărași	1936	distrus
Tg Mureș	1936	funcțional
Satu Mare	1936	funcțional
Băneasa – București	1920 și modernizat 1937	funcțional

⁵⁰ <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviatia-civila-din-r-moldova.html>

Arad	14 noiembrie 1937	funcțional pe un nou amplasament
Caracal	1937	distrus (ruină)
Alexandria	1937	distrus
Ismail	04 noiembrie 1937	ruină
Timișoara	1938	existent
Cluj	1939	distrus în 1944 (bombardament)

La Cetatea Albă clădirea aeroportului proiectată de arhitectul român Constantin Dragu a fost realizată în stilul neo-românesc (modernism românesc) în partea de vest a orașului, fiind inaugurată în anul 1935 (figura nr. 6). Alte proiecte de aviație civilă ce aparțin aceluiași arhitect amintim clădirile aerogărilor din Balcic (1933) și Cernăuți (1933 – foto nr. 6).

Figura nr. 6. Aeroporturile din Cetatea Albă și Cernăuți

Județul Constanța era străbătut de liniile aeriene ale societății L.A.R.E.S. cu plecare și sosire pe aerodromul din Constanța. Itinerariile erau: București – Galați - Constanța și Iași – Galați – Constanța - Balcic⁵¹. La 25 iulie 1931 avioane monoplan ”Junkers F 13”⁵² au deschis ruta civilă turistică între București - Constanța și Balcic (rută aeriană cu o lungime de 304 km). Ruta către Balcic a fost efectuată zilnic până la 15 septembrie și, mai apoi, redusă la o frecvență de trei ori pe săptămână până la închiderea sa la 1 octombrie. Societatea Anonimă Română de Transporturi Aeriene (SARTA) a operat ruta București - Constanța - Balcic, zilnic, în anul 1936. Din 15 iunie 1938, LARES a operat serviciul aerian sezonier estival pe ruta București - Călărași - Bazargic - Balcic. În anul 1939 rutele deservite pentru sezonul estival de compania LARES erau destul de importante pentru majoritatea aeroporturilor noastre (figura nr. 7). În anul 1939 „cea mai frecventată dintre liniile aeriene interne a fost linia București – Constanța – Balcic – Bazargic – Călărași - București, pe care s-a făcut uneori mai multe curse pe zi pentru transportul turiștilor”.

⁵¹ <https://romaniainterbelica.memoria.ro/judete/constanta/>

⁵² Primul avion metalic din lume care avea o capacitate de doar 4 pasageri (pe www.aerobuzz.fr, 27 aprilie 2018)

În cursul anului 1940, LARES a operat un serviciu aerian internațional București - Balcic - Istanbul (între mai și jumătatea lunii septembrie), precum și linia internă București - Călărași - Bazargic - Balcic (operată de trei ori pe săptămână)⁵³. Cursa pleca din București – Băneasa, la 8,15, ajungea la Călărași la 8,45 și după o escală de 10 minute pleca spre Balcic unde ajungea la 9,40. De la Balcic, pleca la 17,05, sosea la Călărași la 17,50 și la București- Băneasa la 18,30. Odată cu pierderea Cadrilaterului, în anul 1940, au încetat și cursele aeriene pe traseul amintit.⁵⁴

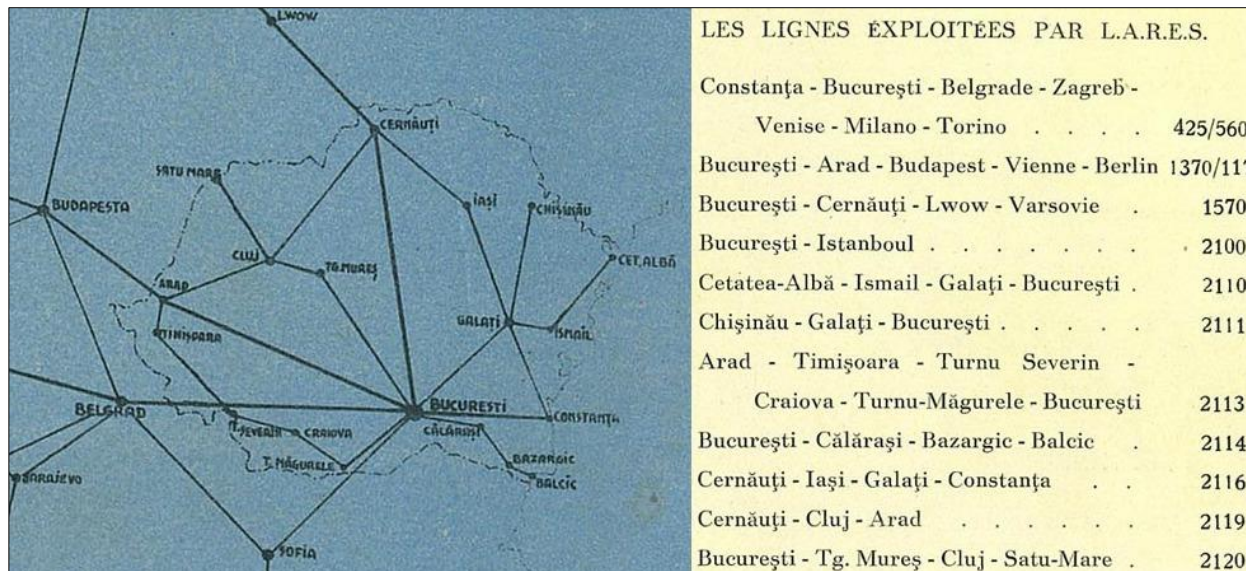

Figura nr. 7. Harta rutelor aeriene ale companiei LARES în sezonul estival 1939

Concluzii. Perioada interbelică nu a fost ieșită din comun pentru traseul istoric al României a primei jumătăți de secol XX, cu o reflectare directă în evoluția economiei și a ramurii industriei aeronautice în special. Problemele sociale ne sunt foarte cunoscute: cele două războaie mondiale, sărăcie, corupție, subdezvoltare, administrație ineficientă, sistem politic disfuncțional^{55,56}. Industria aeronautică incipientă s-a mulțumit cu producții reduse și, mai ales, cu producții sub licențe occidentale. În ciuda neajunsurilor companiile de transport aerian românești au reușit să se impună ca o alternativă rapidă și facilă pentru distanțele mari dintre orașe, iar statul român să construiască infrastructura necesară cu aeroporturi noi și relativ moderne pentru acele vremuri (tabel nr. 3, figurile nr. 4, 5, 6 și 7). Marketingul, prin afișele și pliantele de popularizare și promovare a transporturilor aeriene, era destul de activ și bine dezvoltat încă din perioada de început a companiei franco-române de navigație aeriană și a continuat pe toată perioada analizată.

⁵³ www.europeanairlines.no

⁵⁴ <https://adevarul.ro/stiri-locale/calarasi/povestea-aeroportului-din-baragan-ruta-1935577.html>

⁵⁵ Murgescu, 2010

⁵⁶ Olivia Manning în *Fortunes of War. A Balkan Trilogy* (New York, 2010 - reeditare) face o radiografie cuprinzătoare asupra societății românești înaintea intrării României în cel De-al Doilea Război Mondial (1939-1940). Ea petrece un an în București, urmându-și soțul proaspăt angajat la British Council.

BIBLIOGRAFIE

- Antoniou D., Cicoș G., *Primii pași către o industrie aeronautică în România: Societatea Cerchez&Co.pdf*
- Antoniou D., Ionescu Violeta, *Galați, o poveste cu aviatori*, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2015
- Avram V., *Istoria aeronauticii militare române. 1910-1916*". Editura Tiparg, Pitești, 2003
- Axenciuc, V., *Evoluția economică a româniei: cercetări statistico-istorice 1859-1947*, Editura Academiei, București, 1992
- Balotescu N., Burlacu D., Crăciun N.D., Dăscălescu J., Dediu D., Gheorghiu C., Ionescu C., Mocanu V., Popescu-Rosetti I., Prunariu D., Tudose S., Ucrain C., Zărnescu G., *Istoria aviației române*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984
- Deullin P., pe <http://deullin.fr/epopee%20de%20la%20franco-roumaine.html>, 2010
- Frîncu V., „Avocatul Mihai Cerchez promotor al aeronauticii românești și de fondator al publicației Aviațiunea” în revista *Străjer în calea furtunii*, anul X, nr. 20, Editgraph Buzău, decembrie 2016
- Gusti D., *Enciclopedia României vol. II Țara Românească*, Editura Imprimeriei Naționale, București, 1938
- Murgescu B., *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2000)*. Editura Polirom, Iași, 2010
- Paraschiv V., Mărculeț I., Albăstroiu Simona Elena, Epure T., *Geografia industriei României*. Editura Pim, Iași, 2021
- Prunariu D.-D., Antoniu D., Olivotto C., Berbente C., Thot Pleter O., „Istoria aviației, tehnicii rachetelor și științelor aerospațiale” în *Istoria tehnicii și a industriei românești*- vol. II- coordonator Banabic D., Editura Academiei, București, 2020
- Simionescu, I., *Țara Noastră. Oameni. Locuri. Lucruri*. București, 1940
- https://academiaromana.ro/sectii/sectia08_tehnica/doc2020/IstoriaTehnicii/25IstoriaTehnicii-Vol2.pdf
- <https://romaniaimaginideierisiasi.wordpress.com/2014/10/30/transportului-aerian-in-bucovina-si-basarabia-interbelica/>
- <https://www.prospect.md/ro/history/aviatie/aeroportul-din-chisinau.html>
- <https://www.jurnal.md/ro/news/5a33d62e5dd77859/cati-ani-are-totusi-aviatia-civila-din-r-moldova.html>
- <http://inter-belica.blogspot.com/2016/09/aerogara.html>
- <https://www.romania-interbelica.com/2021/10/unde-cu-ce-si-cum-zburau-romanii-in.html>
- www.europeanairlines.no
- <https://roaviation.com/2018/03/01/primii-icari-de-pasageri-construiti-in-romania/>
- <https://www.vice.com/ro/article/vbax38/cum-traiau-romanii-in-interbelic>

Vegetația Câmpiei colinare a Fălciului

The vegetation of the hilly plain of Fălciu

Grădinaru Janeta⁵⁷

Rezumat. În ansamblul său regional cadrul natural al Câmpiei colinare a Fălciului reprezintă un areal cu particularități specifice determinate de poziția geografică, altitudinea și expoziția reliefului, influențele climatice, resursele de apă și influența antropică. Larga dezvoltare a degradărilor de teren din arealul studiat este determinată atât de existența unor condiții naturale favorabile proceselor geomorfologice actuale, precum și de utilizarea predominant nerațională a terenurilor agricole. În acest context se justifică preocuparea noastră de a insista prin această lucrare asupra prezentării și aprofundării aspectelor principale referitoare la modul de utilizare a terenurilor din Câmpia colinară a Fălciului. Aspectul actual al vegetației din Câmpia colinară a Fălciului, ca și vechimea și originea elementelor componente, nu pot fi înțelese fără o cât de scurtă incursiune în trecut.

Cuvinte-cheie: *câmpie, colină, Fălciu, vegetație, teren*

Abstract. As a regional whole, the natural framework of the Hilly Plain of Fălciu represents an area with specific peculiarities determined by the geographical position, the altitude and exposure of the relief, the climatic influences, the water resources and the anthropic influence. The wide development of land degradation in the studied area is determined both by the existence of natural conditions favorable to the current geomorphological processes, as well as by the predominantly irrational use of agricultural land. Within this context, our concern is justified to insist through this work on the presentation and deepening of the main aspects related to the way of land use in the Hilly Plain of Fălciului. The current aspect of the vegetation in the Hilly Plain of Fălciu, as well as the age and origin of the structural elements, cannot be understood without a short foray into the past.

Keywords: *plain, hill, Fălciu, vegetation, land*

Introducere. În ultimele secole, odată cu acțiunea ofensivă tot mai accentuată a omului asupra pădurilor, asistăm la o treptată avansare a silvostepii și stepei în partea de est și sud-est a țării noastre. Totodată, are loc concomitent și o îmbogățire a stepei și silvostepii cu elemente ierboase și lemnoase estice și sudice (sarmatice, pontice, asiatice, balcano - moesice, submediteraneene). Suprafețe întinse de soluri forestiere, rămase în afara masivelor păduroase, sunt un argument convingător că silvostepa și-a recâștigat o bună parte din suprafața pe care o deținea în perioada anterioară subatlantică. Este greu de apreciat dacă acest proces a fost avantajat și de o tendință naturală de continentalizare a climatului. Sigur este, însă, faptul că fragmentarea, restrângerea pădurilor prin defrișare antropică și degradare zoogenă, au contribuit la creșterea gradului de continentalism.

Acest istoric zbuciumat al regiunii postglaciare, cu restrângeri și extinderi spațiale ale zonelor de vegetație, cu vestigii relict ale diferitelor etape și infiltrații succesive de noi specii, consecință a modificării, în climatul general, a diversității condițiilor fizico-geografice și a poziției de răscruce pentru

⁵⁷ Profesor geografie, Școala Gimnazială Nr.1, Sat Lunca Banului, județul Vaslui, Telefon: 0755463563
e-mail:janeta.hondru@gmail.com

multiple specii fito - migratoare, ne explică mozaicul vegetației, bogăția și coabitarea elementelor floristice de origine atât de variată în regiunea studiată.

Constatări și discuții.

1. Vegetația zonală

Suprafața totală acoperită de păduri din arealul mai extins dintre văile Bârlad, Lohan, Prut, Horincea și Jeravăț deține o pondere de cca 10%, în timp ce solurile de pădure ocupă aproximativ 15%. Se poate constata că, în Câmpia colinară a Fălciului, zona de silvostepă este predominantă. Aceasta se pune în evidență prin câteva redii (petice de pădure) din partea de vest, spre rama vecină deluroasă, dar și tufișuri, în special pe porțiunile mai degradate de pe versanți.

În inventarul rediurilor este nelipsit gorunul (*Quercus petraea*), jugastrul (*Acer campestre*), ulmul (*Ulmus campestris*), teiul (*Tilia cordata*), cornul (*Cornus mas*), sângerul (*Cornus sanguinea*), dârmozul (*Viburnum lantana*), lemnul câinesc (*Ligustrum vulgare*), păducelul (*Crataegus monogyna*), porumbarul (*Prunus spinosa*) ș.a.

Vegetația naturală din Câmpia colinară a Elanului a fost înlocuită aproape în întregime de terenurile cultivate, ea păstrându-se în arealele cu declivitate mai mare, sub formă de pășuni aflate în diverse stadii de degradare și destul de ruderalizate.

Vegetația ierboasă este alcătuită din specii xerofile: bărboasa (*Andropogon ischaemum*), sadina (*Chrysopogon gryllus*), coada șoricelului (*Achillaea nelrechi* și *Achillaea panonica*), sânziana (*Galium verum*) – o graminee, pelinul (*Artemisia absintium*), pelinița (*Artemisia austriaca*) ș.a. Pajiști de productivitate modestă apar pe versanții puternic înclinați (pe frunțile de cuestă) și în albiile majore ale afluenților Elanului și Sărății.

Cele câteva petece de pășune cuprinse în această zonă sunt dominate de graminee, precum: păiuș (*Festuca pseudovina*), firuța (*Poa pratensis*), cimbrisor (*Thymus sp.*), jaleș (*Salvia nemorosa*), lucerna salbatică (*Medicago falcata*), scai galben (*Centaurea solstitialis*), negară (*Stipa capillata*) – fig. 1, nemuritoare (*Xeranthemum annuum*), peliniță (*Artemisia austriaca*) ș.a.

Vegetația de stepă este instalată în areale cu altitudinea cuprinsă între 40 - 170 m, fiind reprezentată de pajiști care sunt alcătuite aproape exclusiv din asociații aparținând de *Festuco-Stipion* și *Puccinellion*. Formează o fâșăie continuă pe dreapta văii Prutului, cu pătrunderi largi pe văile Hușilor, Săratei, Elanului și Horincei. Ea se suprapune reliefului de dealuri joase și de terase și corespunde maximului de continentalism climatic – cu precipitațiile cele mai reduse (în jur de 400-450 mm anual) și cu temperaturile medii anuale cele mai ridicate de 9,5 - 10°C). Pajiștile de stepă primară nu se mai păstrează decât pe porțiuni reduse, iar compoziția lor floristică este aproape asemănătoare cu a celor de silvostepă (figura nr.1).

Vegetația lemnoasă este reprezentată doar prin pâlcuri sau tufișuri de arbuști spinoși, cum sunt: porumbarul, măceșul, păducelul, migdalul pitic (*Amygdalus*).

Fig. 1. Pâlc de negară (*Stipa capillata*) pe versantul stâng, uscat, al Văii Sărata (frunte de cuestă cu expoziție vestică)

2. Vegetația intrazonală este limitată la luncile văilor și cu apariții sporadice (ochiuri umede în jurul izvoarelor de coastă) sau mai consistente pe arealele cu sărături de pe versanți.

a) *Vegetația de luncă*, răspândită în lungul afluenților Prutului, care traversează regiunea studiată. În lunca Prutului se găsesc aproximativ 700 ha de zăvoaie sau plantații recente de plop negru hibrid, în care se asociază cca 150 de specii mezo-higrofile grupate în șase asociații vegetale lemnoase. Dintre plantele ierboase din cadrul luncilor, amintim: *Tripholium pratense*, *Tripholium repens*, *Poa pratensis*, *Poa palustris*, *Ranunculus repens*, *Ranunculus palustris*, *Ranunculus sardons*, *Agrostis stolonifera*, *Alopecurus pratensis* ș.a. Vegetația lemnoasă este prezentă prin plop (*Populus tremula*), salcie (*Salix fragilis*, *Salix alba*), curpenul de pădure (*Clematis vitalba*), vița sălbatică (*Vitis silvestris*).

Repartiția actuală a vegetației lemnoase de luncă este dependentă în mare măsură atât de influența omului, cât și de condițiile pedo-geomorfologice. Răchitișuri de *Salicetum triandrae* și *Salicetum purpureae* sunt răspândite în lunca Prutului și rar pe valea Horincei, pe terenuri adesea inundabile. Zăvoaie de *Salicetum alba fragilis* și *Populetum albae* se găsesc mai ales pe grindurile rar inundabile din lunca Prutului. Plantații cu asociația (cultivată) *Populetum marylandicae* sunt numai în lunca Prutului, pe locul fostelor zăvoaie defrișate sau exploatate prin tăieri rase.

b) *Vegetația regiunilor mlăștinoase* se întâlnește pe suprafețele ocupate temporar sau permanent de bălți, unde cresc: rogozul (*Carex*), papura (*Typha*), stuful (*Phragmites*), pipirigul (*Scirpus*), iar în bălțile permanente se adaugă iarba de baltă (*Potamogeton pectinatus* și *Potamogeton crispus*), ciulinul de baltă

(*Trapa natans*), nufărul galben (*Nuphar luteum*) (figura nr. 2) ș.a. Suprafața totală a bălților, mlăștinilor și apelor curgătoare ocupă circa 2 % din teritoriul studiat. Majoritatea bălților sunt localizate în lunca Prutului și a Elanului inferior însumând o suprafață de cca 600 ha. Adâncimea lor variază între 0,5-2,5 m, încât aproape toate se aprovizionează atât din pânza freatică cât și din revărsările de primăvară. Cea mai bogată și variată vegetație acvatică și palustră se întâlnește în lunca Prutului care, datorită îndiguirii, s-a restrâns treptat (mai ales datorită lucrărilor hidroameliorative din incinta îndiguită Albița –Fălciu). Pe luncile din interiorul Câmpiei colinare a Fălciului, îndeosebi pe Elanul și Sărata se întâlnesc „ochiuri” de vegetație higro-halofilă.

Fig. 2. Nuferi galbeni (*Nuphar luteum*) în lunca Prutului, în balta Rădeanu

c) *Vegetația halofilă* se întâlnește pe sărăturile dezvoltate pe faciesul salmastru din treimea inferioară a versanților și pe fundul văilor (în special în lunca externă a Prutului, la contactul șesului cu versantul drept și mai ales pe luncile văilor mai importante din interior). Vegetația halofilă este alcătuită din: pelinița de sărătură (*Arthemisia salina*), lăptuca de sărătură (*Traxacum bassarabicum*), săricica (*Salsola soda*) ș.a.

În distribuția vegetației halofile din arealul cercetat se observă câteva particularități ca urmare a deosebirilor în procente și natura sărurilor solubile. Datorită solurilor sărăturate de pe văile Elanului și Săratei, văi ce străbat sedimente salmastre, chersoniene, vegetația halofilă din Câmpia Elanului este

mai bogată în specii euhalofile, continental-pontice, decât vegetația din lunca Prutului, care conține mai ales specii halofile tolerante, eurasiatice și cosmopolite. Deci, pe solurile halomorfe din văile Elanului și Săratei, predomină o vegetație xero-halofilă, asemănătoare cu cea din stepele haline ucrainene, concretizată în asociații precum: *Obionetum verruciferae*, *Camphorosmatum monspeliacae*, *Bassiatum sedoidis*, *Plantaginetum maritimae* ș.a. Prin urmare, în Câmpia colinară a Elanului sunt cele mai variate soluri halomorfe din Podișul Moldovei, și, de aceea, aici se găsește și cea mai variată și interesantă vegetație halofilă.

d) *Plantele ruderales* mai frecvente (nefurajere sau slab furajere) în pajiști, pe lângă garduri sunt: holera (*Xanthium spinosum*), loboda porcească (*Artiplex tatarica*), urzica (*Urtica dioica*), bozul (*Sambucus ebulus*), cucuta de baltă (*Conicum maculatum*), brusturul (*Arctium retroflexus*), laptele câinelui, urda vacii, lumânărica (*Verbascum phlomoides*), ciulinul, păpădia, troscotul, pelinița, pălămida (*Cirsium arvense*), coada șoricelului (*Achillea millefolium*), turița (*Galium aparine*) ș.a. Unele din aceste buruieni au invadat terenurile de cultură unde, datorită rezistenței lor, pun probleme dificile la combaterea lor eficace.

Concluzii. Cea mai densă și diversă vegetație acvatică și palustră se întâlnește în lunca Prutului care, în urma lucrărilor de îndiguire, s-a restrâns treptat (în special din cauza lucrărilor hidroameliorative punctuale. Pe luncile din interiorul Câmpiei colinare a Fălciului, îndeosebi pe Elanul și Sărata se întâlnesc „ochiuri” de vegetație higo-halofilă. Materialul fotografic întregeste în mod armonios conținutul lucrării, iar concluziile desprinse ridică probleme importante în fața edililor localităților, privind modul de valorificare a potențialului natural și uman în condițiile protecției calității mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. Băcăuanu V., Barbu N., Pantazică M., Ungureanu Al., Chiriac D., *Podișul Moldovei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, (347 p.)
2. Condorachi D., 2004 - *Studiul fizico – geografic al zonei deluroase dintre văile Lohan și Horincea*, Teză de doctorat. Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 2004
3. Ioniță I., Condorachi D., Roman N., 2004 - „Considerații privind modul de utilizare a terenurilor din bazinul inferior al Elanului”, în *Lucr. Semin. geografic „D. Cantemir”*, Univ. "Al.I.Cuza", vol. 23-24, Iași, 2004 (99-106 p.)
4. Mititelu D., *Flora și vegetația din Depresiunea și Colinele Elanului*. Rezumatul tezei de doctorat, Universitatea „Al.I.Cuza”, Iași, 1973
5. Grădinaru Janeta, „Caracterizarea fizico - geografică a Câmpiei colinare a Fălciului”, Lucrare științifico-metodică pentru obținerea gradului didactic I, în învățământ, 2007, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, Facultatea de Geografie și Geologie, Departamentul de Geografie, îndrumător științific - Prof. univ. dr. ing. Ioniță Ion.

Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz

Anthropogenic impact in the lower basin of the Uz river

Mocanu Nicoleta Paraschiva⁵⁸

Rezumat. Impactul antropic în bazinul inferior al râului Uz este foarte puternic și este cauzat de exploatarea principalelor resurse de combustibili minerali, petroliere și carbonifere din regiune. După închiderea minelor de cărbune brun de la Lapoș Sud și Lapoșul de Sus în 2002 au rămas terenuri degradate, o vegetație și solul puternic antropizat. Exploatarea nisipului și a pietrișului din albia Trotușului au dus la adâncirea vadurilor, în unele zone devenind imposibil de traversat. Argila exploatarea din unele maluri sau versanți deluroși a dus la surparea acestora și prăbușiri sau surpări ale drumurilor de acces. Pădurea defrișată irațional în ultimii 30 de ani a lăsat expuse suprafețe mari în care procesele de versant sunt foarte active și s-au înregistrat inundații istorice.

Cuvinte-cheie: *antropic, exploatare, resurse, irațional, defrișare, inundații, prăbușiri, surpări.*

Abstract. The human impact in the lower basin of the Uz River is highly powerful and it is caused by the exploitation of the main mineral, oil and coal fuel resources in the region. After the closure of the brown coal mines from Lapoș Sud and Lapoșul de Sus in 2002, degraded lands, vegetation and heavily anthropized soil remained. The exploitation of sand and gravel from the Trotuș river bed led to the deepening of fords, in some areas becoming impossible to cross. The clay mined from some banks or hilly slopes has led to their overturning and the collapse or overturning of access roads. Irrationally cleared forest in the last 30 years has left exposed large areas where slope processes are very active and historic flooding has occurred.

Keywords: *anthropogenic, exploitation, resources, irrational, deforestation, floods, collapses, landslides.*

Introducere. Bazinul inferior al râului Uz constituie o subregiune geografică relativ bogată în resurse naturale, solice și subsolice. Resursele de petrol și cărbune au fost cunoscute încă din secolul al XVI-lea, dar exploatarea lor intensă a început la debutul secolului al XX-lea. Modul de exploatare s-a făcut prin metode rudimentare, urmărindu-se doar extragerea unor cantități însemnate într-un timp relativ scurt și fără investiții sustenabile. Haldele de steril rămase în urma exploatărilor carbonifere au modificat peisajul în zona bazinului superior al Pârului Chitici, în prezent au fost acoperite de vegetație. Au existat surpări ale galeriilor de mină, alunecări de teren pe sectoare de drum deoarece mașinile erau supraîncărcate, au avut loc scurgeri de petrol de la sondele de pe Dealul Ciungi și Măgurice, iar terenurile agricole din apropiere au fost puternic afectate.

Discuții. Principala resursă o reprezintă petrolul, începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, care a fost exploatat din Dealul Ciungi, Dealul Măguricea, Lapoș și Boiștea. Petrolul extras în aceasta zonă este mai vâcos, de aceea s-a decis construirea unei rafinării în Dărmănești, în perioada 1949-1950, care a prelucrat materialul adus prin conducte, din împrejurimi. Din cauza decăderii

⁵⁸ Profesoară de geografie la Școala Gimnazială „George Bacovia” din Bacău, e-mail: nikollero@yahoo.com

economice în care ne aflăm și pe fondul epuizării zăcămintelor exploatare pe întreaga vale a Troțușului rafinăria și-a închis porțile în 2003, în prezent este sub pază, dar în mare parte a fost tăiată la fier vechi. În 1986 a avut loc un accident la Rafinăria Dărmănești când au fost scăpate cantități însemnate de benzină pe albia Uzului, în urma unei explozii la o conductă incendiată, iar fauna piscicolă a fost ucisă până la confluența cu Troțușul. Pânza freatică din împrejurimile rafinăriei și din incinta acesteia a fost îmbibată cu petrol iar fântânile locuitorilor au devenit inutilizabile, apa fiind poluată cu petrol. Scurgerile de la sonde au afectat unele izvoare cunoscute de localnici, cum a fost cazul sondei de La Budăi unde petrolul a ajuns până la izvor, iar agricultorii din zonă au rămas fără apă pentru animale pentru câțiva ani. Unele bataluri apărute la amplasarea unor sonde, au provocat pagube deoarece peste fânețele din zonă au fost deversate cantități mari de noroi petrolier. Refacerea solului s-a făcut după cca 15-20 de ani iar peisajul a fost puternic modificat.

Cărbunele brun a fost exploatat din mai multe mine săpate în zonă: Sălătruc, Gloduri, 1 Mai - Plaiul Mănăstirii, Lapoșul de Sus, Lozii (Boiștea), Runc, Bâtcă, Groapa Mocanului, Lapoșul de Jos, Livada, Chitici, Schender (Schendre), Căputeanu, Groza. Nu mai funcționează nici una, dar au rămas regiuni puternic afectate de aceste exploatare în prezent conservate (Alexa et al., 2005). Mina Lapoșul de Sus a fost deschisă în 1915 și a funcționat destul de bine, având o producție de 180 tone pe zi cărbune brun și 400 de salariați în 1930, dar în 1944 și-a încetat activitatea deoarece societatea care îi patrona nu și-a mai găsit piață de desfacere. Pentru o bună funcționare a minei a fost construită o colonie minieră pentru muncitori, care ulterior a fost abandonată, iar poiana este în prezent împădurită. Mina Lapoșul de Sus s-a redeschis în 1977 și a funcționat până în 2002 sub denumirea de Lapoș Sud (fig. Nr. 1), în perioada 1989-1990 exploata 40.000-50.000 tone de cărbune pe an, dar și-a redus capacitatea foarte mult, astfel încât, în 2002, s-a decis închiderea ei din cauza costurilor foarte mari de întreținere și exploatare, respectiv a accidentelor care se produceau tot mai des în interiorul minei (se surpau galeriile deoarece nu s-a investit în consolidarea lor), în prezent este bine conservată în vederea reluării exploatareilor.

Fig. nr. 1 Zona fostei mine Lapoș Sud, în bazinul mijlociu al Pârâului Chitici, în prezent conservată (arhivă personală)

Celelalte mine au fost mai puțin importante, unele deoarece au avut resurse reduse exploatabile, iar la altele din motive financiare au fost abandonate săpăturile. Galeria minelor au fost în parte conservate prin turnarea de plăci de beton peste gurile de intrare. Cărbunele era folosit la CET Comănești, care este închisă și în conservare cu toate că aspectul său este de ruină. În urma exploatărilor de cărbune brun a rămas însă un teren degradat cu halde de steril, peste care s-a dezvoltat o vegetație secundară dominată de specii de arin și salcie. Solul actual este puternic antropizat în urma suprafețelor de pădure tăiate ras, iar drumurile folosite pentru exploatare au fost afectate de inundațiile torențiale din anii următori.

Argila sau lutul, cum îl numesc localnicii, este utilizată mai la tencuirea caselor, și se exploatează din mai multe puncte ale văii inferioare a Uzului în zonele: Dărmăneasca, Chitici, Gura Costii, Colțul Viei. După exploatarea argilei malul se surpă și degradarea versantului continuă cu alunecarea de teren până în drumuri de acces sau de exploatare.

Nisipul și pietrișul (balastrul), sunt exploatare ca agregate minerale în special din albia Uzului. În zona exploatărilor albia este permanent modificată, deoarece se exploatează mult și perioade îndelungate din același loc. Vadurile folosite pentru traversarea Uzului cu diverse atelaje sau cu animalele devin uneori impracticabile deoarece se adâncesc în urma exploatărilor iraționale.

Apele constituie o altă resursă importantă, la Dărmănești fiind barajul Poiana Uzului, stația de tratare a apei de la Cărăboia și de distribuție a apei potabile în mai multe localități de pe raza județului inclusiv în municipiul Bacău. La viiturile din 2005, 2010, 2012, 2020 au fost rupte conductele de aducțiune de la baraj spre Cărăboia și localitățile din aval au rămas fără apă pentru câteva zile.

Pădurile de conifere, foioase și de amestec, constituie o altă resursă naturală importantă, mai ales că Dărmăneștiul este încă destul de bine împădurit. Defrișările fiind destul de proaspete, iar gaterile amplasate în apropierea albiilor, au lăsat cantități mari de rumeguș și resturi de lemn, care uneori sunt transportate de către ape mai ales la debite mari. La Gura Izvorului Negru, un gater a fost puternic inundat în 2020, curtea acestuia fiind inundată, gardul de împrejmuire rupt, iar instalațiile tehnice afectate (Fig. nr. 2).

Fig. nr. 2 Gater inundat în 2020, la Gura Izvorului Negru (sursa: Boatcă Răzvan)

„Aurul verde” al văii Uzului, așa cum este supranumită zona forestieră, ocupa în trecut aproximativ 90% din suprafața totală bazinală, fapt dovedit de existența solurilor de pădure pe o arie mult mai largă decât se află astăzi. Odată cu apariția industriei forestiere a început și distrugerea pădurilor, mai ales pe domeniul familiei Ghica care a început concesionarea pădurilor unor firme italiene și austriece în perioada interbelică (Iulia Văcărașu, 1972). Lemnul de la Valea Uzului sau de pe Valea Pârâului Izvorul Negru era transportat la gară, pe liniile de cale ferată forestieră (cu ecartament îngust, ramificate pe majoritatea marilor văi montane)⁵⁹. Colonia forestieră din Valea Uzului a fost abandonată după 1950, iar resturile zidurilor de beton de la fabrica de oțet (din lemn de fag), mai sunt vizibile și astăzi⁶⁰.

Au mai existat prospecțiuni geologice în perioada comunistă care au avut rezultate nesatisfăcătoare prin descoperirea unor zăcăminte slabe iar exploatarea lor era costisitoare financiar și tehnic. În schimb forajele, drumurile, batalurile, au lăsat adevărate cratere în peisaj, uneori chiar pe terenuri cultivate, fără ca să fie despăgubit cineva.

Concluzii. Impactul antropic datorat folosirii iraționale a resurselor naturale din bazinul râului Uz este în mare parte vizibil și afectează peisajul natural. Pe alocuri natura a acoperit rănile abuzului antropic și a lipsei măsurilor reale pentru protecția mediului și a regenerării naturale a componentelor mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexa, V., Alexa V, Creangă L., Alexa, I., Buzatu, M., *Monografii Dărmăneștene*, Editura Grapho, Bacău, vol I, 2008
2. Apopei, V., Pantazi, E., „Evaluarea cantitativă a precipitațiilor și a scurgerii lichide din bazinul hidrografic al râului Trotuș”, în *Lucr. Staț. „Stejarul”*, (8), 1985
3. Apostol, L., *Precipitațiile atmosferice în Subcarpații Moldovei*, Editura Universității Suceava, 2000
4. Boia, L., *Scurtă istorie a dezastrelor naturale, Epidemii, cutremure și dereglări climatice*. Editura Humanitas, , 2020(p. 64 – 87)
5. Bojoi, I., *Geografia fizică a României*, Editura Universității A. I. Cuza, Iași, 2000, (p. 75-88).
6. Burton, I., Kates, R. W., White, G. F., *The Environment as Hazard*, New York: Oxford University Press, 1978
7. Ciulache, S., „Precipitațiile atmosferice în Depresiunea Dărmănești”, în *Analele Univ. București*, Seria Geografie, vol. XXXVIII, 1989
8. Dumitriu, D., *Sistemul aluviunilor din bazinul râului Trotuș*. Editura Universității Suceava, 260 p., 2007
9. Dumitriu, D., „Sediment flux during flood events along the Trotuș river channel: hydrogeomorphological approach” *J. Soils Sediments*, 20,, 2020 (p. 4083-4100)
10. Dumitriu, D., „Floods events as geomorphologic thresholds for channel bed level change”, in *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences februarie*, 16 (1)., 2021(p. 77-92)

⁵⁹care ulterior au fost rupte de viituri și abandonate în perioada comunistă (n.a.)

⁶⁰ Iulia Văcărașu, 1970

11. Paraschiv V., Machidon O.M., Capșa Doina, Găină Judit, „Climatic and hydrological hazards in june 26-27, 2010 in the upper basin of Trotuș. case study: between the proposed preparation and the effects at Agăș (county of Bacău)”, in rev. *Present Environment and Sustainable Development*, nr. 2, Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2014 (p 69-76)
12. Văcărașu Iulia, „Considerații istorico-geografice asupra economiei depresiunii Dărmănești”, în rev. *Carpica*, vol. V, Muzeul județean Bacău, 1972 (p. 267-277)
13. Văcărașu, Iulia, „Poiana Uzului, un sat dispărut de pe harta județului Bacău”, în rev. *Carpica*, vol. III, Muzeul județean Bacău, 1970 (p. 163-173).

**Impactul activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie –
Constanța, Sit Natura 2000**
**The impact of human activities on the ecosystem of Tăbăcărie Lake –
Constanța, Natura 2000 Site**

Cazacu Steliana⁶¹

Rezumat. Lacul Tăbăcărie, împreună cu Lacul Siutghiol, aflat în apropiere, formează un complex lacustru, declarat Sit Natura 2000, deoarece el găzduiește cca 31 de specii de păsări protejate. Ca urmare a intereselor economice, dar și a lipsei unei strategii coerente pentru conservare și management durabil, în zona parcului și lacului Tăbăcărie, biodiversitatea costieră terestră se află într-un continuu declin, odată cu distrugerea sau afectarea gravă a zonelor umede. Acest fapt a determinat dispariția unor specii de floră și faună, respectiv periclitarea unor specii de păsări. Reducerea biodiversității acestor zone costiere de interes local, chiar național, se datorează presiunii antropice, acțiunii ireponsabile a oamenilor. De aceea, suntem obligați să încercăm, prin acțiunile noastre, să tragem un semnal de alarmă asupra stării de degradare a parcului și, mai ales, a Lacului Tăbăcărie.

Cuvinte cheie: *Lacul Tăbăcărie, sit Natura 2000, biodiversitate, păsări, poluare*

Abstract. Located nearby and together with Lake Siutghiol, the Lake Tăbăcărie is a complex lake declared a Natura 2000 Site because it is home to about 31 species of protected birds. As a result of economic benefits, but also the lack of a coherent strategy for conservation and sustainable management, in the area of the Tăbăcărie park and lake, terrestrial coastal biodiversity is ongoingly declining, along with the destruction or serious damage of wetlands. This fact determined the disappearance of some species of flora and fauna, and the endangerment of some species of birds. The biodiversity loss of these coastal areas of local, even national concern, is due to anthropic pressure, as the irresponsible action of people. That is why by our actions we are obliged to try to raise awareness about the degraded state of the park and, especially, of Tăbăcărie Lake.

Keywords: *Tăbăcărie Lake, Natura 2000 site, biodiversity, birds, pollution*

Introducere. Orașul Constanța ne oferă o paletă diversificată de locuri de distracție și de petrecere a timpului liber, mai cu seamă vara, dar Lacul și parcul Tăbăcărie rămân locul de vis și sănătate a constănțeanului (fig.1), dar și a multor turiști care vizitează anual orașul nostru. Din păcate, lacul și paradisul păsărilor, această DELTĂ în miniatură, a fost neglijată, uitată și lăsată la voia întâmplării, autoritățile și oamenii de rând trec nepăsători pe lângă degradarea lui. Ba, chiar contribuie, intenționat sau nu, la distrugerea sa. Spațiile verzi au devenit loc de promenadă pentru câinii vagabonzi sau cu stăpân, lacul, depozit pentru gunoaie și resturi menajere.

⁶¹ Profesor titular de geografie în Liceul Teoretic „Decebal” Constanța, Telefon 0773947880; e-mail: cazacusteliana@yahoo.com

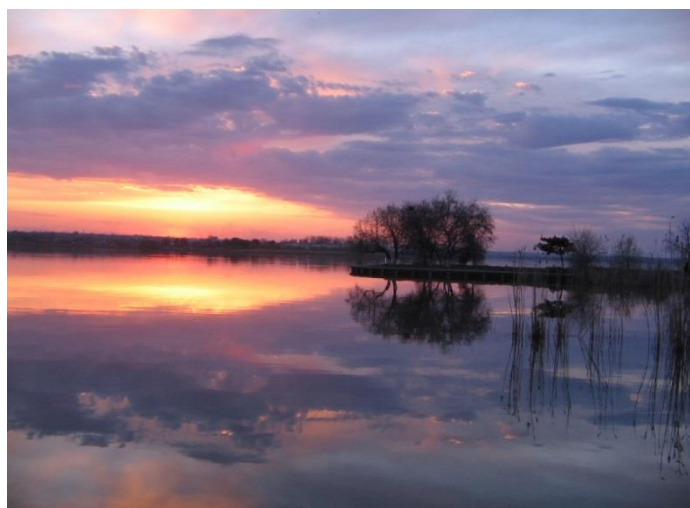

Fig. nr. 1. Apus pe Lacul Tăbăcăriei
(arhivă personală)

Din acest motiv, ne-am gândit că ar fi binevenit realizarea unui studiu asupra impactului activităților antropice asupra ecosistemului Lacului Tăbăcărie și să promovăm frumusețea „ochiului de verdeață de lângă casă”, pentru a sprijini comunitatea locală în dezvoltarea durabilă a orașului, pentru a informa populația despre valențele turistice ale lacului și despre posibilitățile de petrecere a timpului liber. Lucrarea de față este un studiu calitativ despre caracteristicile organoleptice și fizico-chimice ale apelor lacului Tăbăcăriei și importanța acestora pentru menținerea sănătății ecosistemului și a faunei acvatice, dar și un studiu al impactului negativ pe care îl au activitățile antropice .

Discuții. Lacul Tăbăcăriei este situat în nord-estul sectorului maritim al Dobrogei de Sud, în proximitatea contactului geologic cu Dobrogea Centrală (falia Capidava-Ovidiu), la 44°14'44" lat. N și 28°36'15" long. E (Fig. nr. 2).

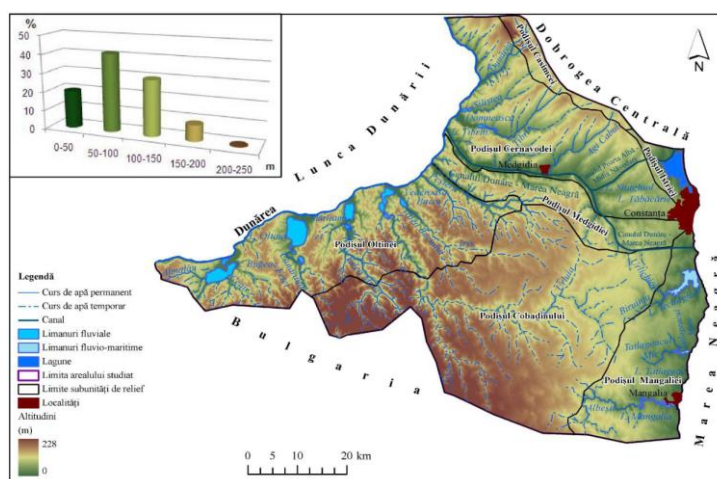

Fig. nr. 2. Dobrogea de Sud – Harta hipsometrică și a subunităților de relief
Sursa hărții: <http://earth.unibuc.ro>; Posea și Badea, (1984)

Lacul Tăbăcăriei este situat, mai exact, în perimetrul orașului Constanța (Fig. nr.3), în extremitatea nordică a acestuia, într-un golf marin, ce oferă și astăzi un cadru geografic încântător. Lacul,

cu apă dulce, este legat prin canale de lacul Siutghiol și de Marea Neagră. Pe vremuri, din acest loc se scotea o cantitate mare de pește, iar în partea sa vestică erau foarte multe grădini.

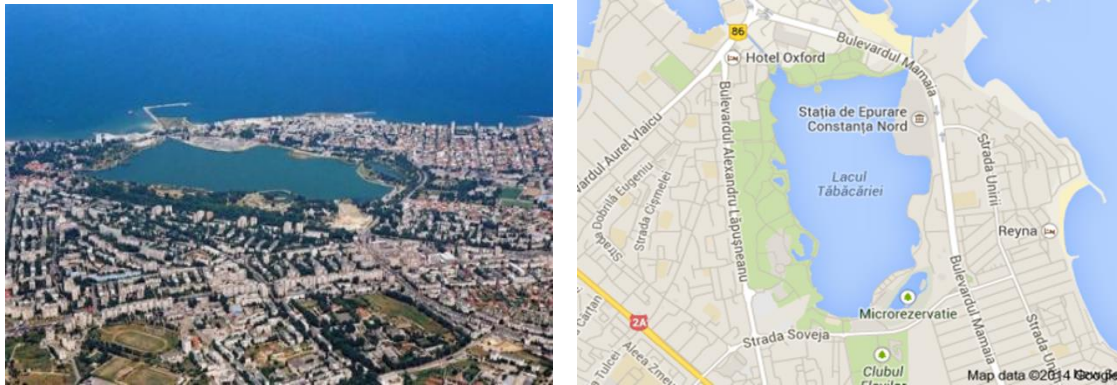

Fig. nr. 3. Așezarea geografică a Lacului Tăbăcărie (www.google.earth)

Toponimie. Este interesantă istoria acestui lac alimentat cu apă dulce din Siutghiol. În urmă cu peste 100 de ani, în zonă erau două fabrici de tăbăcărie, unde lucrau mulți conștanțeni și unde se prelucrau pieile și blănurile cu un amestec de substanțe, pentru a le face trainice, impermeabile, flexibile. În „Constanța și împrejurimile ei”, volum apărut în 1960, se menționează: „Lacul își trage numele de la industria locală „Tăbăcăria mică”, fondată în aceste locuri în 1896 (Fig. nr.4). Cei ce munceau la tăbăcărie erau în majoritate femei și tineri – forță de muncă mai ieftină. Peste doi ani, „Tăbăcăria mică” și-a încetat activitatea. În 1880, pe locul ocupat azi de clădirea stațiunii de cercetări maritime s-a instalat „Tăbăcăria mare”.

Fig. nr.4. Lacul Tăbăcărie la 1896
Foto preluată <http://earth.unibuc.ro>

Fig. nr. 5. Harta unităților de relief din Dobrogea (Atlasul României, 2001)

Aspecte morfologice ale reliefului zonei orașului Constanța

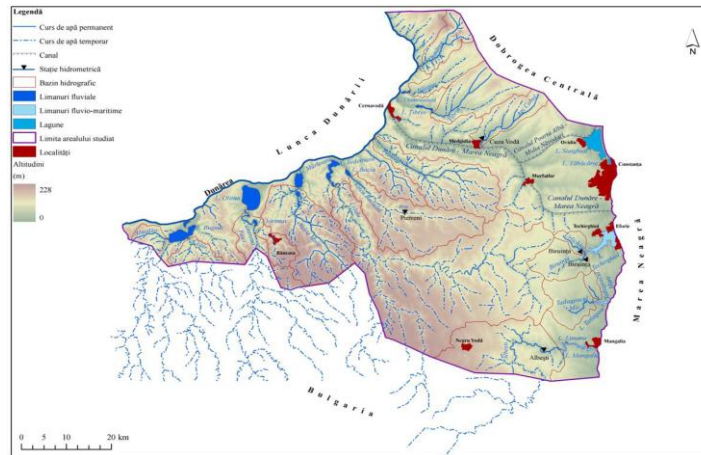
Sub raportul reliefului, zona geografică a Constanței aparține unității naturale Dobrogea de Sud, mai exact în părții de nord a subdiviziunii acesteia - Podișul Litoralului. Podișul Dobrogei de Sud este

considerat un podiș tabular și neted ca o câmpie, dar prezintă orientare, pante și fragmentare diferită, ondulări și uneori, căderi de altitudine rapide. Dintre componentele geografice ale acestei regiuni, dealurile reprezintă treapta de relief cea mai întinsă. Strâns legat de spațiul deluros, cea de-a doua unitate morfologică, litoralul (fig.nr.5), se deosebește de prima, atât în ce privește evoluția reliefului, cât și prin caracterul climei și vegetației. Partea sudică, corespunzătoare Podișului Litoralului, este delimitată spre vest de altitudini cuprinse între 85 -100 m, unde se face trecerea spre podișul Dobrogei de Sud (Medgidiei și Topraisarului). Lățimea acestui sector este cuprinsă între 10 și 12 km.

Relieful pe care este situat orașul Constanța îl constituie extremitatea nordică a Podișului Litoralului, unde treapta mijlocie de relief înaintea ca un pînten în mare, având un aspect abrupt. Astfel, relieful de aici va fi caracterizat printr-o zonă mai joasă de podiș, în continuarea căreia apare un țărm cu faleză înaltă. Altitudinea maximă a orașului este de 61m în „Dealul Constanței”, situat în partea de vest. Din Dealul Constanței se desprinde spre est înălțimea Anadolchioi, dintre lacul Siutghiol și Lacul Tăbăcării. Energia de relief este destul de mică și fragmentarea destul de redusă. Deși orașul Constanța este lipsit de vecinătatea unei ape curgătoare, hidrografia superficială este suplinită de unul dintre cele mai frumoase lacuri, de natură fluviu-maritimă, prezent în lungul litoralului românesc.

La sud de Gura Buhazului, pe golful larg cuprins între Capul Midia, la nord, și Promontoriul Pescărie din Mamaia - Constanta, la sud, se grupează lacurile: Gargalac, Tașaul, Sinoe, Siutghiol și Tăbăcărie. Ele sunt barate de un perisip comun care le închide pe o lungime de 16 km, format din cordoane de nisip, unele sunt fixate de vegetație, altele încă libere. Între ele se găsesc depresiuni puțin adânci în care apa stagnează uneori în timpul anului și care sunt invadate de vegetație de baltă. După așezare, acestea se împart în două grupe: una nordică și una sudică. Din grupa sudică fac parte Lacul Siutghiol și Lacul Tăbăcărie (Fig. nr. 6).

În cadrul orașului Constanța, Lacul Tăbăcărie este situat în partea de nord a acestuia, la 300 m de țărmul Mării Negre, de la punctul „Pescărie” și până la marginea estică a Înălțimii Anadolchioi.

• **Fig. nr. 6.** Rețeaua hidrografică din Dobrogea de Sud
 • Sursa hărții: Harta topografică a României 1:100.000, DTM, 1997;
<http://earth.unibuc.ro>.)

Geneza și dimensiunile Lacului Tăbăcărie

Dobrogea de Sud se remarcă, așa cum am menționat, prin prezența limanurilor fluviale, fluviu – maritime și lagune. Geneza lacurilor din Dobrogea de Sud este legată, în general, de adâncirea unor văi dobrogene care a avut loc în perioada regresivității neoeuxinice sau în perioada regresivității dacice.

Din punct de vedere genetic, Lacul Tăbăcărie este un liman marin, format prin izolarea sa de Marea Neagră cu un cordon litoral lat de câteva sute de metri.

Are o formă aproximativ dreptunghiulară, malurile sunt joase și betonate, flancate uneori de brâuri înguste de stuf. Suprafața sa este de 99 ha, lungimea medie de 1,4 Km, lățimea medie de 0,7 Km, adâncimea medie este de 1,5 m și este alimentat de puternice izvoare subterane (Fig. nr.7) . Nivelul apei este cu 1 m mai jos decât nivelul apei din lacul Siutghiol – aflat la nord de lacul Tăbăcăriei și este legat de acesta printr-un canal lung de 400 m (Fig. nr.8). Un alt canal, prevăzut cu un stăvilar, la „Pescărie”, face legătura cu apele mării (Fig. nr.9).

Fig. nr.7. Vedere spre estul lacului

Fig. nr.8. Canalul de legătură dintre
Lacul Tăbăcărie și Lacul Siutghiol

Fig. nr. 9. Canalul de legătură
dintre Lacul Tăbăcărie și Marea Neagră

(arhivă personală)

Batimetria cuvetei Lacului Tăbăcăriei

Lacul Tăbăcărie are un nivel hidrologic de cca + 1,20 – +1,70 m , fiind dependent de aportul de apă din lacul Siutghiol. Surplusul de apă este deversat din lacul Tăbăcărie în mare printr-un stăvilar situat în punctul “Pescărie”.

Între anii 1978-1979, cuveta lacului a fost dragată, iar țărmul amenajat cu alei pietonale. În urma lucrărilor de dragaj, cele mai mari adâncimi (maxim 3,70 m) au fost puse în evidență în partea de nord a lacului, unde topografia fundului acestuia prezintă taluzuri relativ abrupte, datorate operațiunilor de dragare, fapt ce se observă și pe harta batimetrică (Fig. nr.10), dar și pe profilele realizate de mine, longitudinal și transversal (Fig. nr.11).

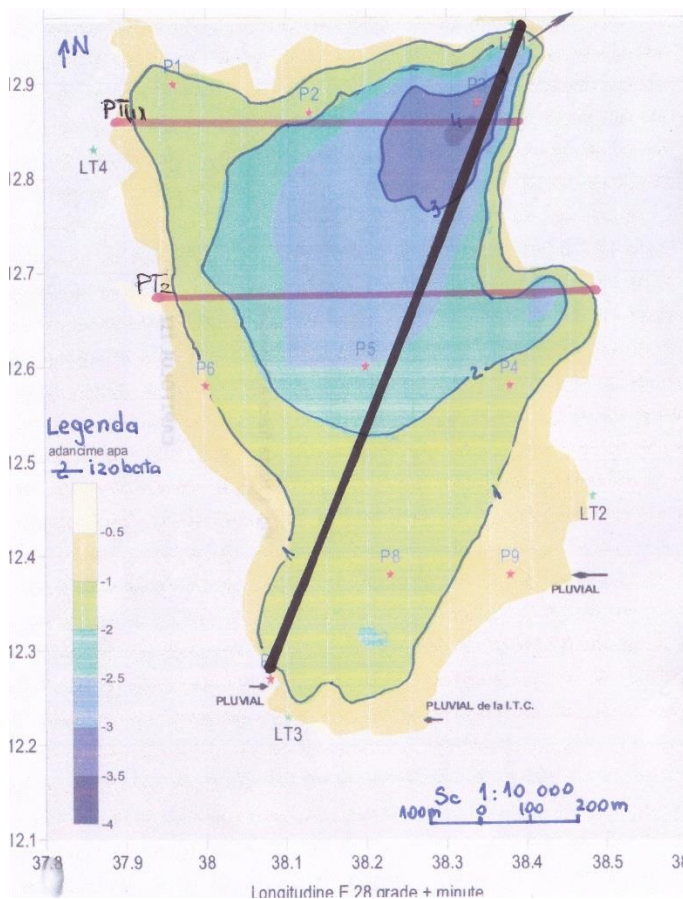
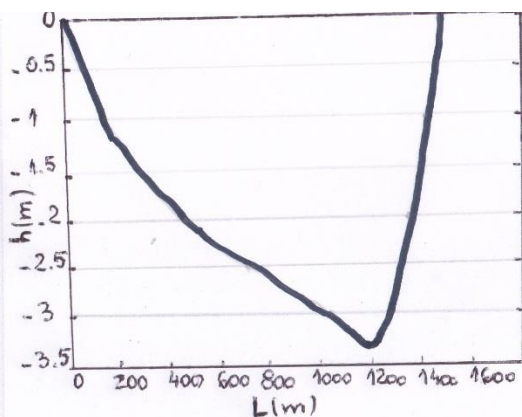
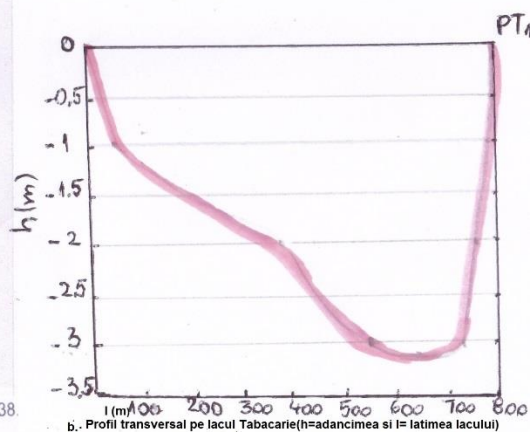

Fig. nr. 10. Batimetria Lacului Tăbăcărie .
 Pozitia profilului longitudinal (linie neagra) si
 transversal (linie rosie –PT1)
 (Sursa GeoEcomar Constanța)

a. Profil longitudinal pe Lacul Tabacarie (h=adancimea lacului; L=lungimea lacului)

b. Profil transversal pe lacul Tabacarie(h=adancimea si l=latimea lacului)

Fig. nr. 11 . Profile a. longitudinal
 b. transversal pe Lacul Tăbăcărie
 (arhivă personală)

Inițial dragarea s-a făcut uniform pe tot cuprinsul lacului, dar aportul de ape pluviale și uzate, cu o mare încărcătură de suspensii solide, a dus la colmatarea parțială a sectorului sudic. Aici se află amplasate și cele mai numeroase surse de deversare de material solid (nisip, pietriș), precum și material organic în descompunere, care au format două trepte în profilul batimetric al cuvetei lacustre .

Lacul Tăbăcăriei – SIT NATURA 2000

Lacul Tăbăcărie, împreună cu Lacul Siutghiol, aflat în apropiere, formează un complex lacustru, declarat Sit Natura 2000, deoarece el găzduiește cca 31 de specii de păsări protejate.

În suprafață de 2.023 hectare, situl reprezintă un adăpost pentru populațiile de păsări în perioada de cuibărit, pentru speciile migratoare și pentru speciile de păsări care ierneză la noi.

În perioada de migrație, situl găzduiește mai mult de 20.000 de exemplare de păsări de baltă, fiind posibil candidat ca sit RAMSAR (Fig. nr. 12).

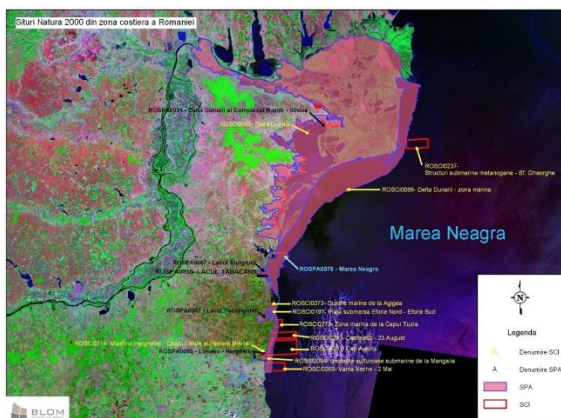

Fig. nr. 12. Harta Siturilor Natura 2000

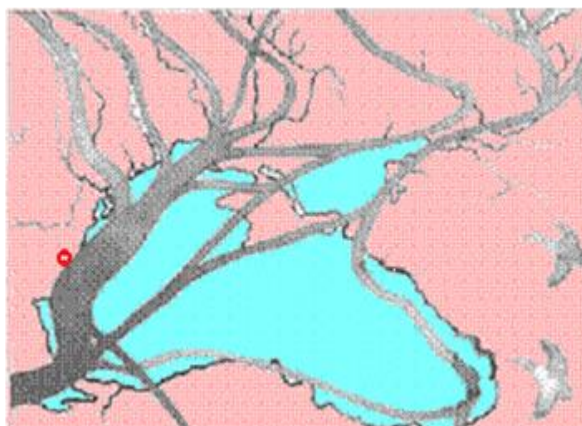

Fig. nr. 13. Culoarele de migrare ale păsărilor călătoare din zona costieră a României
(Sursa *GeoEcomar* Constanța)

Cu toate că situl este supus unei puternice presiuni cauzate de apropierea de stațiunea Mamaia și orașul Constanța, amplasarea sa pe rute de migrație a păsărilor (*Via Pontica* și „drumul sarmatic” – fig. nr. 13) îl face deosebit de important pentru conservarea celor 43 de specii de păsări migratoare. Dintre acestea 28 sunt specii protejate în spațiul comunitar, patru fiind periclitate la nivel global. Deși există și specii protejate care cuibăresc în sit, importanța lui deosebită pentru conservare este accentuată în timpul migrațiilor și al iernilor. Păsările care frecventează acest sit sunt îndeosebi cele care se hrănesc sau se odihnesc pe luciul apei, cum ar fi: pelicanul comun, rața roșie, lișița, cormoranul mic, ferestrașul mic, rata cu cap alb, cufundarul polar și cufundarul mic, sau care se pot hrăni în zbor de la suprafața apei : pescărușul cu cap negru și cel mic, chira de baltă, chira mică și cea mare sau pescărușul rozalb.

Deși lacul Tăbăcării este un excelent habitat cu stufărișuri, suprafețe de apă libere sau tufărișuri de pe mal pentru multe specii de păsări, atât pentru cuibărit cât și pentru popas sau hrănire, în el deșează o parte din canalizarea pluvială a municipiului Constanța, fapt ce contribuie la o degradare accentuată a calității apei, cu un impact major negativ asupra păsărilor. În urma cercetărilor realizate de Institutul de Cercetări Marine Constanța și Institutul *GeoEcomar* Constanța, s-a constatat, în ultimii 20 de ani, o scădere a efectivului de păsări ce cuibăresc sau tranzitează Lacul Tăbăcării și Lacul Siutghiol, ca urmare a dispariției, aproape în totalitate, a florei acvatice și a stufului de pe aceste lacuri.

Fig. nr. 14 – Fig. nr.15 Poluarea Lacului Tăbăcării
(arhivă personală)

Rămășițe ale stufărișului, care constituie mediul de viață al păsărilor, au mai rămas în golfurile din partea de vest a parcului Tăbăcăriei. De asemenea, abundența de pește care exista acum 25 de ani, nu mai este.

Data fiind activitatea antropică deosebit de intensă, manifestată prin turism de masă, sporturi nautice, pescuit, circulație rutieră, habitare umană (stațiunea turistică Mamaia, orașul Constanța, orașul Ovidiu, localitatea Mamaia Sat) ș.a., impactul asupra sitului este major cu efecte negative asupra habitatului lacustru și a speciilor de floră și faună asociate (fig. nr. 14 și fig. nr. 15).

Concluzii. Zona costieră, implicit Lacul Tăbăcăriei, prezintă o importanță deosebită în ceea ce privește varietatea habitatelor naturale și diversitatea ridicată a speciilor de floră și faună acvatică. Datorită particularităților microclimatice și a solurilor, habitatele costiere sunt mediu de viață pentru numeroase rarități floristice și faunistice, unele dintre ele cu areal strict litoral. Degradarea biosistemului din Lacul Tăbăcăriei are cauze precise, care trebuie căutate, studiate și eliminate cât mai urgent. Se poate și trebuie acționat cât mai repede pentru păstrarea purității apei, pentru păstrarea echilibrului natural, a florei specifice și a faunei acvatice.

Pentru eficiența acestor acțiuni se impune:

- stoparea oricărui fel de construcții permanente în zona stufărișului și a parcului;
- sancționarea drastică a celor ce depozitează sau deversează deșeuri în zona parcului și lacului;
- înlocuirea conductelor de deversare a apelor menajere de la cartierele adiacente, centrele comerciale și Centrul de Scafandri, confecționate din plumb;
- acestea trebuie dublate de un management eficient al deșeurilor și apelor menajere.

Prin acțiuni de implicare a autorităților locale și regionale, dar și a societății civile în problematica conservării biodiversității și a prezervării habitatelor naturale din zona lacului se creează premisele creșterii gradului de conștientizare a cetățenilor din zona riverană și ale înțelegerii importanței conservării unor zone cu floră și faună sălbatică, nealterate încă de activitățile economice – fundament al dezvoltării durabile a orașului Constanța.

BIBLIOGRAFIE

- Breier A, *Lacurile de pe litoralul românesc al Mării Negre*, Editura Științifică, București, 1987
- Gâștescu, P., *Lacurile din România – Limnologie regională*, Editura Academiei R.S.R., București, 1971
 - Gâștescu, P., Breier, A., „Lacurile din Dobrogea, Studii Geografice asupra Dobrogeii”, *Lucrările Primului Simpozion de Geografie a Dobrogeii*, Constanța, 1969
 - Ielenicz, M., *Dealurile și podișurile României*, Centrul de Multiplicare al Facultății de Geografia Turismului, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, 1996
- Popovici I., Grigore M, Marin I., *Podișul Dobrogei și Delta Dunării*, Editura Științifică , 1984
- Skolka M., Fagaras M., Paraschiv G., *Biodiversitatea Dobrogei*, 396 pp., Ovidius University Press, 2004
- Zotta B., *Geografia Municipiului Constanța*, Editura Muntenia, 1995
- <http://earth.unibuc.ro>

Calitatea și starea mediului în bazinul râului Bistrița Ardeleană

The quality and state of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin

Filipaș Lucreția⁶²

Rezumat. Calitatea mediului din în bazinul râului Bistrița Ardeleană este condiționată de implicarea autorităților locale, care ar trebui să țină seama de slaba dezvoltare a unui sistem de colectare selectivă a deșeurilor, depozitarea necontrolată a deșeurilor în zona inundabilă și pe malurile albiilor râurilor, în special a deșeurilor menajere și a rumegușului (lipsesc depozitele temporare în zonele de exploatare a materialului lemnos), absența acțiunilor de ecologizare a albiilor râurilor, prezența în zonele rurale a unor spații de depozitare neconforme, amplasarea de obiective economice și edilitare în detrimentul suprafețelor de protecție ecologică.

Cuvinte cheie: *calitate, mediu, amenajare, Bistrița, dezvoltare durabilă*

Abstract. The quality of the environment in the Bistrița Ardeleană river basin is conditioned by the involvement of local authorities, which should take into account the poor development of a selective waste collection system, the uncontrolled storage of waste in the flood zone and on the banks of the riverbeds, especially household waste and sawdust (temporary warehouses are missing in wood exploitation areas), the absence of actions to green the riverbeds, the presence in rural areas of non-compliant storage spaces, the location of economic and development objectives at the expense of ecological protection surfaces.

Keywords: quality, environment, planning, Bistrița, sustainable development

Introducere. Bazinul Bistriței Ardelene este parte integrantă din bazinul hidrografic al Someșului (cod II-1). Principalele cursuri de apă care străbat zona sunt Bistrița identificată cu codul cadastral II-1-24-4, afluent pe dreapta al râului Șieu și afluenții acesteia, în principal Bârgăul. Realizarea amenajării de la Colibița s-a impus ca o necesitate în contextual evoluției social-economice a municipiului Bistrița. Numărul ridicat de locuitori și dezvoltarea considerabilă a industriei municipiului într-un timp destul de scurt, au reclamat cantități sporite de apă. Soluția pentru care s-a optat a fost realizarea unei amenajări de tip complex pe cursul superior a Bistriței Ardelene, constituită dintr-un baraj de acumulare. Pe lângă rezolvarea necesităților de apă (prin regularizarea debitelor Bistriței), s-a urmărit și obținerea de energie electrică. Barajul, ale cărui lucrări de pregătire și punere în operă a anrocamentelor a început în anul 1977, a fost ridicat la capătul din aval al depresiunii Colibița, acolo unde versanții s-au apropiat cel mai mult de râu, astfel încât să se realizeze condițiile tehnice optime pentru obținerea unei acumulări cât mai mari. Are o înălțime de 92 m și lungime la coronament de 252 m și a fost realizat din anrocamente de roci eruptive (1.6 mil mc).

Discuții. Materialul privind calitatea mediului este tributar, în speță, unor surse de informare publice, tip PLAM, PJGD (2007-2113), PIDU Bistrița, Strategia Locală de Dezvoltare Durabilă a Municipiului Bistrița, fără a exclude materialele referitoare la contextul regional și național (sub forma

⁶² Profesoară de geografie la Liceul de Arte „C. Baba” din Bistrița, E-mail: lucretia_filipas@yahoo.com

strategiilor pe o perioadă determinată, care nu induc inadvertențe privind actualitatea datelor vehiculate). S-a ținut, în primul rând, cont de inventarierea principalelor categorii de surse de poluare, nuanțându-se specificității pe categorii de factori de mediu. În partea finală a fost schițată problematica managementului deșeurilor în context bazinal, și s-au configurat principalele disfuncții aferente problematicii stării și calității mediului. De altfel, așa cum am mai menționat și cu altă ocazie, calitate mediului reprezintă una dintre coordonatele esențiale în privința reconfigurării acestui teritoriu pe calapodul unei dezvoltări durabile.

Regia Autonomă Județeană de Apă „AQUABIS” SA exploatează sistemul de alimentare cu apă potabilă, precum și cel de evacuare a apelor uzate din cuprinsul bazinului hidrografic al Bistriței Ardelene. SC „AQUABIS SA” Bistrița-Năsăud, este o societate de importanță județeană sub autoritatea Consiliului Județean Bistrița-Năsăud și în cuprinsul bazinului hidrografic al Bistriței Ardelene cuprinde două sisteme: sistemul Bistrița și sistemul Bârgău-Colibița. A fost detaliată rețeaua de canalizare a apelor uzate, cu accent pe situația indusă de investițiile din proiectul ISPA, distribuția energiei termice și a gazelor naturale, infrastructura de alimentare cu energie electrică, telecomunicațiile și infrastructurile de protecție împotriva dezastrelor. Însă au fost semnalate o serie de alte disfuncționalități, și voi prezenta câteva:

- Lipsa tronsonului de autostradă care să interconecteze Transilvania cu Bucovina și Moldova;
- Drumurile județene au fost modernizate recent dar nu acoperă în totalitate nevoile de comunicații tot mai ridicate ca trafic și importanță umană;
- Nu există o centură de ocolire pe varianta sudică a Municipiului Bistrița;
- Slaba interconectare în context transbazinal a așezărilor din arealul investigat;
- Inexistența unui sistem coerent de drumuri vicinale, care să mijlocească accesul agricultorilor în incinta proprietății, evitându-se astfel supraaglomerarea arterei E 576;
- Starea tehnică a infrastructurii căilor ferate de-a lungul arterei 406 (Bistrița - Bistrița Bârgăului) este una deficitară: uzură crescută, neechipare corespunzătoare, lipsa haltelor, viteză scăzută de rulare;
- Lipsa unor variante de legătură feroviară prin intermediul liniilor ferate cu ecartament îngust, în speță în arealele care au avut tradiție în acest sens și dispun de un potențial crescut de valorificare turistică, cum sunt cursul superior al văilor Bistriței și Bârgăului;
- Lipsa unui sistem încheiat de alimentare cu apă potabilă pentru gospodăriile așezărilor bârgăuane;
- Lipsa sistemului de canalizare în marea majoritate a așezărilor rurale;
- În arealul lacului de acumulare de la Colibița, reședințele de vacanță sunt conectate la fose septice, care se varsă mai apoi în lac;
- Sistemul de alimentare cu energie electrică este subdimensionat în ruralul teritoriului investigat, în special în partea superioară a bazinului;
- Lipsa sistemelor de alimentare cu gaze naturale în sectorul rural (cursul mijlociu și superior al văilor Bistrița și Bârgău), ceea ce antrenează o presiune crescută asupra fondului forestier. Simultan, izolarea termică necorespunzătoare a locuințelor atrage după sine un consum crescut de combustibil solid (lemn) ș.a.

La nivelul teritoriului s-a urmărit conturarea unui tablou sinoptic în privința următoarelor categorii de probleme: poluarea aerului, poluarea apelor de suprafață și subterane, poluarea solului și gestiunea

deșeurilor. Exceptând fenomenul de depozitare necontrolată a deșeurilor, specific arealului rural, toate celelalte sunt rezultatul activităților socio-economice din cuprinsul municipiului Bistrița și ne semnificativ, a celor din comunele unde se derulează activități economice de producție. Culoarul depresionar al văii Bistriței Ardelene favorizează remanență multor poluați ai aerului, mai ales, pe fondul reliefului concav descris de versanții montani și glacisurile acumulative care parazitează versanții (figura nr. 1).

Figura nr. 1. Vedere asupra Culoarului depresionar al Bistriței Ardelene (sursa: <http://www.ideal-travel.ro/atracie-turistica-detalii-trasee-turistice-bistrita-1463>)

Există o serie de disfuncționalități pe care consiliile locale trebuie să le rezolve urgent:

- Slaba dezvoltare a unui sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor;
- Depozitarea necontrolată a deșeurilor în zona inundabilă și pe malurile albiilor râurilor, în special a deșeurilor menajere și a rumegușului (lipsesc depozitele temporare în zonele de exploatare a materialului lemnos);
- Absența acțiunilor de ecologizare a albiilor râurilor;
- Prezența în zonele rurale a unor spații de depozitare neconforme;
- Amplasarea de obiective economice și edilitare în detrimentul suprafețelor de protecție ecologică;
- Lipsa unui sistem încheșat de canalizare și a stațiilor de epurare în zona rurală;
- Emisii crescute de poluanți ca urmare a traficului rutier (în special pulberi în suspensie);
- Lipsa inițiativelor ce vizează salubritatea traseelor turistice;
- Lipsa unui cod de bune practici în agricultură;
- Funcționarea unor companii poluatoare cu sisteme de reținere ineficiente;
- Insuficiente dotări edilitare publice: surse stradale de apă potabilă, grupuri sanitare;
- Suprafața insuficientă a spațiilor verzi în raport cu numărul de locuitori;
- Funcționarea în condiții necorespunzătoare a rampei de deșeuri Zăvoaie;
- Diminuarea spațiilor verzi în favoarea amplasării de obiective economice și edilitare;
- Potențial risc de poluare a apei râului Bistrița, amonte de Stația de tratare din cauza activităților economice neconforme.

Concluzii. Problemele de mediu identificate în bazinul hidrografic al Bistriței Ardelene sunt în mare parte identice în majoritatea comunităților rurale din arealul montan al țării. România trebuie să se conformeze în ceea ce privește construirea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor uzate în aglomerările urbane cu peste de 10.000 locuitori, iar până în 2024 în aglomerările cu o populație echivalentă cuprinsă între 2.000 și 10.000 locuitori. În plus, tot până la sfârșitul anului 2024, toate aglomerările de peste 10.000 locuitori trebuie să fie dotate cu instalații pentru reducerea concentrațiilor de nutrienți. În acest scop se impune execuția de rețele de canalizare și stații de epurare în zona rurală, conform angajamentelor rezultate din procesul de negocieri la UE, Capitolului 22 – Mediu.

BIBLIOGRAFIE

- Bâca I., Onofreiu A., *Bistrița 750: Coordonate geografice și istorice*. Editura Argonaut, Cluj -Napoca, 2014
Cazan, N., *Ghid de dezvoltare strategică a Bistriței*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2013
Chintăuan, I., (1998), *Bistrița - Năsăud. Ape minerale și stațiuni*, Ed.Supergraph, Cluj Napoca, 1998 (sursa: <http://www.ideal-travel.ro/atracie-turistica-detalii-trasee-turistice-bistrita-1463>)

Zonele de interes ecologic transfrontalier Giurgiu și Ruse

The cross-border ecological areas of interest from Giurgiu and Ruse

Bucurică Vaviluța⁶³

Rezumat. Având în vedere că orașele Giurgiu și Ruse sunt importante pentru regiune, ca atare, dispun de resurse umane înalt calificate, una dintre direcțiile strategice constă în valorificarea optimă a resurselor. Se acordă o atenție deosebită atragerii investițiilor ecologice în sectoarele economiilor locale, în care există premisele necesare realizării acestora, pe termen scurt și mediu, pentru valorificarea în timp optim a stărilor de fapt din aceste sectoare. Se urmărește stabilirea cadrului de cooperare transfrontalieră în regiunea Giurgiu – Ruse, care va permite exploatarea oportunităților existente astfel încât să fie creat un spațiu propice investițiilor și afacerilor ecologice în mod special. Astfel, zonele de frontieră vor deveni locuri mai atractive. În acest sens va fi acordată atenție, în mod special, structurilor care sprijină afacerile în domenii de activitate ecologică.

Cuvinte cheie: *euromuniții, transfrontalier, arii protejate, investiții, tranziție*

Abstract. Given that the cities of Giurgiu and Ruse are relevant for the region, as such, they have highly qualified human resources, one of the strategic directions consists in the best use of resources. Particular attention is paid to the attraction of ecological investments in the sectors of the local economies, where there is the necessary background, in the short and medium term, for the fastest capitalization of the actual conditions in these sectors. The aim is to establish the framework of cross-border cooperation in the Giurgiu-Ruse region, which will allow the exploitation of existing opportunities so that an area suited to investments and ecological businesses in particular is created. Thus, border areas will become more attractive places. In this respect, attention will particularly be paid to the structures that support businesses in areas of ecological activity.

Keywords: *euromuniții, cross-border, protected areas, investments, transition*

Introducere. Așezarea geografică

Municipiul Giurgiu - Orașul se află în sudul României, la 65 km de București, într-un areal mlăștinos și învecinat cu orașul Ruse. Solul este nisipos, iar orașul se află amplasat atât în Luncă Dunării cât și în Câmpia Burnazului. Giurgiu se găsește la intersecția a două coridoare: Pan-European 7 auto cu Pan-European 9 fluvial. Atestat documentar în secolul XIV, municipiul Giurgiu a fost primul oraș din România care a beneficiat de linie de cale ferată (București-Giurgiu) și prima linie de telegraf. Municipiul Giurgiu este unul dintre cele mai importante porturi românești la Dunăre, fiind totodată un important punct de trecere a frontierei pentru traficul de produse și transportul de persoane, rutier și feroviar.⁶⁴

Valea Dunării se diferențiază prin efectul său de canalizare al curenților de aer, ceea ce determină o influență parțial moderatoare în contextul microclimatului local. De-a lungul văii se pot acumula însă și mase de aer rece care, prin stagnare și poziție, favorizează producerea inversiunilor termice. În extremitatea sudică a orașului se individualizează topoclimatul specific Luncii Dunării, cu veri mai călduroase și ierni mai blânde decât în restul câmpiei.

⁶³ Profesor de geografie în Liceul Teoretic „Nicolae Cartoian” Giurgiu, e-mail: avon_vavi@yahoo.com

⁶⁴ Sursa: PUG Giurgiu 2014 și PAZ

Municipiul Ruse – este cel de-al cincilea oraș ca mărime din Bulgaria și principalul port fluvial al țării. Ruse este un hub important de transport pentru Bulgaria, fiind principala zonă de tranzit a mărfurilor care se exportă și se importă din România, Ucraina și Federația Rusă

Ruse este singurul oraș riveran Dunării de pe sectorul care traversează Bulgaria (și România) care dispune de un aeroport internațional. Pe lângă funcția sa de transport și logistică, orașul este cel mai important centru administrativ (capitala Provinciei Ruse – cu peste 235.000 de locuitori), educațional (centru universitar), industrial, comercial, medical, cultural, turistic și de servicii din nord-estul Bulgariei⁶⁵

Euroregiunea Ruse-Giurgiu are o suprafață de 517,8 km² și cuprinde doi poli urbani – Municipiul Ruse și Municipiul Giurgiu la care se adaugă, pe partea bulgară, un oraș de mici dimensiuni – Marten - și 12 localități rurale.

Ambele așezări au o istorie foarte îndelungată și au îndeplinit, de-a lungul timpului, o poziție strategică, inclusiv din punct de vedere militar. De remarcat este faptul că cele două orașe trebuie privite din perspectiva regiunilor pe care le polarizează, respectiv județul Giurgiu și Provincia Ruse, cu o suprafață de peste 6.242 km² și o populație de 500.746 de locuitori (2011).

Discuții.

1. Identificarea zonelor de interes

Unul dintre aspectele care a contribuit la desemnarea acestor două zone: Giurgiu și Ruse este localizarea acestora. Sistemele politice, legislative, administrative, economice, sociale, culturale, diferite din cele două țări au contribuit la transformarea frontierelor geografice în obstacole în cooperarea dintre cele două state.

În urma cercetărilor efectuate în zonele de interes a fost identificată o serie de avantaje care se pot constitui în oportunități pentru crearea unui mediu de afaceri ecologic.

Astfel, în zona transfrontalieră, în ultimii ani, autoritățile locale și regionale au luat următoarele măsuri pentru protejarea mediului și conservarea într-o stare bună a patrimoniului natural: în districtul Ruse a fost deschis un laborator regional, care este unul dintre cele 16 laboratoare ale Agenției Executive pentru Protecția Mediului și Gospodăririi Apelor.

Principala activitate este aceea de a monitoriza calitatea factorilor de mediu, în strânsă cooperare cu experții agenției.

Laboratorul regional Ruse cuprinde patru domenii principale: aerul, apa, solul, metode și instrumente. Este acreditat SR EN ISO /IEC 17025: 2006 pentru a efectua teste privind: apele de suprafață, apele subterane, apele uzate pentru piscicultură, crustacee, apa destinată pentru consum și activități casnice, aer, atmosferă, emisii industriale, soluri, starea factorilor de mediu etc⁶⁶.

În domeniul apei, până în 2010, pe teritoriul regiunii Ruse, au fost construite 7 stații de epurare a apelor uzate și sisteme de canalizare. Stația de tratare din Ruse s-a construit cu fonduri europene prin Programul ISPA, iar în 2011 a fost pusă în funcțiune.

De asemenea, în Giurgiu a fost construită o stație de epurare a apelor uzate, care are și o stație de procesare a nămolului (fig. nr.1), construită în anul 2008. Nămolurile sunt de două tipuri: cele ce provin de la epurarea apelor uzate orășenești și cele din zona industrială. Cantitatea mai mare rezultă de la epurarea apelor uzate ce provin din zonele urbane locuite.

⁶⁵ ibidem

⁶⁶ Sursa: Stația de ape uzate Giurgiu

Nămolurile rezultate în urma epurării sunt eliminate prin depozitare (după un lung proces de uscare). Referitor la valorificarea nămolurilor provenite de la epurarea apelor uzate industrial, se face mențiunea de către S.C. „Dunăreana” S.A. Giurgiu, care procesează ape uzate rezultate din industria textilă (la nivelul anului 2008), că s-a generat o cantitate de 20 tone namol cu o umiditate de 72,8%, din care operatorul economic producea caramizi pentru uzul propriu și l-a folosit, în amestec cu ciment, la realizarea tencuielilor interioare și exterioare în incinta unitații. În ceea ce privește nămolurile provenite de la stația de epurare existentă se va realiza o linie completă de tratare a nămolului în cadrul acesteia. Se estimează ca se va genera o cantitate de cca. 5 t/zi de namol.

În vederea eliminării lui au fost propuse două alternative de gestionare: în agricultură ca îngrășământ (după efectuarea analizelor calitative) sau ca sursă de generare a energiei electrice prin producerea de biogaz.⁶⁷

Fig.nr. 1. Stație de procesare a nămolului⁶⁸

2. Captarea apelor din pânza freatică are avantajul unei calități superioare. Avându-se în vedere necesitatea vitală permanentă a prezenței apei potabile pentru procesele fiziologice, biochimice și de alt ordin din organismul uman, precum și necesitățile igienice, menajere, putem afirma fără rezerve că factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătății populației este apa.

Fig nr 2. a) Decantor primar orizontal radial; b) Deznisipator orizontal longitudinal⁶⁹

⁶⁷ Stația de ape uzate Giurgiu

⁶⁸ *ibidem*

⁶⁹ *ibidem*

Elementele hidrografice care se impun în peisajul municipiului Giurgiu sunt fluviul Dunărea și brațele auxiliare ale acestuia (gârle sau privaluri). La acestea se adaugă ca elemente hidrogeologice, straturile acvifere, dar Dunărea rămâne, desigur, elementul hidrografic cel mai important al teritoriului municipiului Giurgiu.

Calitatea râurilor interioare din județul Giurgiu este controlată și supravegheată de Administrația Națională „Apele Române”. Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu a analizat 3 probe de apă uzată la solicitarea agenților economici, conform Ordinului 860/2009; La solicitarea Gărzii Naționale de Mediu – Comisariatul Județean Giurgiu s-a analizat o probă de apă uzată recoltată din canalul de deversare în Dunăre. Au fost înregistrate valori crescute ale unor indicatori la analize fizico-chimice ale unor surse provenind de la S.C. Apa Service S.A. Giurgiu, SCUT Giurgiu S.A. și s-au înregistrat ușoare depășiri la azot total, materii în suspensie, CBO , amoniu, fosfor total și 5 detergenți.

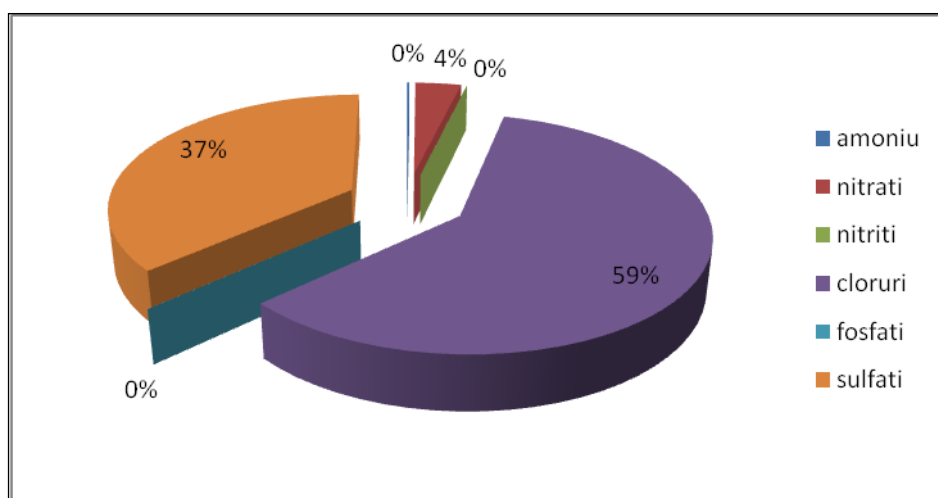

Fig. 3 Analiza fizico-chimică a apelor subterane din municipiul Giurgiu ⁷⁰

Teritorial, controlul regiunii Ruse pentru gestionarea apelor acoperă o parte din raionul Dunării și include văile Dunării, râul Ruse Lom, împreună cu afluenții săi Beli Lom, Cerni Lom, Mali Lom, Lom Baniska, iar în aval râul Yantra și Dobrudjanski.

Din anul 1999 se realizează Programul Dunărea pentru controlul analitic al apei prin efectuarea de teste de laborator la nivel internațional, alături de alte state participante la acest program. Inspectoratul Regional de Mediu și Gospodărire a Apelor Ruse are atribuții de control în cadrul: - zonei municipalității Ruse și alte orașe

Punctele controlate sunt situate în Nord-Estul Bulgariei, Regiunea Centrală și de Nord. În domeniul programului de gestionare a apei, punerea în aplicare a Directivei 91/271/CEE privind tratarea apelor urbane reziduale din așezări, este transpusă în legislația bulgară prin Ordonanța nr 6 din 9 noiembrie 2000 privind standardele de emisie pentru conținutul acceptabil de substanțe nocive și periculoase din apele reziduale deversate în apă.

⁷⁰ Sursa prelucrat după Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu ⁷⁰

Rețeaua a fost construită în 2004 și primul an de bază a fost 2005, următorul ciclu complet de monitorizare a fost în 2010. Din prelevările de sol realizate de punctele de monitorizare nu s-au înregistrat depășiri ale nivelului de referință.

Rețeaua de monitorizare. În ceea ce privește aerul: au fost montate stații de monitorizare a calității aerului, au fost luate numeroase măsurători în cadrul programelor de gestionare a calității aerului. Sistemul este format din două stații de monitorizare automată în Giurgiu, amplasate în port G1-APDF și în centrul orașului G2 - DGFP și 3 stații în Ruse:

Rețeaua de monitorizare în municipiul Ruse – R1, uzina Zhiti - R2 și uzina Hlebna Maja – R3 și monitorizează indicatorii: dioxid de sulf, dioxid de azot, monoxid de azot, monoxid de carbon, ozon, benzen, pulberi (PM10), plumb și metale (As, Cd, Ni). Acestea au fost amplasate în cadrul programului „Extinderea Rețelei de Monitorizare a Calității Aerului”, prin care s-a urmărit completarea rețelei naționale cu stații automate de monitorizare a calității aerului.

Rețeaua de monitorizare în municipiul Giurgiu (figura nr. 4) este formată din trei stații după cum urmează:

- GR1 – stație de trafic: aceasta este situată pe Șoseaua București chiar la intrarea în Giurgiu, această locație este considerată una adecvată din punctul de vedere al traficului. Parametrii măsurați sunt: SO_2 , NO_x , PM_{10} , CO ;
- GR2 – stație de fond urban: aceasta este localizată în Parcul Elevilor, fiind amplasată într-o zonă ferită de traficul și industria din oraș. Parametrii măsurați sunt : PM_{10} , SO_2 , NO_x , O_3 , CO ;
- GR3 – stație industrială: aceasta este situată în incinta curții Stației Meteo din Giurgiu pe Șoseaua Sloboziei, este într-un areal industrial, acesta incluzând centrala termoelectrică a Giurgiului. Parametrii măsurați sunt: PM_{10} , SO_2 , NO_x , CO ;⁷¹

În cele din urmă mai există o a patra stație de monitorizare, însă aceasta nu se află pe teritoriul municipiului Giurgiu (GR4 - stație de tip rural de nivel subregional). În cazul indicatorilor monitorizați, valorile limită sunt fixate conform Legii nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător.

Parametrii monitorizați de aceste stații sunt: dioxid de sulf (SO_2), oxizi de azot ($\text{NO}/\text{NO}_x/\text{NO}_2$), monoxid de carbon (CO), ozon(O_3), compuși organici volatili (COV), pulberi în suspensie ($\text{PM}_{10}/\text{PM}_{2,5}$), plumb (Pb) și parametrii meteo. Stațiile au fost integrate în cadrul Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului (RNMCA).

Datele înregistrate de acestea sunt transmise direct către panoul de informare, în formă accesibilă pentru public. Variația valorilor indicatorilor măsurați depinde de sursele de poluare și de condițiile climatice-direcție vânt, viteza acestuia, temperatură, presiunea atmosferică, precipitații.

⁷¹ Sursa prelucrat după Agenția pentru Protecția Mediului Giurgiu – Raport de Mediu 2012 ⁷¹

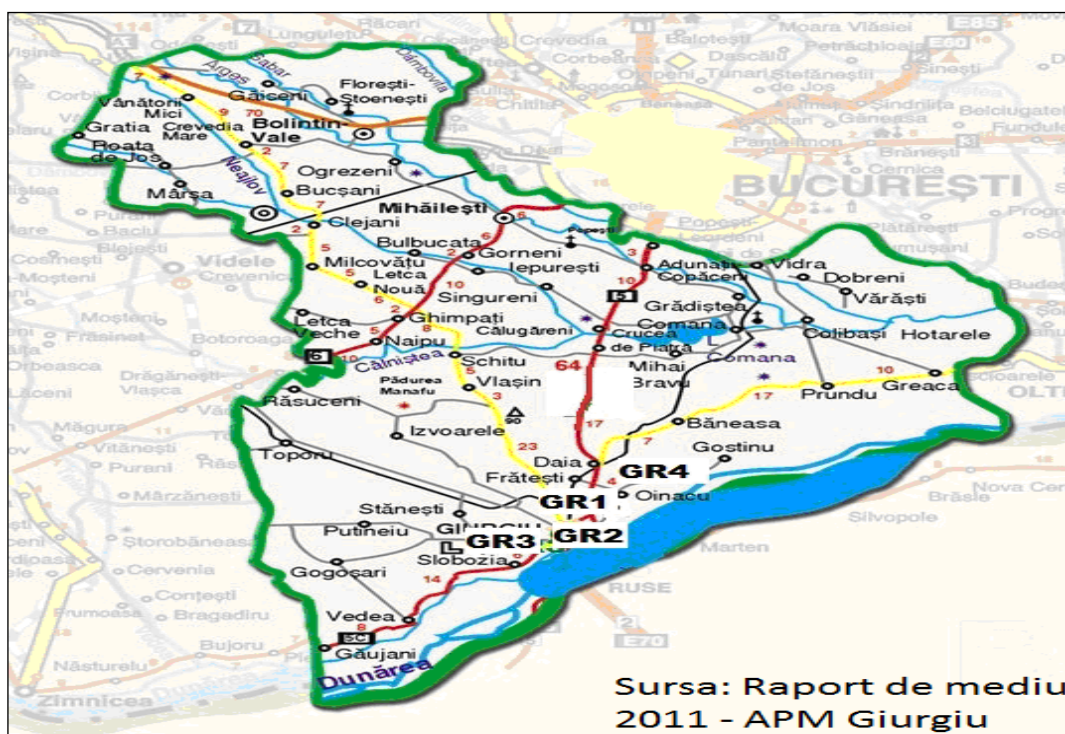

Figura nr. 4. Stațiile de monitorizare din Giurgiu

În luna aprilie 2011 s-au efectuat 18.466 măsurători, din care 9.096 măsurători au fost efectuate la cele trei stații din RNMCA, care funcționează în acest moment, și 9370 măsurători la cele 2 stații transfrontiere, care funcționează în comun cu sistemul bulgăresc.⁷²

Pe parcursul anului 2010 calitatea aerului a fost bună. S-au înregistrat ușoare depășiri ale valorii limită la ozon. Calitatea aerului s-a menținut constantă, în ultimii ani existând o ușoară îmbunătățire.

Nu a fost depășit pragul de alertă la niciun indicator. În regiunea Ruse sunt amplasate 5 sisteme de monitorizare a calității aerului și o stație de măsurare automată AIS, Vazrajdan este situată în zona rezidențială Ruse.⁷³

Legislația recent adoptată a permis luarea unor măsuri pentru reducerea emisiilor de substanțe nocive și îmbunătățirea calității aerului.

3. Biosfera și utilizarea rațională a resurselor naturale

Au fost luate măsuri de conservare a biosferei și utilizare rațională a resurselor naturale, printre care o formă nouă de protecție teritorială a biodiversității o constituie declararea ca arii protejate a anumitor specii de plante, animale, copaci etc.

Biodiversitatea contribuie în mod notabil la asigurarea unui mediu de viață sănătos și decent pentru oameni, prin capacitatea de a înprospăta și curăța aerul pe care îl inspirăm și apa pe care o bem, dar și prin faptul că ne furnizează materie primă pentru construirea caselor în care locuim și confecționarea hainelor pe care le îmbrăcăm și ne asigură resurse de hrană sau ne oferă remedii naturiste.

În acest context, ostroavele Mocanu și Mocănașu reprezintă locuri de popas și cuibărit pentru o serie de specii protejate prin convențiile internaționale. Pe teritoriul orașului Giurgiu, în zona Cetății din

⁷² Toma, Liana Doina, 2009, *Ecologie și protecția mediului*, Ed. PIM, Iasi si Raport de Mediu

insulă a fost identificată o specie de șopârlă (*Podarcis muralis*) strict protejată în România prin Legea 13/1993⁷⁴.

În Bulgaria, în scopul de a se păstra plantele rare și valoroase și speciile de animale, se utilizează două metode de bază: grădinile botanice și zoologice.

Ariile protejate se fac potrivit reglementărilor adoptate în 1998, numărul total al acestora în regiunea Ruse este de 40, include: rezervația Beli Lom, parcul Ruse Lom și 28 de arii protejate. Pentru 3 dintre ele s-au elaborat și aprobat planurile de gestionare care definesc procedurile specifice și activitățile – Silver, Ruse Lom, Kalimok Brushlen.

Pe teritoriul regiunii Ruse se află una dintre cele mai mari zone protejate din Bulgaria, Kalimok-Brushlen. Ea a fost fondată în anul 2011, având o suprafață de 59.750 hectare. Este situată în două provincii Ruse și Silistra, acoperind terenurile din 9 zone: Riahovo, Babovo, Goliamo Vranovo, Brushlen, în municipiul Slivo și Tar Samuil, Nova Cerna, Staro Celo și Tutrakan. Zona a fost creată pentru a restaura și păstra una dintre puținele zone umede rămase și biodiversitatea unică a Dunării. Zona este bogată în mlaștini, stuf, păduri de luncă, pajiști, nisip, habitat cu peste 400 de specii de plante, 60 de specii de pești, 20 de reptile și amfibieni, 40 mamifere, 230 specii de păsări și mii de nevertebrate.

„Srebărna” este una dintre cele mai cunoscute rezervații naturale cunoscută dincolo de granițele Bulgariei, având o vechime de 300 de ani, reprezentând un patrimoniu natural și cultural mondial⁷⁵. „Rezervația de argint”⁷⁶ este una dintre primele înființate în Bugaria, în 1948, printr-un decret al Ministerului Agriculturii și Proprietății de Stat. Avifauna lacului este unul dintre motivele pentru care locul a fost declarat rezervație. Cea mai mare bogăție a rezervație este colonia de cuibărit de pelican creț. Pentru păstrarea speciilor de păsări s-au amplasat locuri speciale pentru vizitare și observare.

Pe teritoriul Riew din Ruse, Razgrad și Silistra se află 77 arbori seculari. Cei mai vechi dintre ei sunt 5 stejari de iarnă, de peste 800 de ani, situați în apropierea orașului Isperih.⁷⁷ Cel mai mare stejar de vară este situat în satul Koshov, municipalitatea Ivanovo, și are o circumferință a trunchiului de 5,97 metri, 30 de metri înălțime și peste 200 de ani. Grupuri de mai mulți copaci au fost declarate arii protejate, cum ar fi:

- „Venerabilul Tserova Forest” - (12 arbori) în Tserovets sat, municipiul Ivanovo;
- „Pădurea de stejar vechi” - 282 arbori de peste 200 de ani în satul Gorotsvet, municipiul Loznitsa;
- „Kolchakovska grove” - stejari în municipiul Samuil, sat Harsovo,
- „Yuperska grove” - pădure veche de stejar pufos în satul Huppert, municipiul Kubrat.

Concluzii. Orașele Giurgiu și Ruse situate pe maluri opuse ale Dunării sunt confruntate cu același tip de probleme de dezvoltare și oportunități pe care le pune procesul de tranziție. Ele împart aceeași responsabilitate referitoare la utilizarea durabilă și siguranța ecologică a fluviului Dunărea. Municipalitățile din Ruse și Giurgiu acordă un interes special relațiilor de colaborare transfrontaliere, economiei și mediului. Dunărea este axul principal transfrontalier și economic al Euroregiunii Ruse-Giurgiu.

⁷⁴ Zaharia, Carmen, 2008, *Legislația privind protecția mediului*, Ed. Politehniun, Iasi ⁷⁴

⁷⁵ Sit Ramsar din 1975 și UNESCO din 1983

⁷⁶ srebro = argint (lb. bulgară)

⁷⁷ Sursa – Raport de Mediu 2012

BIBLIOGRAFIE

- 1) Dănciulescu, C., *Atmosfera și calitatea aerului*, Ed. Pro Universitaria, București, 2012
 - 2) Dănciulescu, D., *Atmosfera și calitatea aerului*, Ed. LVS Crepuscul, Ploiești, 2008
 - 3) Gheorghe, Mihaela, *Atmosfera și consecințele deteriorării ei*, Ed. Else, Craiova, 2011
 - 4) Georgescu, L., *Atmosferă și poluare*, Editura Didactica si Pedagogica, București, 2003
 - 5) Rădulescu, Hortensia, *Poluare și tehnici de depoluare a mediului*, Ed. Eurobit, Timișoara, 2001
 - 6) Ștefan, Sabina, *Fizica interacției atmosferă-ocean*, Ed. Universitatea București, 1996
 - 7) Toma, Liana Doina, *Ecologie și protecția mediului*, Ed. PIM, Iași, 2009
 - 8) Turtoi, D., *Protecția mediului*, Editura Universitara, București, 2010
 - 9) Vișan, Sanda, *Mediul înconjurător*, Editura Economică, București, 2000
 - 10) Vîntu, V., *Ecologie și protecția mediului*, Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iași, 2000
 - 11) Zaharia, Carmen, *Legislația privind protecția mediului*, Ed. Politehniun, Iași, 2008
 - 12) Zaharia, Carmen, *Legislația pentru protecția mediului*, Editura Universitara, București, 2003
- Surse internet wikipedia.

Multiculturalitatea în satele dobrogene Multiculturalism in the villages of Dobrogea

Cazacu Dumitra⁷⁸

Rezumat. În prezent, este evident faptul că trăim într-o lume multi-etnică și multiculturală, însăși Uniunea Europeană este un mare conglomerat etnic, iar abordarea inter-etnică și interculturală a devenit prioritară în încercarea de a forma o unitate în diversitate, așa cum este și deviza europeană. Pământul românesc dintre Dunăre și Mare a avut o evoluție extrem de bogată și interesantă, la care și-au adus contribuția – alături de români – toate etniile constituite în minorități: turci, tătari, aromâni, ruși-lipoveni, greci, italieni, bulgari etc., ceea ce a făcut ca Dobrogea să fie demult o Europă la scară redusă.

Cuvinte-cheie: *Dobrogea, etnii, multiculturalitate, conviețuire, toleranță*

Abstract. Currently, it is obvious that we live in a multi-ethnic and multicultural world, the European Union itself is a large ethnic melting pot, and the inter-ethnic and inter-cultural approach has become a priority in its attempt to lead to being ‘united in diversity’, according to the European motto. The Romanian land between the Danube and the Black Sea has had an extremely rich and interesting evolution, to which all the ethnicities made up in minorities have contributed - alongside the Romanians: Turks, Tatars, Aromanians, Russian-Lipovani, Greeks, Italians, Bulgarians, etc., which made Dobrogea to be some sort of Europe at a small-scale long ago.

Keywords: *Dobrogea, ethnic groups, multiculturalism, coexistence, tolerance*

Introducere. Dobrogea, tărâmul dintre ape, cu bogatul său trecut istoric, fabulos spațiu geografic și spiritual constituie un prețios model de conviețuire interconfesională și etnică. Oamenii de cultură, atât din țară, cât și din străinătate, preocupați de trecutul poporului român, au numit Dobrogea “leagănul culturii și spiritualității poporului nostru”. Și dacă spiritualitatea este trăsătura fundamentală a acestui spațiu, toleranța rezultă din această trăsătură caracteristică locuitorilor ei, uniți în diversitatea lor.

Concret, acest articol se vrea a fi o imagine de ansamblu, o ”fotografie panoramică” a mozaicului etnic dobrogean, din care să reiasă:

- particularitățile ce definesc grupurile etnice,
- amprenta lor demografică și culturală,
- gradul de conservare a obiceiurilor și tradițiilor acestora pe meleagurile dobrogene.

Sunt o admiratoare a tradițiilor etnofolclorice și consider că este necesară redescoperirea culturii tradiționale a tuturor etniilor din Dobrogea și salvarea, punerea în valoare a potențialului cultural rural, prin studierea, în particular, a unor sate reprezentative, ca modele de multiculturalitate, în scopul

⁷⁸profesor titular geografie Liceul Teoretic „Traian” Constanța . Telefon 0771717739 ; email cazacu_rica@yahoo.com

dezvoltării durabile a spațiului rural din zona Dobrogei și de a sensibiliza populația față de valorile moștenite de la străbuni.

Discuții. Diversitatea etnică specifică Dobrogei

Conform „Dicționarului de geografie umană” (G. Erdeli și colaboratorii, 1999), **etnia** „este grupul uman a cărui unitate comportă raporturi originale de paternitate, care se exprimă printr-o comunitate de caractere somatice ereditare (rasa), dar este îmbogățit de aporturile culturale (limba, credința, modul de existență). Etnia stă la baza formării unui popor sau a unei națiuni”.

I Tot conform acestui dicționar, grupul etnic se referă la divizarea verticală a unei societăți în care un grup, parte a unei populații, posedă o cultură proprie, distinctă. Membrii unui astfel de grup au o origine comună, reală sau preimpusă, și de regulă, o rasă, religie sau apartenență națională, diferită de cea a majorității”.

Dobrogea, tărâmul dintre Dunăre și Marea Neagră, a constituit dintotdeauna un mozaic etnic. Cea mai importantă bogăție a acestor meleaguri sunt oamenii, un amestec inedit de etnii, care au ales să se stabilească într-unul dintre cele mai sălbatice medii și l-au transformat în „acasă”.

Conform datelor recensământului din 2021, cele două județe din partea românească a Dobrogei aveau o populație de 971.643 de locuitori, din care 863.620 (90,94%) sunt români, 19850 aromâni, 27.580 turci, 23.409 tătari, 21.623 lipoveni și restul greci, ucraineni și bulgari (tabelul nr. 1., fig. nr.1)

Nr. total locuitori	Români	Aromâni	Turci	Tătari	Rromi	Lipoveni	Greci	Bulgari	Italieni	Alte etnii
971 643	863.620	19850	27.580	23.409	8223	21.623	2100	430	214	6200

Tabel nr. 1. Structura etnică a populației în Dobrogea în anul 2021
(Sursa: Institutul Național de Statistică)

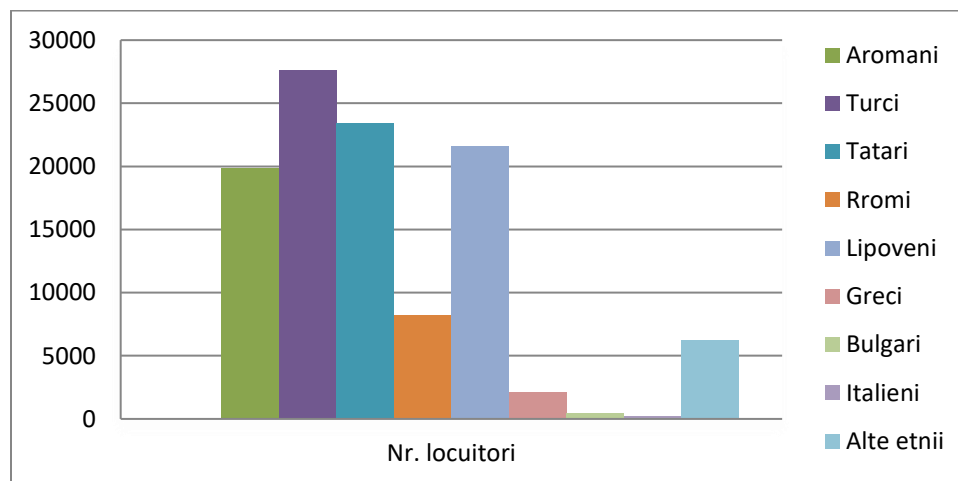

Figura nr.1. Structura etnică a populației din Dobrogea în anul 2021

Patrimoniul etnofolcloric multicultural al spațiului dobrogean se bazează pe valorificarea patrimoniului material și spiritual moștenit de la înaintași, transmis din generație în generație și descoperit în viața de zi cu zi a oamenilor sau cu ocazia unor manifestări culturale. „Dobrogea etnografică” prezintă un interes deosebit și datorită structurii populației: români, autohtoni sau veniți din celelalte provincii românești, aromâni, turci, tătari, nemți, lipoveni, bulgari, greci, italieni. În acest context, moștenirea etnofolclorică, cuprinzând arhitectura populară, tradițiile și obiceiurile populare,

artizanatul, portul și folclorul popular, gastronomia, specifică fiecărui grup etnic constituie un element definitoriu pentru spațiul dobrogean.

Dezvoltarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, caracterizat de elementele menționate, contribuie în mod esențial la integrarea reușită într-o Europa multiculturală și multinațională.

Aceste etnii sunt rezultatul unei istorii de peste 2000 de ani și al complexității fenomenelor de cultură și civilizație care le-au adus să trăiască împreună. Fiecare dintre aceste etnii și-au păstrat identitatea culturală, tradițiile și obiceiurile și, aducând în același timp, poporului român propria contribuție la dezvoltarea vieții economico-sociale, în general.

Resurse etnofolclorice principale sunt:

- arhitectura tradițională
- portul popular
- ocupații, meșteșuguri, unelte și instalații tradiționale;
- obiceiuri tradiționale;
- folclorul: literar, muzical și coregrafic.

Arhitectura tradițională dobrogeană este variată, datorită etniilor. Ea este încă reprezentată în Dobrogea prin case vechi, țărănești, specifice fiecărei minorități etnice. Materialele folosite la construcția caselor, indiferent de populația căreia au aparținut sunt piatra pentru temelie, chirpicii și ceamurul pentru pereți, lemnul pentru tâmplărie și șarpantă, stuful, olana sau țigla pentru acoperiș.

Am regăsit arhitectura populară românească în timpul deplasării pe teren și este reprezentată de case vechi, cum ar fi cele de la Ostrov și Oltina, din sud-vestul Dobrogei. Locuințele dobrogene erau, în vechime, de două feluri. Primul tip era bicelular (fig. nr. 2), cu tindă și odaie, dominant în așezările rurale dobrogene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Acest tip de case se mai păstrează și astăzi în localitățile Ostrov, Dunăreni, Vlahi, Rasova.

Fig. nr.2. Casă tradițională românească din Ostrov **Fig. nr. 3.** Casă tradițională românească din Oltina
(arhivă personală)

Locuința tricelulară (Fig. nr.3), cu tindă mediană și două camere, succede primul tip de case și este întâlnit la Oltina, Seimeni, Seimenii Mici, Aliman. Casa de la Oltina, datată din 1573, are temelia zidită din piatră de râu, pereții din chirpicii și acoperișul din olană. Este tipul de casă tricelulară cu prispă la fațadă și foișor dispus în ax.

Gospodăria tradițională țărănească a rușilor lipoveni este realizată din lut, piatră, lemn și stuf și se integrează armonios în peisajul specific dobrogean. Ansamblul arhitectural cuprinde casa cu chiler (spațiu de depozitare) și câteva din anexele tipice pentru o gospodărie din această zonă: grajdul pentru

animale, șoproanele, bucătăria și cuptorul de vară, porumbarul, fântâna. La fațadă și pe latura dinspre stradă, casa are prispă cu balustradă și stâlpi. Pe latura din spate (spre nord) pe aproape toată lungimea casei se găsește chilerul. Această încăpere era folosită ca și spațiu de depozitare.

Gospodăria tradițională are la exterior ornamente colorate în albastru. La pazie și fronton, acestea sunt realizate în tehnica traforului. S-au folosit motive florale, geometrice și zoomorfe foarte des întâlnite în arhitectura tradițională din această zonă (fig. nr. 4).

Fig. nr. 4. Casă tradițională lipovenească din Enisala, județul

Foto: preluare <https://rusiilipoveni.wordpress.com>

Casele tradiționale turcești erau construite din chirpici, ceamur pentru pereți, cu acoperiș din scânduri de lemn sau țigle, împrejmuite cu piatră de râu, cu cuptor de pământ în curți, case ce sunt tot mai rar întâlnite prin zona Hârșovei (fig. nr. 5) și sudul Dobrogei, la granița cu Bulgaria, la Bașpunar sau numele actual al localității, Fântâna Mare (fig. nr. 6 și fig. nr.7).

Fig. nr. 5. Casă tradițională turcească din Hârșova **Fig. nr. 6.** Casă tradițională turcească din Bașpunar județul Constanța (Fântâna Mare)

(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Fig. nr. 7. Cuptor turcesc din localitatea Bașpunar

(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Portul popular

În prezent, portul tradițional nu mai este prezent, el fiind înlocuit de portul orașenesc, de zi cu zi. Doar în zilele de sărbătoare sau la biserică, se mai pot întâlni unele elemente ale porturilor tradiționale, purtate în special de către bătrâni. Astfel, portul popular din Dobrogea păstrează aspectele specifice multitudinii etnice.

Portul tradițional românesc (Fig. nr. 8)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - căciula, confecționată din piele de miel;
 - cămașa albă, cu broderie executată cu arnici și cu mătase, cu motive geometrice și florale;
 - chimir, brâu țesut la război sau confecționat din piele, purtat peste cămașă;
 - ițari, pantaloni confecționați dintr-o stofă albă, lucrată în casă;
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - cămașă, bogat ornamentată, lucrată pe pânza albă țesută în casă;
 - poale, ornamentate doar în partea de jos, continuând modelul cămășii;
 - bârneață, brâu țesut în casă, din canva;
 - bundița, cojoc fără mâneci, din piele de oaie, bogat ornamentat cu motive geometrice.

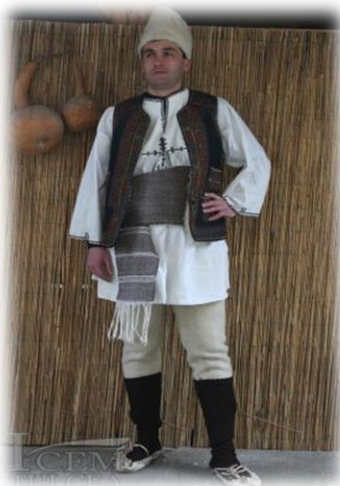

Fig. nr. 8. Port tradițional românesc din Dobrogea

(preluare http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI)

Portul lipovenesc (Fig. nr.9)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - rubașcă, o cămașă largă, din pânză sau mătase, fără guler și cu bentiță, croită drept, cu încheietura într-o parte a gâtului, colorată în tonuri vii;
 - pois, brâu foarte îngust, lucrat din lână, în diferite culori și terminat la capete cu ciucuri ce încinge cămășile peste mijloc;
 - pedeuca (paddioveca), o haină lungă de stofă de culoare albastru închis, ce se purta peste haine;
 - pantaloni largi, cu croială dreaptă;
 - iericiki, ciorapi albi, împlețiți din lână;

- cizme negre;
- bărbații poartă barbă mare (bătrâni),
- la gât poartă o cruce mare, pe care au primit-o la botez și de care nu se despart niciodată , ca semn al creștinătății.

- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - iubca: fustă, confecționată din mățasuri, catifele și stofe subțiri de lână;

- cofta, cutaveica, cufaica: bluze, făcute din materiale din culori vii;

- pois, brâu confecționat din lână, terminat cu ciucuri și de care este prinsă o punguliță;

- chicica, bonețică ce acoperă cocul la femeile căsătorite sau baticul viu colorat-kaseacul;

- fetele nemăritate își împletesc părul într-o singură coadă și își prind în păr o panglică alba;

- lestovca: mățaniile, realizate din piele, cu diferite decorațiuni.

Fig. nr. 9. Port tradițional lipovenesc (arhivă personală)

Portul tradițional turcesc (fig. nr.10)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - șalvari, pantaloni largi de culoare albastru închis, cu broderie neagră;
 - brâu de culoare roșie, din lână;
 - fes de culoare roșie sau turban alb.

- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - Fistan , Șalvari, Ilik brodat.
 - Kaftan;
 - Işlenmiş gömlek (cămăși brodate, rochii);
 - Fes, voal, cember;

Fig. nr. 10. Portul tradițional turcesc **Fig. nr. 11.** Portul tradițional tătar
(preluare <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>)

Portul traditional tătar (fig. nr. 11)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - cămașă alba cu guler tunica;
 - saltar (ilicul), prezent în diferite variante din catifea, cusut cu fir de argint sau aur ;
 - brâu roșu sau verde din catifea;
 - pantaloni din stofă albastră sau neagră;
 - turban.
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - aldina salmon: pieptarul, cu broderii multicolore;

- ieteclie: fusta confecționată din panza roșie cu broderii multicolore executate la gherghef;
- legătura pe cap, confecționată dintr-o pânză din borangic alb, violet sau verde ;
- cancoi cusac, cordon în filigram;
- terlic: papuci împlețiți din lână;
- omicli sorap, ciorapii din lână cu elemente decorative.

Portul traditional aromân sau macedonean (fig. nr. 12)

- Costumul bărbătesc reprezentat prin:
 - giumedanul, ilicul, închis într-o parte;
 - duluma, vesta cu mâneci, tivite cu ornamente negre, roșii, cafenii și argintii ;
 - șalvari, largi asemănători cu cei bulgărești;
 - sarica, haină neagră din lână mițoasă, folosită pentru anotimpul friguros.
- Costumul femeiesc reprezentat prin:
 - cămașa albă cu mâneci largi, cu ornamente din dantelă;
 - cinduse, rochia țesută din lână neagră sau albastru închis ;

- plisirna sau cumașiu , rochia cu multe pliuri,
- ibade, vesta scurtă ornamentată cu fireturi din argint;
- poale, catrința sau șorțul cu vergi verticale colorate;
- papute: pantofi;
- căciula, din pâsla roșie tivită cu fire de argint, prinsă sub bărbie cu o bandă de mărzele, peste care se poartă o basma neagră.
- accesoriile sunt batista, albă, ornată cu broderii, centuri din mărzele, brățări și mărzele.

Fig. nr. 12. Portul tradițional aromân

(preluare http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI)

Concluzii. Dobrogea, ca spațiu excepțional de multiculturalitate interetnică dispune de resurse turistice deosebit de importante, excelând prin cele etnofolclorice prezentate anterior. Resursele turistice etnofolclorice pot susține și alte forme de turism pe lângă cel etnofolcloric: agroturismul și turismul cultural-istoric. Din păcate, valorificarea acestor resurse în Dobrogea, prin turism etnofolcloric este destul de redus.

BIBLIOGRAFIE

- Bujduveanu, T., *Romanitatea balcanică și civilizația aromânilor*, Editura Ex-Ponto, Constanța, 1997
- Capidan, Th., *Macedo-românii – etnografie, istorie, limbă*, Editura Dacoromână, București, 2010
- Carageani, Gh., *Studii aromâne*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999
- Cocean, P., *Patrimoniul turistic al României*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010
- Cocean, P., *Geografia turismului*, Editura Focul Viu, Cluj-Napoca, 1999
- Costin, C., *Curs de Etnografie și Folclor*, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării, Suceava, 2012
- Erdeli, G., Câdea M., Braghină C., Costache S., Zamfir D., *Dicționar de geografie umană*, Editura Corint, București, 1999
- Ipatov, F., *Rușii-lipoveni din România*, Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2001
- Mehmet A.E., *Civilizația Turcă*, București, 1981
- <https://rusiilipoveni.wordpress.com/>
- <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoTurci.html>
- http://www.academia.edu/7149391/UNIVERSITATEA_DIN_BUCURESTI
- <https://simpozionul-de-geografia-turismului-pentru-elevi2.webnode.ro>

Efectele economice ale turismului asupra teritoriului

The economic effects of tourism on the territory

Prof. dr. Barbu Constantin Ionuț⁷⁹

Rezumat. Turismul reprezintă unul dintre cele mai energice și mai apreciable fenomene din economia contemporană. Evoluția lui este impulsionată de mersul vieții economice și sociale, urmare a faptului că dezvoltarea economică facilitează condiții de călătorie pentru un număr din ce în ce mai mare de persoane. Impactul activităților economice a reprezentat și reprezintă în continuare o permanentă preocupare a cercetărilor și a specialiștilor din domeniu. Activitatea turistică dintr-un anumit teritoriu poate avea atât efecte pozitive, cât și negative pentru teritoriul respectiv. Dintre efectele pozitive ale turismului, binecunoscute sunt cele de stimulare a economiei prin efectul multiplicator al cheltuielilor realizate de turiști la destinație, creșterea veniturilor bugetare, evoluția gradului de ocupare a forței de muncă. Efectele negative sunt reprezentate, în special, de inflația ce se poate instala prin creșterea prețurilor la produsele de bază sau scumpirea terenurilor și clădirilor. Un alt efect negativ este generat de problema personalului calificat, care să lucreze în domeniul hospitalității.

Cuvinte-cheie: *turism, economie, efecte economice, dezvoltare economică, efect multiplicator, venituri.*

Abstract. Tourism represents one of the most energetic and appreciable phenomena in the contemporary economy. Its evolution is driven by the progress of economic and social life, as a result of the fact that the economic development facilitates travel conditions for an ever-increasing number of people. The impact of economic activities represented and still represents a permanent concern of researches and specialists in the field. Tourism activity in a certain territory can have both positive and negative effects for that territory. Among the positive effects of tourism, the well-known are those of stimulating the economy through the multiplier effect of the expenses made by tourists at the destination, the increase in budget revenues, the evolution of the employment rate. The negative effects are particularly represented by the inflation that can set in by increasing the prices of basic products or the price of land and buildings. Another negative effect is generated by the problem of qualified personnel to work in the field of hospitality.

Keywords: *tourism, economy, economic effects, economic development, multiplier effect, incomes*

Introducere. Turismul, prin activitatea sa economică, poate avea atât efecte pozitive cât și negative asupra unui teritoriu (figura 1). Această apreciere a efectelor pozitive sau negative depinde în mod deosebit de cel care face aceste observații. De exemplu, mărimea capacității de cazare a unei structuri de cazare într-o anumită zonă turistică va duce la crearea de noi locuri de muncă (atât pentru persoanele ce vor fi angajate pentru lucrările de construcție, cât și pentru persoanele ce vor fi angajate pentru funcționarea eficientă a respectivei structuri de cazare). Un alt observator poate scoate în evidență efectele negative ale creării de noi locuri de muncă, și anume că aceste locuri de muncă vor fi în cea mai

⁷⁹ Profesor doctor, Școala Gimnazială Nr. 1 Barcea, Str. Căminului Nr. 1145, Comuna Barcea, jud. Galați, e-mail: constantin_ionut_barbu@yahoo.com

mare parte cu jumătate de normă, vor solicita o pregătire scăzută a angajaților, salariile vor fi modeste și cu posibilități reduse de avansare (Toader, V., 2014).

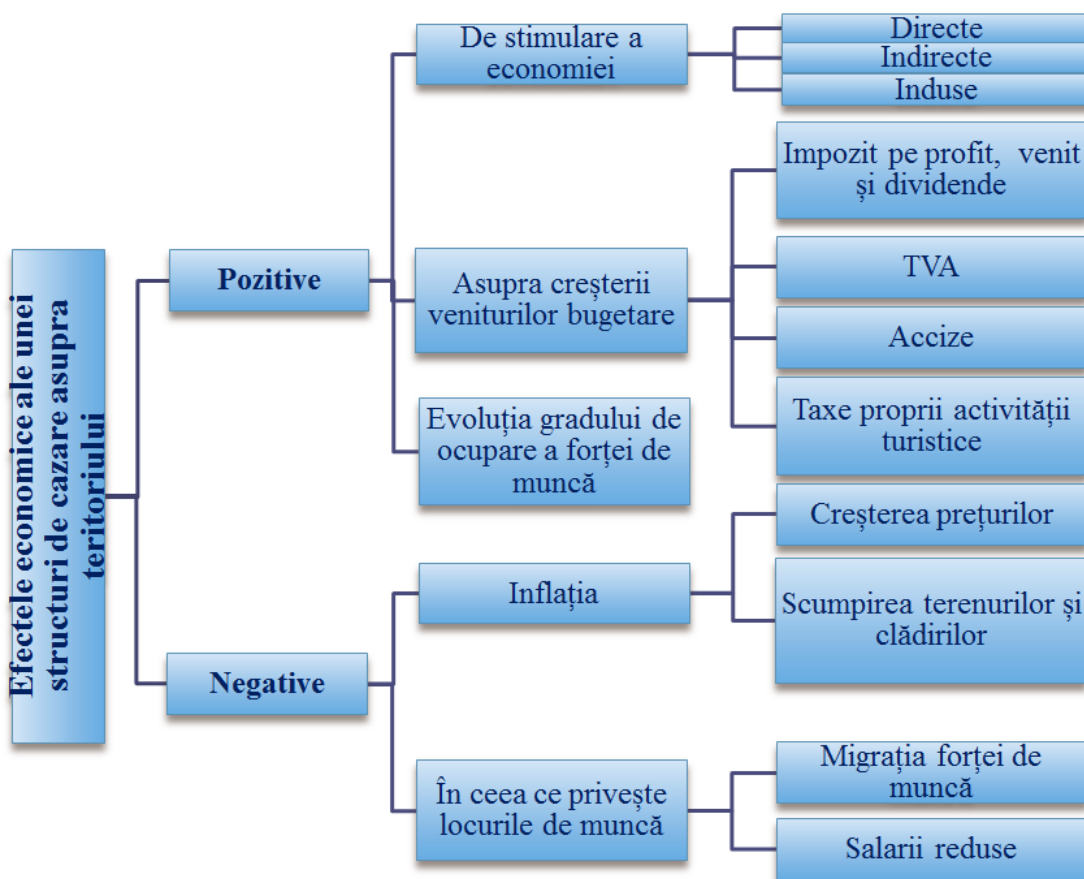
Discuții.

I. Efecte pozitive

Este necesar de specificat faptul că industria turistică este capabilă să asigure prosperitatea unor zone defavorizate, putând fi un remediu pentru regiunile dezindustrializate. Această prosperitate poate fi generată prin dezvoltarea unor teritorii cu mai puține resurse cu valoare economică mare, dar care are importante, valoroase și atractive resurse turistice naturale și/sau antropice. Ca urmare a acestora, turismul poate fi considerat ”o pârgă de atenuare a dezechilibrelor interregionale” (Teodorescu, C., 2009).

1. Efecte de stimulare a economiei

1. Structura de cazare, ca element principal al turismului ce este o ramură a sectorului terțiar, are un rol de interferență între diverse domenii și sectoare. În sectorul turistic, pe lângă serviciile de cazare și alimentație publică puse la dispoziție de structurile de cazare, sunt utilizate și alte servicii sau activități din alte ramuri economice. Deci, prin activitatea unei structuri de cazare, efectele pozitive asupra economiei sunt grupate în două sensuri:

2. **Figura 1.** Efectele economice ale unei structuri de cazare asupra teritoriului

3. Sursa: Barbu, C., I., 2018

4. a). Susține dezvoltarea noilor funcții economice ce sunt dependente industriei turistice: locuri de distracție și petrecere a timpului liber, transporturi speciale (telescaune, telecabine), producție de artizanat;

5. b). Generează creșteri substanțiale în activitățile altor ramuri economice ce sunt în strânsă legătură unele cu altele: agricultură, industrie alimentară, transporturi, servicii culturale, construcții, etc.

6. Se pot identifica trei tipuri de efecte pozitive pe care o structură de cazare le poate genera asupra dezvoltării economice (Cocan R., și colab., 2014):

7. a). *Efectul direct* pe care îl generează o structură de cazare este raportat la impactul economic pe care îl poate avea creșterea cheltuielilor turistice în cadrul câștigurilor structurilor de cazare precum și în cadrul celorlalte servicii ce deservește industria turistică (companii de transport, zone de agrement, comercianți de suveniruri). Dacă la restaurantul unei pensiuni sosește un grup mai mare de turiști / vizitatori și solicită luarea mesei, va genera încasări suplimentare, iar dacă o mare parte vor dori să se și cazeze încasările se vor mări substanțial nu numai pentru structura de cazare respectivă ci și pentru alte magazine și agenții comerciale din zona unde este amplasată pensiunea respectivă;

8. b). *Efectele indirecte* se referă cu precădere la impactul economic pozitiv pe care îl poate avea majorarea cheltuielilor unei structuri de cazare asupra altor ramuri economice; astfel se poate înainta ideea unor efecte în cascadă ale bugetelor monetare din turism, aceste bugete fiind folosite pentru:

- Plata datoriilor față de furnizori, legate de comenzile curente sau de investiții (produse alimentare, nealimentare, servicii utilitare – apă, gaz, electricitate, canalizare – echipamente, etc.). La rândul lor acești furnizori, pentru a-și onora comenzile, vor trimite comenzi la propriii lor furnizori (de exemplu, o terasă din preajma unui obiectiv turistic important care oferă și masă solicitanților, se va aproviziona prin comenzi către furnizorii de băuturi răcoritoare, băuturi alcoolice, diverse ingrediente pentru bucătărie (pentru a putea răspunde oricăror solicitări din meniu); la rândul lor furnizorii terasei vor lansa comenzi către propriii furnizorii sau direct către producători. Producătorii vor comanda ambalaje specifice produselor lor, și așa mai departe). Așadar, putem concluziona că o unitate monetară plătită de un turist trece succesiv prin mâinile a "n" producători sau furnizori

- Plata taxelor către stat, cu aceste sume "statul va putea investi în infrastructura generală, în menținerea și dezvoltarea potențialului turistic".

9. c). *Efectele induse* reprezintă un procent din banii proveniți de la turiști, ce nu vor fi direcționați către furnizori, vor fi utilizați de către administrația structurii de cazare atât pentru plata salariilor și dividendelor asociaților direct implicați în industria turismului cât și celor indirect implicați. Acest buget reprezintă sumele de bani care se vor întoarce la rândul lor în economia locală sub forma cheltuielilor pe consum din gospodăriile populației ce lucrează într-o structură de primire turistică (pensiune, hotel, motel, restaurante, terase, baruri). Din cele afirmate mai sus putem trage concluzia că un turist nu dă de lucru doar celor angajați în structurile de primire turistică, ci și brutărilor de la care se aprovizionează angajații respectivei structuri, magazinelor alimentare de unde își cumpără produsele necesare familiei, depozitelor de construcții de unde directorul hotelului/pensiunii cumpără diverse materiale pentru ridicarea unei case, sau producătorii de confecții unde aceștia își fac costumele. Toate persoanele (angajații hotelului, brutăriei, croitoriei, magazinelor alimentare, depozitelor de construcție, respectiv patronii acestora) cheltuiesc sume de bani suplimentare, sume provenite din încasările provenite de la turiștii sosiți la structura de cazare dintr-o localitate sau stațiune turistică, toate acestea generând efecte induse.

10. d). *Efectul multiplicator al veniturilor din turism* redă sumele adiționale, ce sunt generate de cheltuielile turistice. Un consum primar făcut de un turist/excursionist, de exemplu, într-o structură de cazare, poate servi unor noi investiții, pentru plata salariilor, a unor credite sau pentru plata unor bunuri și servicii de care beneficiază structura de cazare. La rândul lor, beneficiarii vor cheltui banii în alte scopuri, iar circuitul este reluat, și astfel unitățile monetare provenite din turism sunt cheltuite de mai multe ori, distribuindu-se către diferite sectoare economice, generând venituri repetitiv. Ratele de multiplicare a încasărilor turistice în circuitul economic depind de viteza cu care banii se scurg spre alte destinații, fenomen ce poate avea loc în timp ce sunt realizate cheltuieli suplimentare. Dacă economia unui stat este dependentă de importuri, scurgerea banilor spre diverse destinații economice externe este una rapidă. Aceste scurgeri sunt neeconomice și sunt echivalente cu ieșirea unităților monetare din circuitul economic al unei economii. (Iordache, C., M., 2005).

Pentru a se dobândi un randament cât mai mare pe seama cheltuielilor provenite din industria turismului, trebuie atrase cât mai multe cheltuieli de bunuri și/sau servicii de către economia locală, în defavoarea economisirilor sau achiziționării din export a diverselor bunuri și/servicii (astfel eliminându-se scurgerile neeconomice ale unităților monetare).

În consecință, unitățile monetare ce sunt cheltuite în primă instanță de către turiști, vor contribui în continuare la mai multe operații economice, având ca principal efect amplificarea proceselor de producție. În urma cheltuielilor realizate de către turiști, antreprenorii implicați în această activitate economică vor contribui la bugelul local prin intermediul unor taxe și impozite mai mari.

Efectul multiplicator al unei cheltuieli de 1000 euro făcute de către turiști este redat schematic în figura 2, în care sunt prezentate doar trei cicluri economice ale cheltuielilor generate de turism.

Se poate observa că de la un ciclu la altul, unitățile monetare intrate în circuitul economic sunt din ce în ce mai puține. Acest fapt este dat de scurgerile din sistem prin intermediul cheltuielilor orientate către destinații neeconomice pentru teritoriu, impozite, taxe, iar valoarea unităților monetare va deveni nulă după aproximativ 6 – 7 cicluri.

Tabel 1. Modul de funcționare al multiplicatorului de venituri

Ciclul 1	Ciclul 2	Ciclul 3	Ciclul 4	Ciclul 5	Ciclul 6	Ciclul 7	Total
1000 €	500 €	250 €	125 €	62,5 €	32,25 €	16,12	1985,87 €

Sursa: Adaptare după Iordache, C., M., și colab, 2005

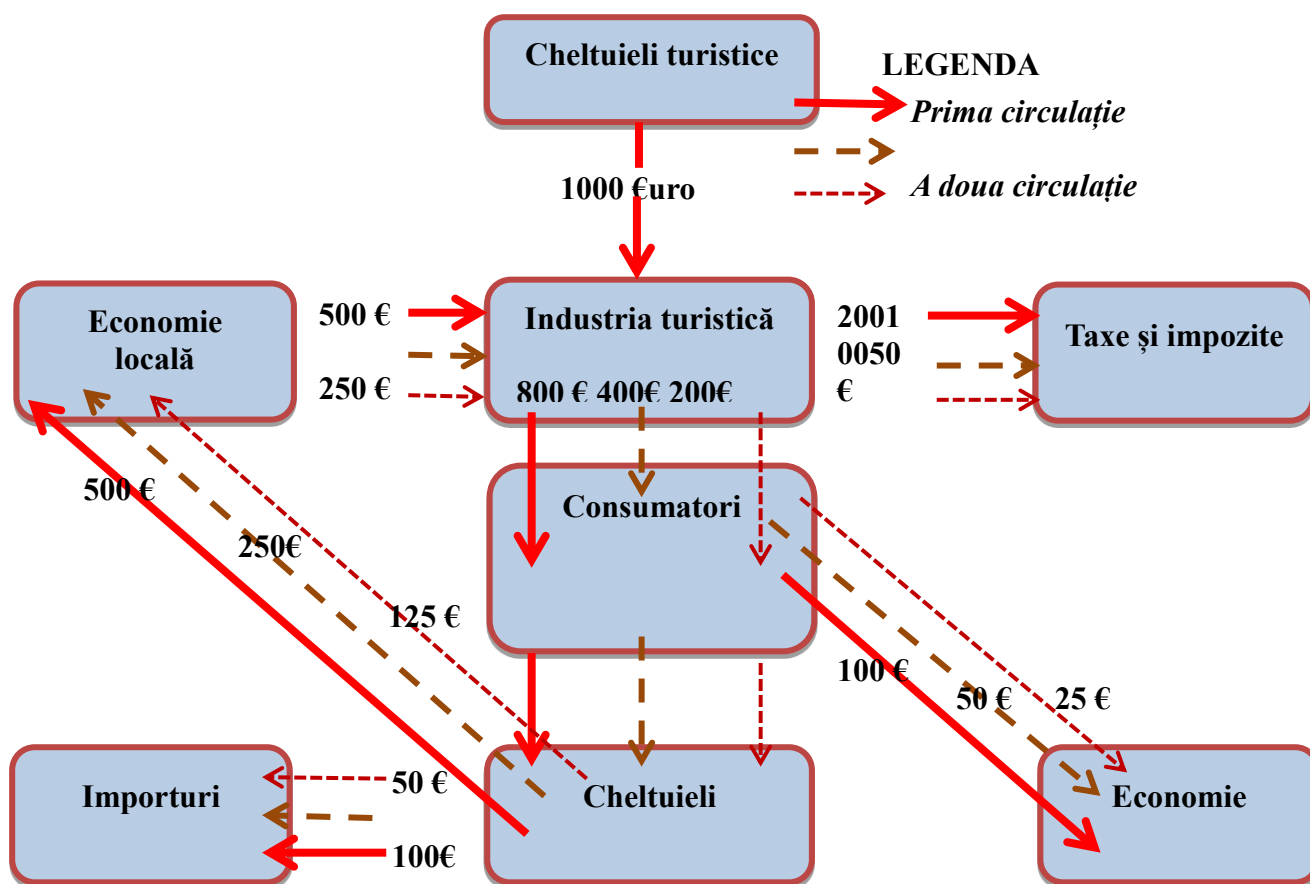

Figura 2. Efectul multiplicator al unei cheltuieli de 1000 euro făcute de către turiști
 Sursa: Adaptare după Iordache, C., M., și colab, 2005

Pentru înțelegerea multiplicatorului de venituri din turism, unii autori au încercat să facă niște presupuneri, cu titlu demonstrativ, asupra proporțiilor dintr-un euro turistic primit de către o comunitate care se cheltuiesc sau economisesc (Iordache, C., M., și colab, 2005, apud R. M. Mchintosh, C.R. Goeldner). Pentru a se scoate în evidență acest lucru, putem presupune că într-un an, într-o anumită comunitate se înregistrează o cheltuială din industria turistică de 1000 euro, iar tendința marginală spre consum este de $\frac{1}{2}$ iar cheltuiala inițială ar putea parcurge 7 cicluri (Tabelul 1).

Astfel, cheltuiala turistică de 1000 € înregistrată din activități turistice generează un venit de aproximativ 2000 € într-un an pentru un teritoriu aflat într-o regiune turistică. Dacă tendința marginală ar fi de $\frac{1}{3}$ acest multiplicator de venit ar fi de 3 (Iordache C., M., și colab, 2005).

Dacă se analizează efectul multiplicator al veniturilor pentru un complex turistic, se va observa că efectul cel mai mare al multiplicatorului îl va avea structura de cazare turistică. Acest lucru se datorează faptului că multiplicatorul se transformă cel mai eficient și mai rapid în venituri – profit în domeniul industriei turismului.

Efectul multiplicator al turismului este generat în mod direct de către:

- Sumele de bani provenite din turism, ce au rămas la destinația turistică, după ce sunt plătite impozitele, și furnizorii direcți ai prestatorilor de turism;
- Nivelul antreprenorial al întreprinzătorilor locali/regionali;
- Concurența din industria turismului;

d) Promovarea producției interne (de exemplu, dacă cheltuielile sunt îndreptate preponderent către exporturi, efectul multiplicator își diminuează efectul asupra teritoriului), în altă ordine de idei, sloganul *”cumpărați produse fabricate în țară, nu este un slogan patriotic, ci o condiție sine – qua – non pentru propagarea efectelor pozitive ale turismului asupra unei cât mai extinse părți din economie”* (Cocean, R., și colab, 2014, pag. 107, apud Vanhove N., 2005).

”Determinarea efectului multiplicator în turism constituie un instrument de stabilire a cascadei cheltuielilor turistice și a influenței pe care acestea le au asupra economiei. Cert este însă, că valoarea lui este condiționată de gradul de dezvoltare economică al regiunii, efectul multiplicator fiind în descreștere pe măsură ce economia este caracterizată printr-un număr tot mai mic de subramuri productive, fiind necesară apelarea la resurse externe pentru satisfacerea cerințelor turiștilor” (Iordache, C., M., și colab, 2005, pag. 247).

Deși analiza efectului multiplicator al activităților turistice are o importanță evidentă în măsurarea impactului teritorial, cunoașterea sa este mult îngreunată de o serie de dificultăți obiective, dintre care se detașează cele legate de colectarea datelor (de către organismele oficiale sau de către cercetători), cele legate de selectarea datelor relevante și cele legate de estimarea capacității sistemului turistic local de a integra și de a activa efectul multiplicator (Harcombe, 1999).

2. Efecte asupra creșterii veniturilor bugetare

Cele mai importante mijloace prin care turismul participă la creșterea veniturilor de la bugetele locale și naționale sunt: impozitele pe profit generate de structurile de cazare, impozitul pe venit al angajaților din structurile de cazare, impozitul pe venit al celor ce câștigă dividende din turism, taxa pe valoare adăugată (TVA) aplicată în turism, accizele de la produsele achiziționate de turiști în timpul deplasării lor la/ spre destinațiile turistice (benzină, țigări, băuturi alcoolice), taxe proprii aplicate sectorului turistic (taxe de stațiune, taxe de aeroport, taxe de drum etc.).

11. Foarte important și de dorit ar fi ca aceste taxe și impozite, amintite mai sus, să fie dimensionate cu mare atenție, astfel încât să nu fie un factor de îndepărtare a turiștilor și care să producă o descurajare a cererii turistice.

3. Efecte în evoluția gradului de ocupare a forței de muncă

Lăsând la o parte impactul extrem de puternic pe care îl are turismul asupra creșterii economice a unei regiuni, are și un impact destul de mare asupra forței de muncă. Făcând comparație cu alte sectoare economice, industria turismului reprezintă un sector ce are un mare număr de angajați. Datorită acestei cereri mari de forță de muncă pe care o solicită turismul, în multe zone acesta a fost perceput *ca o modalitate de a reduce nivelul șomajului* (Cocean R., și colab, 2014, apud Bull A. 1992). De asemenea, turismul dă posibilitatea de angajare pentru un număr considerabil de oameni cu niveluri de calificare și specializare diferite, ușurând în acest mod accesul pe piața muncii a unor categorii de persoane diversificate și mai cu seamă accesul pe piața muncii a grupelor de persoane defavorizate (Cocean R. 2014).

4. Efecte asupra dezvoltării regionale

Valorificarea și dezvoltarea industriei turistice poate aduce avantaje economice nu doar acesteia, ci și celorlalte ramuri ale economiei. De exemplu, îmbunătățirea infrastructurii de transport, a alimentării cu apă potabilă și gaze etc. are efecte benefice atât pentru populația locală cât și pentru societățile economice ce își desfășoară activitatea în respectivul teritoriu.

Turismul generează efecte asupra dezvoltării și diversificării economice a unui teritoriu pe un termen relativ lung. Până la faza dezvoltării, turismul trece prin mai multe faze sau perioade, (R. Cocean și colab, 2014, pag 107-108 apud Vanhove N., 2005)

a). Impactul incipient al turismului asupra economiei locale, este marcat de sosirea primilor vizitatori (turiști) și încasarea primelor venituri din această nouă activitate economică pentru respectivul teritoriu (este scos în evidență impactul direct). În această perioadă impactul economic al turismului este marcat doar de creșterea cifrei de afaceri, a profitului de către prestatorii de servicii de acest gen.

b). Stimularea consumului populației locale, ca urmare a veniturilor obținute din turism, acestea sunt transpuse în salarii pentru angajați, ceea ce face ca puterea de cumpărare a populației din respectiva regiune să crească și astfel este stimulat consumul (este scos în evidență impactul indus). Ca urmare a creșterii puterii de cumpărare se evidențiază impactul pozitiv de stimulare și dezvoltare și a altor sectoare din economia locală, care oferă produse de larg consum.

c). Stimularea investițiilor organizațiilor turistice din zonă – acum, veniturile provenite din activitățile turistice pun la dispoziție o bază suficientă pentru a se putea realiza investiții de către prestatorii de servicii de acest gen în teritoriile locale. Aceste investiții au scopul de a crește și de a diversifica oferta destinației turistice (este scos în evidență *impactul indirect*). Deci, turismul este o activitate economică a sectorului terțiar, care angajează în dezvoltarea sa, în cascadă, și alte ramuri ale economiei. *”Încetul cu încetul, în economia locală apar furnizori care oferă toate tipurile de bunuri și servicii de care turismul are nevoie, eliminând dependența acestuia de achizițiile din afară. În această fază, întregul sistem productiv local începe să graviteze în jurul turismului, ca factor principal de comenzi și creștere economică”* (Cocean R. și colab., 2014, pag. 108). Așadar, este foarte important de precizat că turismul poate genera o *stimulare a dezvoltării activităților antreprenoriale*. Pentru a furniza un produs turistic de calitate, industria turistică are nevoie de o serie de bunuri și servicii. Prin această nevoie ridicată stimulează populația locală să își dezvolte propriile afaceri pentru a produce aceste bunuri și servicii, promovând spiritul antreprenorial.

d). Ultima fază, este cea a *emancipării de sub tutela turismului*, fază în care producătorii de pe piața locală ce au apărut în una din fazele anterioare devin suficient de stabili din punct de vedere economic, și pot să abordeze și alte segmente și piețe geografice. Acest fenomen nu este unul de reducere a importanței sectorului turistic, ci este un rezultat al dezvoltării altor ramuri economice, care sunt în stare să producă o evoluție independentă de cea a sectorului turistic.

II. Efecte negative

Dacă până acum am scos în evidență impactul economic pozitiv al turismului, este important să precizăm și efectele negative asociate industriei turistice în ansamblu.

12. Efecte ale inflației⁸⁰

În zonele cu potențial turistic ridicat, flux mare de turiști, industria turistică adună în același timp într-un singur teritoriu un număr mare de cereri de bunuri și servicii. Mare parte din populația nerezidentă (turiștii) dispune de o putere de cumpărare mult mai mare decât cea a populației rezidente. Deci, ca în orice domeniu economic în care este o anumită presiune din partea cererii, există o reacție promptă a ofertanților, și anume creșterea prețurilor.

În urma acestor creșteri de prețuri, primul efect colateral al industriei turistice este reprezentat de inflație⁸¹. Legătura dintre activitățile turistice și inflație nu este atât de simplă, ea fiind limitată temporal

⁸⁰Inflația este un dezechilibru macroeconomic caracterizat printr-o creștere anormală, continuă și generalizată a prețurilor și prin scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale

⁸¹ Inflația este cel mai frecvent efect negativ asociat industriei turismului

și geografic. De exemplu, în sezoanele cu cerere turistică mare, în zonele turistice, sunt înregistrate creșteri ale prețurilor pentru aproape toate produsele. Cu aceste creșteri de prețuri se confruntă și populația rezidentă, chiar dacă mulți dintre aceștia nu profită de câștiguri suplimentare de pe urma impactului economic pozitiv al turismului.

Însă unii autori, apreciază că acest efect al inflației este relativ. Creșterea prețurilor la produsele și serviciile aferente industriei turistice afectează un număr redus de produse de interes pentru turiști, interes de care nu se bucură și din partea localnicilor (cazare în structuri hoteliere, pensiuni, suveniruri, haine specifice zonei, servirea mesei la restaurante, etc.).

Chiar dacă creșterea prețurilor se extinde și asupra produselor de larg consum, aceasta este limitată teritorial, deoarece creșterile sunt concentrate în zonele cu o intensă circulație turistică a destinației (străzi – alei). Astfel se poate realiza o atenuare a efectelor negative, localnicii având posibilitatea să-și facă cumpărăturile de la magazinele mai îndepărtate de sectorul cu o circulație turistică intensă, și unde prețurile nu sunt afectate de cererea turistică.

Prețurile serviciilor de cazare suferă și ele evoluții specifice în destinațiile turistice. Pe termen scurt, ca urmare a unei oferte turistice scăzute, creșterea fluxurilor turistice va genera o creștere a prețurilor și implicit câștiguri mai mari pentru proprietarii de unități de cazare. Dar studiile arată că pe termen lung destinația turistică poate suferi o scădere a cererii turistice ca urmare a concurenței ce există între destinațiile turistice.

Un alt element ce este afectat de dezvoltarea turismului într-un anumit teritoriu este reprezentat de scumpirea terenurilor și clădirilor din zonele turistice, ca urmare a cererii din partea vizitatorilor, care sunt interesați să achiziționeze sau să își ridice în aceste spații reședințe secundare. Acest aspect este considerat profitabil, dar nu ar trebui să se omită faptul că aceste scumpiri vor duce la scăderea șanselor populației locale, în special a celei tinere, să își facă propria gospodărie (Toader, V., 2014).

Analizând factorii care duc la presiunea inflației în toate activitățile turistice, (inclusiv în cadrul activităților de cazare), putem aprecia că în sectorul turistic se manifestă două tipuri de inflație: *inflația prin cerere și inflația prin costuri*. Inflația prin cerere este determinată de cererea produselor turistice, cerere ce depășește oferta existentă, fiind determinată de sezonabilitate, precum și de creșterea sumelor de bani disponibile ca urmare a încasărilor din serviciile și produsele turistice. Inflația prin costuri apare în urma creșterii prețurilor la produsele și serviciile turistice, sau în urma creșterii costurilor pentru materiile prime în cadrul restaurantelor, (de exemplu, alimente, băuturi răcoritoare, etc.), precum și ca urmare a creșterii costurilor cu forța de muncă, etc.

13. Efecte negative în ceea ce privește locurile de muncă

Ca urmare a faptului că cererea și oferta turistică determină concentrarea activității turistice în anumite zone geografice, la nivelul unei regiuni sau țări se poate înregistra fenomenul migraționist al forței de muncă spre zonele turistice, generând un deficit de forță de muncă în zonele în care fenomenul migrației este mare.

Un alt aspect negativ și foarte important, este dat de faptul că salariile plătite personalului angajat sunt situate la nivelul salariului minim pe economie. Un procent important din veniturile acestui personal provin din așa numite „bacșișuri”. Aceste venituri reprezintă un mare prejudiciu din punct de vedere economic, ca urmare a faptului că ele nu pot fi cuantificate și verificate sau nu sunt declarate oficial, ele nefiind generatoare de creștere de PIB, venituri la bugetele locale și naționale, ci din contra, ele încurajează dezvoltarea unei ”economii subterane”, neperformante (Cocean R., și colab, 2014).

Concluzii. În ansamblul unei economii turismul se manifestă ca un element dinamizator al sistemului economic el presupunând o cerere specială de bunuri și servicii, cerere care generează o creștere în sfera producției acestora. De asemenea, cererea turistică determină o adaptare a ofertei, care se materializează în dezvoltarea structurilor turistice și, indirect, în stimularea producției ramurilor participante la construirea și realizarea de noi mijloace de transport, instalații de agrement etc. Dezvoltarea turismului conduce astfel, la un semnificativ spor de producție.

BIBLIOGRAFIE

- Armaș, I., *Teorie și metodologie geografică*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006
- Barbu, C., I., Drugan, O., N., „Touristic landscape and geosystems from Ozana-Topolița (Neamț) Depression”, *Annals of Valahia University of Târgoviște. Geographical Series*, 2015
- Barbu, C., I., *Impactul turismului asupra sistemului teritorial local din Depresiunea Neamțului*, Teza de Doctorat, Universitatea Al. I. Cuza, Iași, 2018
- Barbu, C., I., Stănilă A., „Economic impact of accommodation structures on the local territorial system”, *Annals of Valahia University of Târgoviște. Geographical Series*, 2016
- Bâc, P., D., *Turismul și dezvoltarea durabilă. Realități. Provocări. Oportunități*, Editura Economică, București, 2013
- Bulai, M., „Impactul crizei economice asupra cererii turistice în Moldova”, în *Turismul Rural Românesc în contextul dezvoltării durabile. Actualitate și perspectivă*, vol. XXIV, 2011
- Cocean, R., Moiescu, O., I., Toader, V., *Economie și planificare strategică în turism*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2014
- Groza, O., *Geografia industriei*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2000
- Iordache, C., M., *Efectul multiplicator al turismului*, Universitatea Constantin Brâncoveanu, Facultatea Management Marketing în Afaceri Economice, Rm. Vâlcea, Analele Facultății de Economie Oradea, 2005
- Toader, V., *Economia turismului și industriei ospitalității. Note de curs*, Facultatea de Business, Univ. Babeș – Bolyai, Cluj Napoca, 2014.

**Semnificațiile termenului geografic „hlabnic” sau „vlabnic”
din Moldova istorică**
**The meanings of the geographical terms of „hlabnic” or „vlabnic”
in historical Moldova**

Ipate Emil-Dănuț⁸²

Rezumat. Forma cea mai veche de atestare documentară a entopicului analizat este cea de *hlabnic*, iar împreună cu forma *vlabnic* se află în documentele interne dintr-o perioadă cuprinsă între anii 1440 și 1727. Articolul evidențiază etimologia și semnificația pe care le putem atribui termenilor respectivi (împreună cu toate variante lor), surprinzând o sumedenie de dificultăți de interpretare și o serie de confuzii inerente înțelegerii toponomastice, a semnificațiilor specifice terminologiei adaptate pentru anumite situații, perioade și spații geografice din Moldova istorică, atât la est, cât și la vest de valea Prutului.

Cuvinte cheie: *hlabnic, hladnic, vlabnic, vladnic, vlahnic*

Abstract. The oldest documented word of the analyzed entopic is that of ‘hlabnic’, and together with ‘vlabnic’ it is found within the internal documents between 1440 and 1727. The article highlights the etymology and meaning we can attribute to the respective word (together with all their variants), capturing a lot of reading difficulties and a series of confusions inherent in the toponymic understanding, of the specific meanings of the terminology adapted for certain situations, periods and geographical spaces in historical Moldova, both east and west of the Prut valley.

Keywords: *hlabnic, hladnic, vlabnic, vladnic, vlahnic*

Iorgu Iordan, în *Toponimia românească*, abordează doar succint termenul de *vladnic*, cel pronunțat popular și *vlamnic*, căruia îi face următoarea descriere: „*Vlamnicul*, așa am auzit în copilărie pronunțându-se numele satului *Vladnicul*, din ale cărui păduri își aduceau tecucenii lemne de foc. Avem o disimilație (*d* și *m* sunt amândouă dentale) și totodată o asimilație (*m*, rezultat din *d*, este o nazală, la fel și cu *n*”)⁸.

În lucrarea *Toponomastică*, editată la Sedcom Libris, Iași, în 2006, autorii ieșeni menționează termenul *hlabnic* la subcapitolul „*e*” - *particularități ale activităților economice*-, unde se face conexiunea cu termenul slav *хлеб* (*pâine, grâu*) și se precizează că... „Din tema slavă *хлеб* (*pâine, grâu*) derivă toponime vechi ca *Leamna*, din Câmpia înaltă a Bălăciței (< *хлебна*), *Lemnia*, din Depresiunea Trei Scaune și *Hlabnic* din Moldova, toate indicând *locuri de cultură preferențială a grâului*”⁷.

În alte cazuri, se ajunge la confuzia, greu de acceptat, cu substantivul *vlădică, vlădici*, un termen cu semnificația de *episcop, stăpânitor, domn, principe* (provenit de la *vladika*, din slava veche). Din primele dicționare și indicatoare de localități (din secolele al XIX-lea și al XX-lea), apar astfel de explicații eronate, fie din cauza confuziei de termeni, prin atracție paronimică, fie prin limitarea la o conexiune greșită, cea cu apelativul *vlădică* (de tipul substantivelor proprii ca Vlad, Vlădeni sau Vlădiceni, ultimul desemnând o poiană în partea de sud a municipiului Iași). Public, se afirmă că, *potrivit tradiției, în anul 1415, domnitorul Alexandru cel Bun și mitropolitul Iosif Mușat au întâmpinat la marginea Iașului, în locul unde se află astăzi Mănăstirea Vlădiceni, alaiul care ducea*

⁸² Ex - prof. Liceul Tehnologic „Petru Poni” Iași și Cex-iasi.ro. E-mail: lipate_emil@yahoo.com

moaștele Sfântului Mare Mucenic Ioan din Trapezunt, de la Cetatea Albă către capitala Suceava. Poiana unde a fost întâmpinat alaiul a căpătat numele de Poiana Vlădicăi, denumire existentă și în cronică (aici se face trimitere la o sursă neștiințifică - un ziar local din Iași).

Or, se știe că acest sfânt a fost decapitat la **2 iunie 1330**, în Cetatea Albă, iar după 72 de ani, la **24 iunie 1402**, moaștele sale au fost duse la Suceava¹⁷. Tot în anul **1402** se putea produce și evenimentul de la sud de Iași, cel cu întâmpinarea din *Poiana Vlădicăi*. Mențiunile ulterioare din anii 1414, 1415 etc., nu indică data evenimentului, ci data consemnării lui în înscrisuri.

De multe ori, constatăm o deturnare semantică a termenului sau o schimbare a înțelesului entopicului *vladnic*, prin utilizarea lui în forma adjectivului *puternic* (pornind de la termenul slav de *vlati = putere* sau de la etimonul numelui de *Vlad*).

Al. Odobescu, în lucrarea istorică *Pseudo-kynegetikos (sec. 19)*, face o astfel de eroare atunci când notează „*urmele unei cetăți de Uriși și brazda vladnică a Troianului*”, unde sensul dat termenului *vladnic* este cel specific adjectivului *puternic, impunător*. Chiar și DEX înregistrează doar forma adjectivală, dându-i o etimologie necunoscută, ceea ce se dezmințe în dicționarul lui H. Tiktin⁶.

Doar în unele dicționare mai noi, „*vladnic*” desemnează un „*teren umed (acoperit cu iarbă), de obicei pe malul unei ape curgătoare*”. Explicația este întărită în următorul citat documentar: „*Am miluit pe giupăneasa lui Albotă... cu un vladnic...pe Jijia cea veche*”. Ca regionalism, poate însemna și *baltă, lac (mare)*, cu plural *vladnice*; din slava veche *владникъ*⁵.

Constatăm că toponimele care-și au originea în acest entopic desemnează locuri amplasate pe forme de relief cu altitudine redusă (văi sau dealuri), în proximitatea unor iazuri, izvoare sau râuri. Forma populară de *vladnic*, ca și variantele *vlainic* și *vlanic*, au apărut începând din secolul al XVII-lea, în conformitate cu mențiunile documentare identificate în cele ce urmează.

Forma *Vladnic* este prezentă într-o traducere din secolul al XVIII-lea (al unui act din secolul al XVI-lea). Se aprecia că ar fi existat un pârâu din bazinul Șacovățului, la NE de Războieni, comuna Țibănești, județul Iași. El traversa un teren de bahnă, aflat acum sub apele Lacului de acumulare Tungujei. Apoi, în apropiere, *Pădurea Vladnic* este denumirea dată pentru un trup de pădure de la NE de satul Băcești, județul Vaslui⁶.

Cea mai veche atestare a termenului geografic de *hlabnic* este întâlnită sub forma *vârvul Hlabnicului*, într-un document din anul 1440, din care voi menționa câteva aspecte relevante.

La **14 noiembrie 1440**, la Vaslui, domnii Moldovei, Iliăș și Ștefan au emis un ispisoc în care se menționează: „*Iar hotarul Ceritienilor...începând din capul heleșteului, peste câmpu, la stâlpu, ...la codru, iar de la codru la vârful Hlabnicului, apoi iarăși dialul pâr la același heleșteu...*” (acest document din „limba sârbească s-au tălmăcit pe limba moldovenească”, la Iași, în anul 1810)⁹.

Entopicul este menționat și în 1451, în expresia *obârșia Hlabnicului*, într-un act pitoresc, emis de Bogdan-Voievod la 17 octombrie 1451, prin care se întărește o proprietate în Podișul Central Moldovenesc, *un hlabnic de fânaș pe Șacovăț, la confluența cu pârâul Gruiețul*, în apropiere de satele actuale Țibana și Țibănești (județul Iași). Aici apare menționat *hlabnicul, locul de prisacă și obiceiul prisăcilor*⁴:

«*Din mila lui Dumnezeu, noi, Bogdan voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră, Pătru Durnea, ne-a slijit drept și credincios. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat și l-am întărit, în țara noastră, în Moldova, loc de prisacă din pustie, pe Șacovăț, anume în capătul Cornișului (Derenului), unde cade Gruiețul în Șacovăț, pe cealaltă parte a Șacovățului, și loc de moară în matca Șacovățului și*

hlabnicul care este mai sus de Gruieț, pentru că i-a fost lui fânaț și pentru că a ascultat acest hlabnic de această prisacă»³.

Localizarea acestui **hlabnic** poate fi în apropierea **pârâului Gruieț** și a satului **Griești**, la SE de Țibănești, județul Iași (lângă un loc ce pare a folosi un toponim de origine latină, de la **granum (grâu)** și nu de **gronium** (mormăit) – sens notat eronat în dicționarul geografic al județului Iași¹⁸. În realitate, denumirea satului Griești este de la un loc de hlabnic plasat în zona colinei menționate documentar cu numele de **Grui sau Gruieț**, de la care și-au tras numele atât **râul Gruieț** (afluent al Șacovățului), cât și satul **Griești**, denumit inițial **Gruiești** (sic) – ceea ce reprezintă o descoperire personală expusă în monografia științifică a zonei aflată în lucru.

Ștefan cel Mare emitea un uric satului Lăslăoani, la **gura Hlabnicului**, iar în prezent acolo există **pârâul Vladnic**, un afluent pe partea stângă al Prutului (la N de satul Zagarancea, în apropiere de Ungheni). Apoi, la 6 august 1610 și în iunie 1627, satul numit **Verdeșeni** sau **Varticeni** era poziționat pe **Hlabnic**, ce pare un afluent al Prutului^{2 și 6}, aspect de clarificat.

În 1643 (7151) martie 8, Gligorie Ureche mare vornic de Țara de Jos, cu nepoții săi, Neculai Ureche spătar și Nistor Batiște, fac cunoscut că și-au împărțit toate satele rămase de la părinți”, printre care apare și.. **Verdeșeni pe Vlamnic, ...ținutul Iași**,¹¹(sat asimilat la Petrești, în secolul al XVIII-lea) desemnând, la prima vedere, o așezare pe un pârâu numit **Vlamnic** sau **Vladnic**, ceea ce nu este chiar o certitudine. După ce analizăm actele din 1583 și din 27 iulie 1609, constatăm că atât în hotarul Petreștilor din ținutul Cârlișău (azi Boghicea, județul Bacău), cât și cel din stânga Prutului (fostul ținut Iași), a existat, în proximitatea lor, câte **o poiană** cu numele de **Vladnic**¹².

Acest termen apare în documentele interne până în anul 1727, atunci când era întărită ca proprietate și „o coadă de heleșteu, ce se cheamă **hlabnicul**, la care **hlabnic** este iazul făcut de hatmanul Balica”, la Vlădenii de pe Jijia^{1 și 6}.

Anatol Eremia tratează distinct ca termeni geografici: **hlabnicul** și **hlabnicul**.

1. Termenul entopic **hlabnic**, frecvent atestat în secolele XV-XVI, dar fără un înțeles clar, are o semnificație doar presupusă: teren defrișat, curătură, fiind atestat documentar în 1451 (după părerea lui A. Eremia)¹³. Astfel, pentru Bogdan Damian, hlabnic semnifică o „**vale... cu izvoare care nu seacă și cu...mlaștini cu stuf și ... iarbă bună de fânaț**”, fie un „**loc acoperit cu nămol apos rămas dintr-o baltă secată**”. Tot Bogdan Damian remarcă mai multe forme documentare ale termenului: **hlabnic** (1440), **vlabnic** (1642), **vladnic**, **hlabnic** (sec. XVI-XVII)¹⁴.

La Anatol Eremia, identitatea etimologică a termenilor pare să se regăsească prin originea lor din vechiul termen slav **Глад** – **frig, răcoare, rece**, din care s-a ajuns, prin evoluție, la sensurile de **lac, pârâu, izvor...rece, vale rece, răcoroasă**. Se adaugă și variantele de **глад, хлад - loc mlaștinos, băltoacă**.¹⁰ E posibil să fi provenit, în anumite cazuri, de la termenul rus **хляб, хлябь** – **genune, hău, abis, șuvoi, cascadă, mlaștină, mocirlă, smârc, nămol, tină**, sau din sârbo-croatul **hleb** – **prăpastie, hău**, ori din **hlöb, hlöp** – **cascadă**.¹⁵

2. Termenul entopic **hlabnic**, (*ist.*) **răchitiș lângă un râu**. În plus, se mai atribuie și sensul de **apă ieșită, care face să meargă moara de apă**.¹⁶ Apare un citat documentar din 1668, în care...S-au pârât...pentru un **hlabnic** ce iaste împotriva satului Vlădeanilor, peste Jijia...Să aleagă **șesul hlabnicului** lui Albotă¹⁰. Se dă exemplul de Vladnic, râuri, afluenți de stânga ai Prutului, în satele Zgarancea și Mășărești (Ungheni), lac secat – Sărăteni. Se apreciază că aceste hidronime apar în vorbirea curentă și cu formele **Vlamnic, Vlanic** (prin simplificarea a grupului fonetic **mn** la **n**). Se adaugă că ideea că entopicul poate fi întâlnit și la forme de relief pozitive precum **Dealul Vlamnicului de la Bălănești** (raionul Ungheni).

Pluralul acestor entopice este hladnice (vladnice), iar ca etimologie se indică același radical slav *Хлад* – frig, răcoare, rece, având un sens arhaic de (lac, pârâu, izvor) rece, (vale) rece, răcoroasă.

În concluzie, termenii și variantele analizate sunt mai frecvent atestate în hrisoavele sec. XV și XVI, având următoarele semnificații extrase documentar: „*hlabnic de fânaț*”, „*vale... cu izvoare care nu seacă și cu...mlaștini cu stuf și ... iarbă bună de fânaț*”, fie un „*loc acoperit cu nămol apos rămas dintr-o baltă secată*”, „*lac, pârâu, izvor...rece, vale rece, răcoroasă*”, „*loc mlăștinos, băltoacă, genune, hău, abis, șuvoi, cascadă, mlaștină, mocirlă, smârc, nămol, tină, răchitiș lângă un râu, apă iezită, care face să meargă moara de apă, (lac, pârâu, izvor) rece, (vale) rece, răcoroasă*”.

Bibliografie

1. Creșterea colecțiilor în anul 1909, Biblioteca Academiei Române, p. 192
2. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. XXIII, Edit. Academiei, Buc., 2006, p. 479
3. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. II, Edit. Academiei, Buc., 1976, p.16
4. *Litere, K, 390, f.6^v* Arhivele naționale Iași,
5. dexonline.ro/intrare/Vladnic/203107
6. Ciubotaru M, *Entopice de origine slavă*. Institutul de Filologia Română „A. Philipide” Iași, Editura Academiei, 2003 (p. 7-12)
7. Ungureanu Al. și Boamfă I., *Toponomastică*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2006, p. 106
8. Iordan I., *Toponimia românească*, Editura Academiei, 1963, p. 355
9. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. I, Edit. Academiei, Buc., 1975, p. 296-297
10. Eremia A., *Dicționar explicativ și etimologic de termeni geografici*, Edit. Știința, Chișinău (R. Moldova), 2006, p. 89
11. *Catalogul Arhivelor Moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale*. Supliment I (1403-1700), Buc., 1975, p. 208
12. Iucal V., *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 3-4 (119-120), Chișinău, 2019, articolul „Petreștii la Prut: legendă, nume, prima mențiune documentară”, p. 153-157
13. Bolocan Gh. (red. resp.), *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române*, Buc., 1981, p. 104
14. Damian B., *Glosarul cuvintelor românești din documentele slavo-române*, Buc., 1946, p. 64
15. Bolocan Gh., Voronțova T., Șodolescu-Silvestru E.– *Dicționar rus-român*, Buc., 1985, indic. 1616
16. Moldovanu D., *Chestionar toponimic și entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic*, Iași, 1978, p. 57
17. <https://www.crestinortodox.ro/sarbatori/sfantul-ioan-nou-la-suceava/moastele-sfantului-ioan-nou-la-suceava-158465.html> (doar pentru consultare).
18. Obreja Al., *Dicționar geografic al județului Iași*, Editura Junimea, 1979, p. 95

